

**NECDET NEYDİM'İN ÇOCUK EDEBİYATI ESERLERİNDE
DEĞER EĞİTİMİ VE BU ESERLERİN
TÜRKÇE ÖĞRETİMİNE KATKISI**

Seyyare ÇELİK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ali PULAT

Uşak

Temmuz, 2016

**NECDET NEYDİM'İN ÇOCUK EDEBİYATI ESERLERİNDE
DEĞER EĞİTİMİ VE BU ESERLERİN
TÜRKÇE ÖĞRETİMİNE KATKISI**

Seyyare ÇELİK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ali PULAT

Uşak

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Temmuz, 2016

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

NECDET NEYDİM'İN ÇOCUK EDEBİYATI ESERLERİNDE DEĞER EĞİTİMİ VE BU ESERLERİN TÜRKÇE ÖĞRETİMİNE KATKISI

Seyyare ÇELİK

Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temmuz 2016

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ali PULAT

Bu çalışmada çocuk edebiyatı eserlerinde değerler eğitimi üzerinde durulmuştur. Seçilen eserlerin değer eğitimi açısından önemi işlenmiştir. İlk bölümde değer kavramına ilişkin açıklamalarda bulunulmuştur. Değer nedir, özellikleri, işlevi nelerdir? gibi soruların yanıtları açıklanmıştır. Daha sonra değerle eğitiminin ülkemizdeki ve dünyadaki durumuna yer verilmiştir. Değer eğitimi ve Türkçe eğitimi ilişkisi ele alınmıştır.

Sonrasında çocuk imgesi ve çocuğun edebiyat alanına girmesi işlenmiştir. Çocuk edebiyatı, çocuk edebiyatı ve değerler eğitimi kavramları bir arada karşılaştırılmıştır. Çocuk edebiyatı ve Türkçe eğitimi ilişkisi birlikte işlenmiştir.

Tezin evrenini Necdet Neydim'in çocuk edebiyatı eserleri oluşturmaktadır. Örneklemini ise bu eserlerden seçilen on üç çocuk edebiyatı eseri oluşturur. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinin doküman incelemesi metodu ile gerçekleştirilmiştir. Seçilen eserler Erol Güngör'ün profesörlük tezinde ortaya koyduğu yedi değer sahasına göre yapılmıştır. Eserlerde bulunan değerlere ait örnekler, bulgular ve yorumlar kısmında sıralanmıştır.

Türkçe Öğretimi kapsamında ise ikilemeler, deyimler ve atasözleri, kalıp sözler, yansıma sözcükler incelenmiştir. Bulunan örnekler tablolar şeklinde sıralanmıştır.

Sonuç olarak incelenen eserlerin değerler eğitimi açısından uygun olduğu görülmüştür. Fakat yazarın eserlerinde her değere yer vermediği tespit edilmiştir. Türkçe öğretimi açısından da eserlerde bir tane atasözü bulunduğu görülmüştür. Atasözleri bakımından örnek bulunamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Necdet Neydim, Çocuk edebiyatı, Değerler, Değerler Eğitimi, Türkçe Öğretimi

ABSTRACT

NECDET NEYDİM'S VALUE EDUCATION IN CHILDREN'S LITERATURE WORKS AND THE CONTRIBUTIONS OF THESE WORKS TO TURKISH TEACHING

Seyyare ÇELİK

Turkish Teaching Department

Uşak University Institute Of Social Sciences, July 2016

Consultant: Yrd. Doç. Dr. Ali PULAT

In this work, it is dwelled on values education in children's literature works. It is understood the importance of chosen works according to values education. At first part, it is made statements about value concept. The answers of questions are explained like What is value, what are features, function? Later, it is given a place about value education in our country and in the world. The relation between value education and Turkish education is tackled.

After that, child's image and child's access into literature department are studied.. Children's literature and value education concepts are compared together. Children's literature and the relation of Turkish education are treated together.

Necdet Neydim's children literature works compose the system of the thesis. Thirteen children literature works which are chosen from these works compose as for sample. The research is done with qualitative research methods' document search. Chosen Works are done according to seven value fields revealed in Erol Güngör's professorial thesis. Samples about values in works are sorted in findings and comments section.

Within Turkish Education *reduplications, idioms and proverbs, routines, mimetic words* are analysed. Found samples are ranged as tables.

As a consequence, it is seen that analysed works are suitable with regard to values education. But it is determined that writer's works don't include all

In the sense of Turkish education it is seen that there is one proverb in works .
Samples according to proverbs are not found.

Key Words: Necdet Neydim, Children's literature, Values, Values Education,
Turkish education

UŞAK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Türkçe Eğitimi Ana Bilim / Ana Sanat Dalı Yüksek Lisans Programı 104009002 No'lu öğrencisi Seyyare ÇELİK'in "Necdet Neydim'in Çocuk Edebiyatı Eserlerinde Değer Eğitimi ve Bu Eserlerin Türkçe Öğretimine Katkısı" adlı tezi 12 /07/ 2016 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Yüksek Lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Jüri	Adı Soyadı	İmza
Danışman	: Yrd. Doç. Dr. Ali PULAT	
Üye	: Prof. Dr. Bilal AKTAN	
Üye	: Doç. Dr. Zekerya BATUR	
Üye	: Yrd. Doç. Dr. Salih GÜLERER	
Üye	: Yrd. Doç. Dr. Ramazan BARDAKÇI	

Doç. Dr. Asım ARI
Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Bu tezi hazırlamamda emeğini, desteğini, bilgisini ve tecrübesini benden esirgemeyen, değerli vaktini bana ayıran danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Ali PULAT'a çok teşekkür ederim.

Tez konusunu belirleme aşamasında fikir veren, yardımcı olan, engin bilgisini paylaşan değerli hocam Sayın Prof. Dr. Musa ÇİFCİ'ye teşekkürü bir borç bilirim.

Lisans döneminden beri pozitif düşünceleriyle yanımda olan, maddi ve manevi desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, beni destekleyip motive eden, biricik hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Arzu TAŞDELEN KARÇKAY'a sonsuz teşekkür ederim.

Yine tez çalışmasının son aşamasında düzenleme ve toparlama kısmında yardımları dokunan, bilgilerinden istifade ettiğim hocalarım Sayın Arş. Gör. Adem KARATAŞ ve Sayın Arş. Gör. Sevil ORHAN ÖZEN'e çok teşekkür ederim.

Tez çalışmam boyunca beni her zaman teşvik eden, gözü her zaman üstümde olan, bana olan inancını hiçbir zaman kaybetmeyen canım anneme ve bu süre boyunca manevi ve özellikle maddi yardımlarını benden esirgemeyen canım dedeme çok teşekkür ederim.

Tez çalışmamda bana sabır ile yardım eden, her zaman iletişime geçtiğim arkadaşlarım Kader GÜZEL ve Zehra EFE'ye teşekkür ederim.

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Seyyare ÇELİK
Doğum Yeri ve Tarihi : Manisa/ Turgutlu 28/10/1987
Lisans Öğretimi : Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Türkçe Öğretmenliği Bölümü
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce (Orta)

İş Denevimi

Çalıştığı Kurumlar : Milli Eğitim Bakanlığı
Çalıştığı İş yeri : Türkçe Öğretmeni, Bahadırlar
Hüseyin Keşkekoğlu İlköğretim
Okulu
Manisa/Sarıgöl

İletişim

e- posta adresi : seycelik@gmail.com

KISALTMALAR

- ŞİS:** Şehrazat İstiridyenin Sırrı
SYÇ: Salata Yapan Çocuk
PDB: Papatya Dostum Benim
ADK: Aynı Dili Konuşmak
SSND: Selim Sana Ne Diyeyim?
İBK: İsmail ve Babamın 68 Kuşağı
COZG: Ceviz Oynama Zamanları Geçti
HGA: Hoş Geldin Ali
EAEH: Elli Altın Eden Hükümdar
SGMD: Sana Güvenilebilir Miyim Dostum?
ÖAVA: Önce Aldıklarını Ver Arkadaş
GGÇ: Geleceği Gören Çocuk
AKGB: Aklını Kullan Geleceğe Bak
KYSBB: Kırk Yıllık Sirke Ya Da Beklemesini Bilmek
ÇCBKB: Çok Cici Bir Kızım Ben
YCB: Yasımcım Canım Benim
AÖS: Annem Öyle Söylüyor

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ	iii
ABSTRACT	v
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ÖN SÖZ	vii
ÖZ GEÇMİŞ	ix
KISALTMALAR	x
İÇİNDEKİLER	xi
1. BÖLÜM	1
1.1 GİRİŞ	1
1.1.2.Necdet Neydim'in Hayatı	2
1.1.3.Necdet Neydim Eserlerinin Listesi	3
1.1.4. Necdet Neydim'in Edebiyat Anlayışı	6
1.1.5. Erol Güngör Kimdir?	8
1.2. Problem Durumu	11
1.3.Araştırmanın Amacı	12
1.4. Araştırmanın Önemi	12
1.5. İlgili Çalışmalar	13
2. BÖLÜM	19
2.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	19
2.1.1. Değer Kavramı, Değer Nedir?	19
2.1.2. Değer Nedir?	19
2.1.3. Değerlerin Özellikleri	20
2.1.4.Değerlerin Sınıflandırılması	23
2.1.5.Değerlerin İşlevleri	27
2.2.Değerler Eğitimi	29
2.3.Türkçe Eğitimi ve Değerler Eğitimi İlişkisi	31
2.4.Çocuk ve Çocuk İmgesi	34
2.5.Çocuk Edebiyatı	36
2.6.Çocuk Edebiyatının İşlevi	38

2.7.Çocuk Edebiyatı ve Değerler Eğitimi	41
2.8.Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Öğretimi	43
3. BÖLÜM	46
3.1.YÖNTEM	46
3.1.1.Araştırmanın Yöntemi	46
3.1.2.Araştırmanın Örnekleme	46
3.1.3.Verilerin Toplanması	47
4. BÖLÜM	50
4.1.BULGULAR VE YORUMLAR	50
4.1.1.Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Özetleri	50
4.1.1.1.Selim'in Maceraları	50
4.1.1.1.1.Salata Yapan Çocuk	50
4.1.1.1.2.Papatya Dostum Benim	51
4.1.1.1.3.Aynı Dili Konuşmak	52
4.1.1.1.4.Selim Sana Ne Diyeyim	52
4.1.1.2.Nasreddin Hoca İle Düşünmek-1	54
4.1.1.2.1.Elli Altın Eden Hükümdar	54
4.1.1.2.2.Sana Güvenilebilir Miyim Dostum?	55
4.1.1.2.3.Önce Aldıklarını Ver, Arkadaş!	56
4.1.1.3.Nasreddin Hoca İle Düşünmek-2	57
4.1.1.3.1.Geleceği Gören Çocuk	57
4.1.1.3.2.Aklımı Kullan Geleceğe Bak	58
4.1.1.3.3.Kırk Yıllık Sirke Ya Da Beklemesini Bilmek	59
4.1.1.4.Annem Öyle Söylüyor	60
4.1.1.5.Hoş Geldin Ali	61
4.1.1.6.Ceviz Oynama Zamanları Geçti	62
4.1.1.7.Yasimcim Canım Benim	64
4.1.1.8.Çok Cici Bir Kızım Ben Pışşık	64
4.1.1.9.İsmail ve Babamım 68 Kuşağı	65
4.1.1.10.Şehrazat İstiridyenin Sırrı	67
4.1.2.Necdet Neydim'in Çocuk Edebiyatı Eserlerinin İç Yapısal ve Dış Yapısal Olarak İncelenmesi	69
4.1.3.Necdet Neydim'in Çocuk Edebiyatı Eserlerinde Var Olan Değerler ve Bu Değerlerin İncelenmesi	80
4.1.3.1.Estetik Değeri İle İlgili Bulgular ve Yorumlar	80
4.1.3.1.1.Her Şeyin Ölçülü ve Ahenkli Olması	81
4.1.3.1.2.Güzelliklerle Dolu Bir Dünya	84

4.1.3.2.Ahlakî Değer İle İlgili Bulgular ve Yorumlar _____	89
4.1.3.2.1. Yalansız Bir Dünya _____	89
4.1.3.2.2.Vicdan Huzuru _____	92
4.1.3.3.Teorik Değeri İle İlgili Bulgular ve Yorumlar _____	96
4.1.3.3.1. Bütün Gerçeklerin Bilinmesi _____	96
4.1.3.3.2.Cahillikten Arınmış Bir Dünya _____	98
4.1.3.4.İktisadi Değer İle İlgili Bulgular ve Yorumlar _____	101
4.1.3.4.1.Ekonomik Bağımsızlık _____	101
4.1.3.4.2.Konforlu Bir Hayat _____	102
4.1.3.5.Dini Değer İle İlgili Bulgular ve Yorumlar _____	104
4.1.3.5.1.Öbür Dünyayı Kazanma _____	105
4.1.3.5.2. Günahlardan Arınma _____	105
4.1.3.6.Siyasi Değer İle İlgili Bulgu ve Yorumlar _____	105
4.1.3.6.1.Eşitliğin Sağlanması _____	105
4.1.3.6.2.Hürriyet İçin Mücadele _____	108
4.1.3.7.Sosyal Değer İle İlgili Bulgular ve Yorumlar _____	109
4.1.3.7.1. Gerçek Dostluk _____	110
4.1.3.7.2.İnsanlara Yardım _____	112
4.1.4.Necdet Neydim’in Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Türkçe Öğretimine Katkısı ile İlgili Bulgular ve Yorumlar _____	114
4.1.4.1.Atasözleri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar _____	114
4.1.4.2.Deyimler ile İlgili Bulgular ve Yorumlar _____	115
4.1.4.3.Kalıp Sözler ile İlgili Bulgular ve Yorumlar _____	117
4.1.4.4.Yansıma Sözcükler ile İlgili Bulgu ve Yorumlar _____	119
4.1.4.5.İkilemeler ile İlgili Bulgu ve Yorumlar _____	120
5. BÖLÜM _____	123
5.1.TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER _____	123
5.1.2.Öneriler _____	127
KAYNAKÇA _____	129
EKLER _____	136
EK.1. Necdet Neydim’in İncelenen 13 Çocuk Edebiyatı Eserindeki Deyimler, İkilemeler, Yansıma Sözcükler ve Kalıp Sözler Listesi _____	136

1. BÖLÜM

1.1 GİRİŞ

Çocuk, hayatın devam kavramı, usta bir heykeltıraş elinde yontulmayı bekleyen bir taş, bugün ekilip yarın hasat edilen bir tarladır. Çocuğa, çocuk olduğunu bilerek ama yarının yetişkini olduğunu unutmayarak verilen her emek muhakkak ki karşılığını fazlasıyla bulacaktır.

Türkçe Sözlükte çocuk; küçük yaştaki oğlan veya kız, soy bakımından oğul veya kız evlat, bebeklik ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız olarak tanımlanmaktadır.

Günümüzde çocuk imgesi, her bilim dalına özgü farklı tanımlarla karşımıza çıkar. Ünsal Batum (2015)'a göre eğitim bilimi alanında çocuk, bebeklik döneminden (0-2 yaş) ergenlik dönemine kadarki yaş dilimi arasında kendine özgü bilişsel, dilsel, duyuşsal ve toplumsal gelişim süreçlerinden geçen kişi olarak tanımlanır.

Çocuk imgesinin değişime uğraması ve değişik biçimlerde şekillenmesi, içinde bulunulan zamanda çocuğa ve çocukluğa verilen önemin de farklılaştığını kanıtlar niteliktedir. Çocuğun aile içinde, okulda, toplumda daha fazla söz sahibi olması, fikirlerini ifade edebilecek ortamın yaratılmasından kaynaklanmaktadır. Öyle ki çocuğun söylediği her şeyi eksiksiz ya da sorgusuz kabul etmek amaç değildir. Çocuğun fikirleriyle tartışıp sorgulayabilmesini sağlamak ve bütün bu analitik işlemlerden sonra çocuğa fikirlerini yönetebilme özgürlüğünü tattırmak gerçekleşmesi istenen davranışlar arasındadır.

Çocuk edebiyatı eserleri çocuğu içine almalı, onun yaşamından kesitler sunmalıdır. Anlaşılabilir, açık bir dil kullanarak çocuğa istenilir özellikler kazandırma potansiyeline sahip eserler çocuğu daha da üst seviyeye ulaştırmayı amaç edinir.

Çocuk edebiyatı ürünleri olarak adlandırılacak eserlerin, çocuğun duyuşsal, bilişsel ve devinişsel özelliklerine olumlu bir şekilde katkıda bulunması önemli bir

hususdur. Uludağ (2009)'a göre çocuğun donmamış bir beton gibi olduğu ve üzerine ne çizilirse onun izinin kalacağı gerçeği göz ardı edilmemelidir. *Necdet Neydim'in Hayatı*

1.1.2. Necdet Neydim'in Hayatı

1955 yılında Ödemiş'te doğmuştur. İlk ve Ortaöğrenimini Ödemiş'te tamamladıktan sonra İstanbul Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu Almanca Bölümü'nü bitirmiştir. Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu (1979–1981), M. E. B. İstanbul Yabancı Diller Yüksek Okulu (1980–81), İ. Ü. Basın Yayın Yüksek Okulunda (1983–88) ve Devlet Konservatuarında (1990–1995) öğretim görevlisi, İ.Ü. Yabancı Diller Bölümünde (1985–2003) okutman olarak çalışmıştır. Yüksek lisansını Edebiyat Fakültesinde Çeviri Kuram ve Uygulamaları Anabilim Dalında tamamlamıştır (1992–96).

Necdet Neydim'in Almanca'dan yaptığı şiir çevirileri (Bertholt Brecht, Peter Haertling, Günter Grass, Erich Kästner, Erich Fried, Sarah Kirsch, Rilke) İnsancıl, Cumhuriyet Kitap dergilerinde; Çocuk Edebiyatı öykü, şiir ve çevirileri Kırmızı Fare, Milliyet Kardeş, Ebe Sobe dergilerinde; Çocuk Edebiyatı üzerine eleştiri yazıları Cumhuriyet Kitap, Dünya Kitap, Vatan Kitap, Virgül, Varlık, Çoluk Çocuk dergilerinde yayımlanmıştır. Alman Çocuk Edebiyatı yazarları Peter Haertling ve Janosch'tan, Avusturya Çocuk Edebiyatı yazarı Christine Nöstlinger'den çeviriler yapmıştır. İstanbul'da yayın yapan Açık Radyo'da Lambanın Cini Çocuk Kültürü ve Edebiyatı Programını (Ekim 2002-Nisan 2003) hazırlamış ve sunmuştur.

Münih Uluslararası Gençlik Kütüphanesinde üç ay araştırmalarda bulunan Necdet Neydim'in Çocuk ve Gençlik Edebiyatına dönük şiir, öykü, roman ve araştırma kitapları bulunmaktadır.

Alman Dili Eğitimi Çeviri Kuram ve Uygulamaları Bilim Dalında 80 Sonrası Paradigma Değişimi Açısından Çeviri Çocuk Edebiyatı başlıklı çalışmasıyla 2000 yılında doktorasını tamamlayan Necdet Neydim, 2003 yılında Edebiyat Fakültesi Çeviri bilim Bölümü Almanca Mütercim Tercümanlık Anabilim Dalına Yardımcı Doçent olarak atanmıştır. Almanca, İngilizce ve Fransızca Mütercim Tercümanlık Anabilim Dallarında kültür derslerinin yanı sıra Metin İnceleme, Metin Yazarlığına Giriş, Karşılaştırmalı Edebiyat, Yazılı Anlatım, Karşılaştırmalı Dilbilgisi, Biçem Söylem Çözümlemesi, Çeviri bilim Alanları, Terim bilgisi, Temel Çeviri Becerileri, Formasyon dersleri vermiş ve vermektedir.

Neydim, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü'nde iki yıl Çocuk Edebiyatı ve Çeviri Çocuk Edebiyatı, Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Çeviri Bölümü Almanca Mütercim Tercümanlık Anabilim Dalında bir yıl Karşılaştırmalı Edebiyat ve Çeviride Özel Alanlar Edebiyat dersleri vermiştir.

ÇIKEDAD'ın (Çocuk ve İlk gençlik Kültürü ve Edebiyatı Araştırmacıları Derneği) kurucu başkanı ÇAM (Çocuk Araştırmaları Merkezi) kurucusu, Çocuk Hakları Koalisyonu kurucularından, Çocuk İhmal İstismarını Önleme Platformu Medya Grubu kurucularından, ÇGYD (Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği) yönetim kurulu üyesi, TÇYOV (Türkiye Çocuklara Yeniden Özgürlük Vakfı) yönetim kurulu üyesidir.

1.1.3.Necdet Neydim Eserlerinin Listesi

Araştırma:

Çocuk ve Edebiyat - Çocukluğun Kısa Tarihi ve Edebiyatta Çocuk Figürleri, BU Yayınevi, İstanbul, 1998

Ben Özgür(müy)üm? BU Yayınevi, İstanbul, 2001

Çocukluğum Nerede Saklı? BU Yayınevi, İstanbul, 2001

Çeviri Çocuk Edebiyatı - 80 Sonrası Paradigma Değişimi Açısından, BU Yayınevi, İstanbul, 2003

Çocuk Edebiyatı - İnceleme-Araştırma-Eleştiri, BU Yayınevi, İstanbul, 2003

Çeviri ve Telif Eserlerde Genç Kız Edebiyatı- İnceleme –Araştırma, BU Yayınevi, İstanbul, 2005

Şiir, Öykü, Roman:

İsmail ve Babamın 68 Kuşağı, Çizmeli Kedi Yayınları, İstanbul, 2009

Sen İshk Çalmayı Bilir misin? Günışığı Kitaplığı, İstanbul, 2005

Tut Elimi Sıkıca, Morpa Yayınevi, İstanbul, 2006

Annem Öyle Söylüyor, BU yayınevi, İstanbul, 1999

Düşler Teknesi, BU Yayınevi, İstanbul, 1999

Şehrazat, İş Kültür Yayınları, İstanbul, 2008

Saklambaç Oynayan Şehzade, Şimşek Yayınları, İstanbul, 2011

Selim'in maceraları dizisi

1. Salata Yapan Çocuk, Şimşek Yayınları, İstanbul, 2011
  2. Papatya Dostum Benim, Şimşek Yayınları, İstanbul, 2011
  3. Aynı Dili Konuşmak, Şimşek Yayınları, İstanbul, 2011
  4. Selim Sana Ne Diyeyim? Şimşek Yayınları, İstanbul, 2011
- Tilki Çalışmayı Nasıl Öğrendi? İş Kültür Yayınları, İstanbul, 2008
- Elli Altın Eden Padişah, İş Kültür Yayınları, İstanbul, 2008
- Sana Güvenilebilir Miyim Dostum? İş Kültür Yayınları, İstanbul, 2008
- Geleceği Gören Çocuk, İş Kültür Yayınları, İstanbul, 2008
- Yanaklarında Güller Açsın, İş Kültür Yayınları, İstanbul, 2008
- Hoş geldin Ali, Can Çocuk Yayınları, İstanbul, 2013
- Çok Cici Bir Kızım Ben, Abm Yayınları, İstanbul, 2014
- Yasincim Canım Benim, Abm Yayınları, İstanbul, 2014
- Ceviz Oynama Zamanları Geçti, Abm Yayınları, İstanbul, 2014

Çeviri kitaplar:

- Büyükanne, Haertling, Peter, Afa Yayınları, İstanbul, 1993
- Aslanlarını Arayan Çocuk, Haertling, Peter, Afa Yayınları, İstanbul, 1993
- İhtiyar John, Haertling, Peter, Afa yayınları, İstanbul, 1994
- Sen Bir Kızılderilisin Hannes, Janosch, Mavibulut Yayınları, İstanbul, 1996
- Lollipop, Nöstlinger, Christina, Günışığı Kitaplığı, İstanbul, 2003
- Benjamin Anna'yı Seviyor, Haertling, Peter, Günışığı Kitaplığı, İstanbul, 2005
- Aklından Düşünceler Geçen Çocuk, Nöstlinger Christina, Günışığı Kitaplığı, İstanbul, 2009
- Palavracı Lari Fari, Janosch, Kelime Yayınları, İstanbul, 2010
- Vay Panama Ne Güzelmiş, Janosch, Kelime Yayınları, İstanbul, 2010

İlk okuma kitabım dizisi:

- Çağlar Yeni Arkadaşlar Ediniyor, Christian Teilmann, Sabine Kraushaar, İş Kültür Yayınları, İstanbul, 2011
- Çağlar Tanımadığı İnsanlarla Bir Yere Gitmez, Christian Teilmann, Sabine Kraushaar, İş Kültür Yayınları, İstanbul, 2011
- Çağlar Tavşan İstiyor, Christian Teilmann, Sabine Kraushaar, İş Kültür Yayınları, İstanbul, 2011
- Çağlar'ın Süt Dişi, Christian Teilmann, Sabine Kraushaar, İş Kültür Yayınları, İstanbul, 2011

Çağlar Korsan Gemisi Yapıyor, Christian Teilmann, Sabine Kraushaar, İş Kültür Yayınları, İstanbul, 2011

Çağlar Dünya Şampiyonu, Christian Teilmann, Sabine Kraushaar, İş Kültür Yayınları, İstanbul, 2011

Elif'in Bahar Bayramı, Laine Schneider, Eva Wenzel-Bürger, İş Kültür Yayınları, İstanbul, 2011

Elif Denizde, Laine Schneider, Eva Wenzel-Bürger, İş Kültür Yayınları, İstanbul, 2011

Elif Diş Doktoruna Gidiyor, Laine Schneider, Eva Wenzel-Bürger, İş Kültür Yayınları, İstanbul, 2011

Elif'in Doğum Günü, Laine Schneider, Eva Wenzel-Bürger, İş Kültür Yayınları, İstanbul, 2011

Elif Doktora Gidiyor, Laine Schneider, Eva Wenzel-Bürger, İş Kültür Yayınları, İstanbul, 2011

Elif Kampa Gidiyor, Laine Schneider, Eva Wenzel-Bürger, İş Kültür Yayınları, İstanbul, 2011

Elif Müzisyen, Laine Schneider, Eva Wenzel-Bürger, İş Kültür Yayınları, İstanbul, 2011

Elif Okula Başlıyor, Laine Schneider, Eva Wenzel-Bürger, İş Kültür Yayınları, İstanbul, 2011

Elif Pizza Yapıyor, Laine Schneider, Eva Wenzel-Bürger, İş Kültür Yayınları, İstanbul, 2011

Elif Bisiklete Binmeyi Öğreniyor, Laine Schneider, Eva Wenzel-Bürger, İş Kültür Yayınları, İstanbul, 2011

Hazırladığı Kataloglar:

FKF (Frankfurt Kitap Fuarı) Konuk Ülke Türkiye 2008 Çocuk Edebiyatı Katalogu (uluslararası) editörü, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları

FKF Konuk Ülke Türkiye 2008 Çocuk Edebiyatı İllüstratörleri Katalogu (uluslararası) Yayın Kurulu Üyesi, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları

FKF 2010 Çocuk Edebiyatı Katalogu, Katalog Editörü, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları

Eğitim-Sen Okul Öncesi Çocuk Edebiyatı Katalogu, Proje Danışmanı

Eğitim-Sen İlköğretim Çocuk Edebiyatı Katalogu, Proje Danışmanı

Eğitim-Sen Gençlik ve Genel Edebiyat Katalogu, Proje Danışmanı

İki Dilli Kitaplar:

Mein Freund Das Gaenseblümchen (Papatya Dostum Benim), Verlag Anadolu GmbH, Hückelhoven, 2004

Selim Macht Salat (Salata Yapan Çocuk), Verlag Anadolu GmbH, Hückelhoven, 2004

Wie der Fuchs zu arbeiten lernte? (Tilki çalışmayı nasıl öğrendi?) Verlag Anadolu GmbH, Hückelhoven, 2005

Der Wert der Majestaet (Elli Altın Eden Padişah), Verlag Anadolu GmbH, Hückel-hoven, 2005

Vertrauen unter Freunden (Sana Güvenebilir miyim Dostum?) Verlag Anadolu GmbH, Hückelhoven, 2005

Yunus der Helseher (Geleceği Gören Çocuk), Verlag Anadolu GmbH, Hückelhoven, 2005

Das Blühende Lachen (Yanaklarında Güller Açsın), Verlag Anadolu GmbH, Hückel-hoven, 2005

Suche nach der Liebe (Sevgiyi Ararken), Verlag Anadolu GmbH, Hückelhoven, 2005

Sharing a Candy Waffle (Kağıt Helvayı Paylaşmak), Heyamola Yayınları, 2008

1.1.4. Necdet Neydim'in Edebiyat Anlayışı

Akademisyen, çevirmen ve yazar kimliğiyle karşımıza çıkan Necdet Neydim toplumsal projelere de destekler vermiştir.

Daha çok çocuk ve gençlik edebiyatı alanında çalışmaları olan yazar, çocukları keşfedilmeye değer sonsuz bir evren olarak nitelendirir. Yazara göre çocuklara dürüst, içten ve samimi davranılınca aradaki engeller ortadan kalkar.

Necdet Neydim'e göre çocuklar kendi başlarına birer kimliktir ve onlara dikte yoluyla bir şeyler vermek yanlıştır. Çocuğa sorgulamayı, araştırmayı, sorumluluk almayı öğretmek gerekir. Hazır halde verilmiş bilgi ve tecrübeler çocuğun aklını kullanmasına olanak tanımaz ve onu bir kalıbın içine sokar.

Necdet Neydim ,

1. Edebiyatta çocuğun özgürlüğünü,
2. Edebiyatta çocuğun eşitliğini,

3. Edebiyatta çocuğun gerçekliğini savunur.

Bunları savunurken özgürlüğü başıboşluk değil, değeri bilinen bir kavram olarak; eşitliği edebiyatın öznesi konumunda saygın bir figür olarak; gerçekliğini çocuğun kendi yaşının gereksinimleri, taşıyabileceği sorumluluklar olarak ele alır.

Neydim (2014a)'e göre ülkemizde yaklaşık 160 yıldır var olan çocuk edebiyatı, genel edebiyatın temsilcileri tarafından görmezden gelinmiş ve dışlanmıştır. Eğitim sistemi çocuk edebiyatını edebiyat olarak görmekten çok onu eğitim sisteminin bir parçası olarak görmüş ve bu bakış açısıyla edebiyat, salt değerler sistemini çocuklara aktaran metinler yığını haline gelmiştir. Estetik değeri taşımayan eserler çocuk edebiyatının öğretimini gerçekleştiremez. Çocuk edebiyatı alanına yönelik çalışmaların olması bu alanı daha saygın hale getirecektir.

Değişen zaman içerisinde çocuk edebiyatı yazarlarına da yeni görevler düşmektedir. Kendi büyüdükleri ve yaşadıkları dönemin hiçe sayılması söz konusu olamayacağından olumlu ya da olumsuz etkiler eserlere yansır. Özellikle eşitlikçi durumlar Necdet Neydim'in vazgeçilmezleri arasındadır.

Neydim (2014b) özellikle genç kız edebiyatı alanında da çalışmalar yapmıştır. Bu alanda ülkemizde eşitlik ve özgürlükçü bir yapının henüz gelişmediğini söyler. Araştırdığı romanlarda kadının gelenekçi ve ahlakçı tavrı temsil ettiğini gördüğünü belirtir ve bu durumun varlığını hâlâ sürdürmesinden rahatsızlık duyduğunu ifade eder. Kız ve erkek çocuklara toplum tarafından belirlenmiş roller dayatılmamalıdır. Kadına sadece annelik ve eşlik, erkeğe de dış dünyaya ait görevler yüklenmemelidir. Her çocuk dış dünyada özgür ve eşittir.

Neydim, çocuk edebiyatının eğitim ile ilgili işlevi hususunda şu görüşlere sahiptir: "Biz edebiyatı eğitim sisteminde hep dışarıdan bir biçimlendirme aracı olarak görüyor, edebiyattan değerler sistemi bulmaya çalışıyoruz. Bu değerler üzerinden çocuğu eğitebileceğimizi düşünüyoruz. "Yalan söyleme" demek için koca bir edebiyat kitabı yazmaya gerek yok. "Yalan söyleme" dersiniz biter. Ama bir yalanın insanın hayatında yol açacağı olumlu ya da olumsuz sonuçları, hayatın içindeki bir yığın sorunu, nasıl yaşandığını, nasıl çözüldüğünü görmek için edebiyat önemlidir. Edebiyat ders verme aracı değildir. Edebiyatta siz hayata gider, hayatın içine girer orada dolanırsınız. Keşfeder, sorgular, sorar, kendi sonuçlarınızı çıkarırsınız. Edebiyat ders vermez ama hayatın içinde siz o yolculuklardan çok şey öğrenirsiniz. O yolculuğu yaşamak önemlidir" (Avcı, 2013, 2).

Neydim, çocuk edebiyatı eserlerinin didaktik bir tavırdan vazgeçerek çocuğa günlük hayattan örneklerle sorgulayan, araştıran sosyal bir gözlemci rolünü yüklemesini tercih eder. Gerçek hayatla bağlantılı eserler çocuğu hayattan soyutlamaz ona hayatta bir rol verir.

Günelma (2014)' ya göre Necdet Neydim'in şiirlerinde de gerçek yaşamda karşılaşılabileceği konular yer alır. Yine çocukların özgürlüğü, eşitliği ilk sıralardadır. Her şiirde çocuğun çıkaracağı yaptırımlar vardır, hazır bilgiler değil. Şiirlerinde deyimlere yer vermesi, çocuğun estetik dil kullanımını geliştirerek şiiri sevdirebilir. Dili kullanım biçimi çocuklara ağır gelmeyecek biçimde kısa ve sade cümlelerle sağlanır. Kendisi de yazdığı şiirlerde hep çocukların dili olmayı istediğini ve çocukları anlatmaya çalıştığını söyler.

Kısacası Necdet Neydim edebiyatın sorgulayan, eleştiren özgür bireyler yetiştirmesi gerektiğini vurgular. Onun için bilgi verilmez, bilgi insan zihniyle araştırılarak oluşturulur ve özümser.

Eserlerde eşitlikçi anlayış ön planda verilmelidir. Uzun yıllardan beri süregelen fikirler, gelenekçi ya da dinsel dogmalar geleceği yapılandıracak olan çocuklara dayatılmamalıdır. Çocuk elbette kendisi fikir beyan edebilecek ve düşünebilecek yeterliliktedir ve daha da iyi duruma gelecektir.

Yazara göre müfredat kitaplarındaki metinlerin gençlere özel olarak yazılmış olduğu söylenemez ve 100 Temel Eser gerçekliğine müdahale edilmiş metinler olup ideolojik ve inançsal öğeler taşıdığı için gerçekçi değildir, bugünü yansıtmaz.

Son olarak Necdet Neydim'e göre eserler çocuğu kandırmamalıdır. Çünkü dış dünya eserlerde anlatıldığı gibi mükemmel ve kusursuz değildir. Çocuk gerçeklerle yüzleşmeli ve olduğu gibi davranmalıdır. Çocuktan bir yetişkin davranışları beklenmemeli ve eserlerde bu tür davranışlara yer verilmemelidir. Gelişimsel ve psikolojik boyutta çocuğa görelilik kavramı göz ardı edilmemelidir.

1.1.5. Erol Güngör Kimdir?

“Erol Güngör, 25 Kasım 1938'de Kırşehir'de dünyaya gelmiştir. Dedesi Kırşehir'de Ahi tekkesinin son şeyhi ve aynı zamanda Ahi Evren Camii'nin imamı olan Hafız Osman Efendi'dir. Yetişmesinde ailesinin ve yaşadığı çevrenin etkisi büyüktür. Henüz ortaokul çağlarındayken Osmanlıca öğrenmiş, üniversite öğrencisi

olmadan yerli-yabancı klâsikleri hafızasına yerleştirmiştir. Lise yıllarında mahallî gazetede başlayan yazarlığı, hayatı boyunca devam etmiştir” (Güler, 2012, s. 2).

Dönmez (1996)’in belirttiğine göre Erol Güngör’ün yetişmesinde dedesi Hafız Osman Efendi’nin payı büyüktür. Gençliğinde Sultan Hamid devrini görmüş, medrese eğitimi almış güçlü bir adamdır. Erol Güngör, dedesi Hafız Osman Efendi’den Arapça temel bilgileri almıştır. Ayrıca küçük yaşlarda okuma alışkanlığı kazanmasında dedesinin çok fazla rolü olmuştur. Hafız Osman Efendi’nin Erol Güngör daha küçük yaşlarda iken “Benim profesör oğlum”, “Oğlum okuyacak profesör olacak” diye torununu sevdiğinden bahsedilir.

Bora (2007)’dan aktarılanlara göre Güngör, 1956 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi’ne başlamıştır. İkinci sınıfta iken Fethi Gemuhluoğlu tarafından Mümtaz Turhan’la tanıştırılmış ve Turhan’ın tavsiyesiyle Edebiyat Fakültesi Sosyal Psikoloji Bölümü’ne geçmiştir. Mümtaz Turhan’ın gözetiminde tahsil hayatını tamamlayan Güngör, daha sonra onun yanında asistanlığa başlamıştır. Bu dönemde Türkiye’de yeni bir ilim dalı olan sosyal psikolojiye yönelmiştir. 1965’te Mümtaz Turhan’ın danışmanlığında hazırladığı “Kelâmî Yapılarda Estetik Organizasyon” adlı teziyle doktorasını tamamlamıştır.

Güler (2012)’den alınan bilgilere göre “Şahıslar Arası İhtilâfların Çözümünde Lisannın Rolü” konulu teziyle doçent, “Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar” adlı teziyle sosyal-psikoloji profesörü olmuştur. 1966’da Colorado Üniversitesi’nden tanınmış sosyal-psikolog Kenneth Hammond’un daveti üzerine ABD’ye giden Güngör, bu üniversitenin Davranış Bilimleri Enstitüsü’nde uluslararası bir heyetin araştırmalarına katılmış ve sosyal psikoloji ders ve seminerlerini yürütmüştür. Döndükten sonra Devlet Planlama Teşkilâtı, Millî Eğitim Bakanlığı ve Kültür Bakanlığı’nın çeşitli komisyonlarında görevler almıştır.

“Güngör, akademik çalışmalarının yanı sıra günlük fıkralar ve makaleler de yazmıştır. Yazıları Türk Yurdu, Klinik Sempozyum, Hisar, Türk Birliği Dergisi, Töre, Türk Edebiyatı, Türk Kültürü, Millî Eğitim ve Kültür, Millî Kültür, Konevî, Toprak ve Diriliş dergileri ile Millet, Hergün, Yeni Düşünce, Yeni Sözcü, Yol, Ayrıntılı Haber, Yeni İstanbul ve Ortadoğu gazetelerinde yayınlanmıştır. Güngör ayrıca 1974-77 yılları arasında Ortadoğu gazetesinin başyazarlığını yapmıştır. Erol Güngör 1980 sonrasında Selçuk Üniversitesi Rektörlüğü’ne tayin edilmiştir. Bu vazifesini yürütmekte olduğu sırada, 24 Nisan 1983’te geçirdiği bir kalp krizi sonrasında hayata gözlerini yummuştur” (Güler, 2012, s. 2).

“Ele aldığı konular düşünce dünyamızı pratik kaygıların dışına çıkarabilmiştir. Yani düşünceyi ekonomi ve siyasetin boyunduruğundan kurtarabilmiştir. Halkın içinde olması ve kültürel değerlere sahip çıkmasıyla aydın- halk çatışmasını büyük ölçüde gidermiştir. Aynı anlamda tarihiyle ve kültürüyle barışık bir bilim adamı olması dolayısıyla halk gözünde sıfırlanan aydının itibarını tekrar kazandırmıştır. Kendi dönemindeki ve daha sonraki dönemlerdeki aydınlara, aydın olmanın milli değerlerden kopuk yaşamayı gerektirmediğini en iyi şekilde göstermiş ve milliyetçilik anlayışına yeni bir boyut kazandırmıştır. Bunun yanı sıra yapmış olduğu çevirilerle tercüme anlayışını değiştirmiştir. Medeniyetin ortak eserlerini kullanmanın gerekli olduğu ancak bunun kültürden kopuş anlamından algılanmamasının gereği üzerinde durur. Daha önce olduğu gibi Türk kültürü ve düşüncesi medeniyete önemli eserler verecektir. Bunun yolunun ise tarihimize ve kültürümüze sarılmaktan geçeceğini vurgulayan Erol Güngör, tarihimiz iyi anlaşılınca düşünce dünyamızın yeni bir boyut kazanacağı tespitini yapmıştır” (Ceylan, 2006, s. 61).

Eserleri (Güler, 2012, s. 3):

A) Telif Eserleri:

- Ahlâk Psikolojisi ve Sosyal Ahlâk
- Dünden Bugüne Tarih, Kültür ve Milliyetçilik
- İslâm’ın Bugünkü Meseleleri
- İslâm Tasavvufunun Meseleleri
- Kültür Değişmesi ve Milliyetçilik
- Sosyal Meseleler ve Aydınlar
- Türk Kültürü ve Milliyetçilik
- Türkiye’de Misyoner Faaliyetleri
- Tarihte Türkler
- Kelâmî Sahada Estetik Yapı Organizasyonu
- Şahıslar Arası İhtilâfların Çözümünde Lisanın Rolü
- Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar

B) Tercüme Eserler:

- Batı Düşüncesindeki Büyük Değişme, (Paul Hazard)
- Dünyayı Değiştiren Kitaplar, (Robert Bingham Downs)

- İktisadî Gelişmelerin Merhaleleri, (Walt Whitman Rostow)
- Sosyal Psikoloji, (David Krech ve Richard S. Crutchfield)
- Yirminci Asrın Mânâsı, (Kenneth Boulding)

1.2. Problem Durumu

Günümüzde değerler eğitimi hem günlük hayatta hem de eğitim alanında adından sıkça söz ettirir olmuştur. Değişen dünya içerisinde toplumları oluşturan bireylerin de değişime uğraması gözle görünen bir gerçektir. Maalesef bu değişim her zaman olumlu yönde gitmemekte bazen de olumsuzlukları beraberinde getirmektedir. Hayatı kolaylaştıran teknolojik gelişmelere rağmen manevi olarak bir çöküş ve yitiriliş görülmeye başlanmaktadır.

Değerler, hep var olmasına rağmen bu olumsuz değişikliklerle birlikte daha çok önem kazanmıştır ve ön plana çıkmıştır. Daha önemsenmiş, daha detaylı bir araştırma alanı olmuştur.

Dil ise insanların doğuştan itibaren sahip oldukları kutsal yaşam araçlarından biridir. Birey ana dilini seçme şansına sahip değildir. İçinde bulunduğu toplumun dilini benimser. Bundan sonra ise yapacağı en önemli iş ana dilini doğru düzgün kullanmaktır. Temelde anne baba ve yetişkinler etrafında başlayan ana dil eğitimi sonrasında okulda, bütün bunların toplamında ise hayat içinde devam eder. İnsan dil eğitimine hayatta olduğu müddetçe katkı sağlar ve dil eğitimini geliştirir. Dil eğitiminde istenen ve beklenen olumlu gelişmelerdir.

Dilin planlı, programlı, olumlu şekilde geliştirilmesi ve kullanılması örgün eğitimle başlar. Örgün eğitim elbette içinde bulunulan toplumun değerlerini, kültürünü çocuğa aktarır. Bunu yaparken de çocuklar için hazırlanmış eserlerden faydalanır.

Çocuk edebiyatı eserleri çocuğun seviyesine uygun, çocuğa ileriki yaşlarda okuma sevdirecek formatta hazırlanmış özel eserlerdir. Öyle ki çocuğun kişilik, zekâ, duygusal, psiko-motor gelişimine olumlu katkı sağlayacak eserler özenle oluşturulur ve seçilir.

Bütün bu özellikleri bulabilmek için Çocuk edebiyatı eserleri nedir, Değerler eğitimi nedir, Çocuk edebiyatı eserlerinde değerler eğitime yer veriliyor mu, Çocuk edebiyatı eserlerinde hangi değerler, nasıl işleniyor, Çocuk edebiyatı

eserlerinin Türkçe öğretimine katkısı nedir? gibi sorular yanıt aranması gereken sorulardır.

Bu çalışmada yazar Necdet Neyedim'in çocuk edebiyatı eserlerinde değerler incelenmiş ve eserlerin Türkçe öğretimine katkısı araştırılmıştır. Çıkan sonuçlar değerlendirilmiştir. Eserlerde hangi değerlerin nasıl var olduğu, nasıl işlendiği üzerinde durulmuştur. Ayrıca eserlerin Türkçedeki söz varlığına sahip olma durumu, deyimler, atasözleri, ikilemeler, yansıma sözcükler, kalıplaşmış sözcükler bulundurma sıklığı işlenmiştir.

1.3.Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı Necdet Neyedim'in çocuk edebiyatı eserlerinde değerler eğitimi ve eserlerin Türkçe öğretimine katkısını incelemektir.

Çalışma sırasında Necdet Neyedim'in çocuk edebiyatı eserlerinin değerleri işleyişi ve Türkçenin temel becerileri okuma, yazma, konuşma, dinleme ile ilgili atasözü, deyim, ikileme, yansıma sözcük, kalıplaşmış sözcük gibi kavramları araştırılıp açıklanmıştır.

1.4. Araştırmanın Önemi

Çocuk kendi iç dünyasında yaşadığı duygu ve düşünceleri anlamlandırma ve çözümlemede yetişkinlerden yardım alır. Yetişkinlerin her zaman yeterli olmadığı ya da her zaman bir yetişkin bulunamadığı durumlarda çocuğun en büyük yardımcısı, arkadaşı kitaplardır. Nitelikli her çocuk edebiyatı kitabı, çocuk için keşfedilmeyi bekleyen bir gizemi bulundurur. Merakla, zevkle, istekle okunan eserler üretmek için çocuk edebiyatı yazarlarına büyük görevler düşmektedir.

Varlığıyla bir mucizenin adı olan çocuk, gelişimi ve değişimi ile de bu mucizenin kanıtıdır. Çocuğu evrensel değerlere, kültürüne tanıdık; kültürünü içselleştirmiş olarak yetiştirmek her bireyin görevidir.

Bu görevlerden biri de çocuk edebiyatı yazarlarına ve dolayısıyla kitaplarına düşer. Çocuk edebiyatı eserleri çocuğa değer ve kültür aktarımında çok önemli bir paya sahiptir.

“İlk kez 1918’de Znaniecki tarafından sosyal bilimler literatürüne kazandırılan değer kavramı Latince ‘değerli olmak’ veya ‘güçlü olmak’ anlamına gelen valere kelimesinden türetilmiştir” (Bilgin, 1995, s. 83).

Değer kavramı her geçen gün daha da önem kazanarak varlığını devam ettirmiştir. Bireye ulaşmada etkili yollardan biri olan kitap da değere ait kavramları içinde barındırarak zenginleşmiştir. Özellikle çocukların geleceğin bireyleri olacak olmalarından yola çıkarak ilk hedefi çocuk olan edebi eserlerde bu kavramların çocuğa verilmek istenmesi olağandır.

Almanca üzerine eğitim aldıktan sonra çeviri alanına yönelen yazarın, Münih Uluslararası Gençlik Kütüphanesi’nde çalışmalar yaptıktan sonra çocuk edebiyatına yönelik eserler vermesi hem değerler eğitimi hem de Türkçe Öğretimi açısından elde edilecek bulgular yönünden önemli görülmektedir.

Necdet Neydim’in çocuk edebiyatı eserlerinde yer alan değerler ve işlenişi, eserlerin Türkçe öğretimine katkısı çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Bulgular, değer kavramları ve Türkçe öğretimi ile ilişkilendirilerek incelenmiştir.

1.5. İlgili Çalışmalar

David Elkind (1999)’in Çocuk ve Toplum adlı eserinde çocuk imgesine tarihsel bir bakış açısıyla bakılmıştır. Tezimizin çocuk imgesi tanımının yapıldığı bölümde Elkind’in görüşlerinden faydalanılmıştır. Ayrıca yazar çocukların gelişimi ve eğitimi üzerinde durmuştur.

Çocuk figürünün kullanımı ve eserlere yansımaları açısından Necdet Neydim (2000)’in Çocuk ve Edebiyat adlı eserinden faydalanmak, yazarı daha iyi tanımak amacıyla uygun bulunmuştur. Necdet Neydim kitapta çocuğa tarihsel bakışı hem Batı hem de Doğu medeniyetlerine göre ele almıştır. Ayrıca Batı Edebiyatı’ndan eserlerle örnekleme yapılmıştır.

Kelime Erdal (2009)’ın Eğitim Değerleri Açısından Çocuk Kitapları adlı çalışmasında günümüzde yayımlanan bazı çocuk kitaplarından seçimler yapılmış ve bu kitaplar eğitim değerleri açısından incelenerek, bu kitapların eğitimdeki yeri ile ilgili sonuçlara ulaşılmak hedeflenmiştir.

Mehlaka Karagözoğlu (2010) Mustafa Ruhi Şirin’in Çocuk Edebiyatına Dair Görüşleri Ve Eserleri adlı yüksek lisans tezinden çocuk ve çocuk edebiyatı

kısımlarından yararlanılmıştır. Ayrıca Mustafa Ruhi Şirin'in eserlerinin tema özelliklerine göre incelenmesi, değerlerin işleneceği kısma bir yol gösterici olarak kabul edilmiştir.

Çocuk edebiyatı eserlerinin Türkçe öğretimine katkısını incelediğimiz sırada eserlerin söz varlığı arttırmaya yönelik kazandırdıklarını araştırmada Bayram Baş (2010)'ın Söz Varlığının Oluşumu ve Gelişiminde Çocuk Edebiyatının Rolü adlı çalışmasından faydalanılmıştır. Özellikle kuramsal açıdan söz varlığı edinimini incelemek, eserlerdeki deyim ve atasözlerini bulmak ve işlemek konularında faydalı olmuştur.

Murat Özbay ve Esra Karakuş Tayşi (2011)'nin birlikte yaptığı Dede Korkut Hikâyeleri'nin Türkçe Öğretimi ve Değerler Aktarımı Açısından Önemi başlıklı çalışmada Muharrem Ergin'in yayımladığı Dede Korkut Kitabındaki 12 hikâyeyi Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (6, 7.Sınıflar)'nda yer alan yirmi değeri göz önünde bulundurarak incelemek, hikâyelerdeki değer unsurlarını sınıflandırıp bunların Türkçe öğretimindeki önemini ortaya koymak amacıyla yazılmış bir kaynaktır.

Sevilay Bulut (2011)'un Atasözlerinin Değerler Eğitimindeki Yeri adlı yüksek lisans çalışmasında atasözlerimiz ve bu atasözlerinin iletmiş olduğu değerler tespit edilmiştir. Bu sayede bireye kazandırılmak istenen değerler ve bunlara erişimde başvurulabilecek atasözleri belirlenmiştir. Bireylerin yabancı olmadığı, iç içe olduğu birer başvuru kaynağı olan atasözlerinin değerler eğitimi konusunda fayda sağlama durumu üzerinde durulmuştur.

Bekir Öğretici (2011) İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Derslerinde Değerler Eğitime Yönelik Uygulamaların Etkililiğinin Araştırılması adlı yüksek lisans tezinde devlet okulunda öğrenim gören 21 ilköğretim 6. sınıf öğrencisiyle çalışmıştır. Araştırma sürecinde araştırmacı, öğretmen rolüyle araştırma sahasında bulunmuş ve araştırmayı sürdürmüştür. Araştırmada temellendirilmiş kuramın doğası gereği veri toplama ve veri analizi iç içe yapılmaya çalışılmıştır. Veri toplama sürecinde elde edilen veriler nitel içerik analizine tabi tutularak söylem ve temalara ulaşılmıştır. Araştırma sonunda duyarlılık ve sorumluluk değerlerine ilişkin uygulanan sınıf içi etkinliklerin bu değerlere ilişkin farkındalığı arttırdığı savına ulaşılmıştır. Bunun yanında araştırma sürecinde elde edilen bulgular mevcut değerler eğitimi uygulamalarının yetersiz olduğunu, ders kitapları ile programın yapısının değerler eğitimi için çok da uygun olmadığını göstermiştir.

Ezgi Kumbasar (2011) Muzaffer İzgü'nün Romanlarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi adlı yüksek lisans tezinde araştırmının evrenini yazarın 1971-2003 yılları arasında yayımlanan 12 romanı olarak belirlemiştir. Araştırma için Sosyal Bilgiler ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programı'ndaki değerler baz alınarak 25 değer seçilmiştir. Romanlar değerler doğrultusunda tek tek taranmıştır. Araştırma sonunda en çok sevgi değerine rastlanmıştır. Sevgi değerini sırasıyla saygı, yardımlaşma, çalışkanlık ve temizlik izlemiştir. Alçakgönüllü olma değeri romanlarda tespit edilememiştir. Sigara ve içki içen kahramanlara sıkça yer verilmesi sağlıklı olmaya önem verme değeri ile çelişmiş, özellikle içki sahnelerinin ve argo ifadelerin romanlarda bulunması değerler eğitimi açısından eserlere ait olumsuz özellikler olarak tespit edilmiştir.

Dilek Tüfekçi Can (2012)'in Çocuk Edebiyatı Üzerine Bir Araştırma: Tanımlar, Türler Ve Teoriler adlı doktora tezinde yapmış olduğu çocuk kavramının tanımı ve çocuk edebiyatı üzerine tanımlar, bu imgeleri işlerken ve ele alırken yol gösterici ve yardımcı olmuştur. Özellikle çocuk edebiyatı türleri ve eserleri geniş bir biçimde ele alan tez, bu alanda faydalı bir kaynakça özelliği göstermiştir.

Erva Bağcı (2012)'in Çocuk Edebiyatı Ürünleriyle Çocuklar İçin Yazılmış Eserlerin Değerler Eğitimi Bağlamında Karşılaştırılması adlı yüksek lisans tezi incelenen beş ayrı yazarın çocuk edebiyatı ürünleriyle, beş farklı setten oluşan çocuklar için yazılmış eserlerdeki değerleri tespit etmek ve bu tespit edilen değerlerin içeriğini ve etkililiğini karşılaştırmak için yazılmıştır. Değer, değerler öğretimi, Türkçe Eğitimde değerler ve değerlerin eserlerde incelenmesi konularında yardımcı bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Hasan Meydan (2012) İlköğretim Okullarında Değer Ve Karakter Eğitimi adlı doktora tezi altı bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde literatüre dayalı olarak teorik arka plan ve çerçeve oluşturulmuştur. İkinci bölümde ahlakî karakterin gelişimi, gelişim ortamları ve gelişim ile öğrenme teorileri açısından ele alınmıştır. Üçüncü bölümde değerler eğitimi, temelleri ve eğitim olgusu içindeki yeri ile bu alandaki farklı yaklaşımlar incelenmiş; dördüncü bölümde karakter eğitimi yaklaşımı ve yaklaşımın uygulamalarından elde edilen tecrübeler alanda çalışan kurum ve araştırmacıların çalışma ve raporları çerçevesinde incelenmiştir. Beşinci bölümde ise değerler eğitiminin ilköğretim sistemimizi şekillendiren mevzuat ve programlarındaki yeri incelenmiştir. Altıncı bölümde ise İstanbul'da uygulanmakta

olan değerler eğitimi projesi, uygulayıcıların görüşlerinden ve uygulama dokümanlarından yararlanılarak incelenmiştir.

Sonuç olarak MEB'in bu konudaki çalışmaları olumlu ancak yetersiz bulunmuştur.

Fethullah Cihan Alagöz'ün 2012 yılında Cahit Uçuk'un Masal Kitaplarında Temel Değerlerin Türkçe Eğitimine Katkısı başlıklı yüksek lisans tezinde değer kavramının ele alınışı, incelenen kitaplarda değer kavramlarının tespiti ve Türkçe Öğretimine ilişkin bulguların işlenişi açısından faydalı bulunmuştur.

Muammer Koç (2013)'ün yüksek lisans tezi olarak hazırladığı 8. Sınıf Ders Kitaplarındaki Metinlerin Değerler Bakımından İncelenmesi başlıklı çalışmada değer kavramı, değer eğitimi başlıklarıyla incelenmiştir. Ayrıca 2006 yılı Türkçe dersi öğretim programındaki değerler 6-7-8. Sınıflar bazında ele alınmıştır. Ders kitaplarındaki metinler, metinlerdeki değer aktarımı, metin türleriyle birlikte verilmiştir.

Yavuz Selim Memiş (2013) Âşık Şeref Taşlıova'dan Derlenen Halk Hikâyelerinde Değerler Eğitimi adlı yüksek lisans tezinde günümüzün yaşayan âşıklarından biri olan Şeref Taşlıova'nın halk hikâyelerinde vurgulamak istediği değerleri açıkça ortaya koymaya çalışmıştır. Kendisini ehl-i sünnet vel- cemaat anlayışıyla yaşayan biri olarak tanımlayan Âşık Şeref Taşlıova, halk hikâyelerinde dini ve tasavvufi değerlere daha sık yer vermiştir. Toplumda olması gereken tüm değerlere anlattığı ve derlediği halk hikâyelerinde oldukça geniş yer veren Şeref Taşlıova; milli birlik ve beraberlik, vatan ve bayrak sevgisi temalarını da dini tasavvufî temalarla sentezleyerek vurgulamıştır. Bu çalışmada yaşayan halk şairleri arasında halk hikâyesini en iyi anlatan olarak gösterilebilecek Âşık Şeref Taşlıova'dan derlenen halk hikâyelerinde değerler eğitimiye ait unsurlar tespit edilip değerlendirilmiştir.

Seçil Biçer (2013) Değerler Eğitimi Açısından Mehmet Akif Ersoy'a Ait Safahat Adlı Eserin İncelenmesi adlı yüksek lisans tezinde MEB'in belirlemiş olduğu değerleri incelemiştir. Eserde yer alan şiirler adil olma, aile birliğine önem verme, hoşgörü, dürüstlük, misafirperverlik, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, estetik, özgürlük, sağlıklı olmaya önem verme, temizlik değerlerine yer verilmesi bakımından incelenmiş olup bu değerlerin doğrudan ya da örtük şekilde işlendiği 607 farklı bulgu tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular neticesinde, Mehmet Akif

Ersoy'un Safahat adlı eserinin değer eğitimi açısından zengin içeriğe sahip olduğu tespit edilmiştir.

Aslıhan Esra Çakıroğlu (2013)'nin Değerler Eğitiminde Korku Kültürünün Etkisi adlı yüksek lisans tez çalışmasında korku kültürünün değerler eğitimi üzerindeki etkileri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada uygulanmakta olan değerler eğitimi programları ile etkinlikleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda MEB'e bağlı zorunlu eğitim seviyesindeki tüm okullarda uygulanan değerler eğitimi programı etkililiğinde korku kültürünün etkisi ortaya konmuş, korku kültürünün değerler eğitimi uygulamalarına doğrudan, olumsuz ve yıpratıcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Erhan Çapoğlu (2014) 'nin Ortaokul 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerde Yer Alan Değerler adlı yüksek lisans tezinde kuramsal çerçeve kısmında değerlerle ilgili çalışmalara yer vermesi değerleri işlemek konusunda kaynak oluşturmuştur. Ayrıca değerler eğitimi ve Türkçe Öğretimi ilişkisi yönünden aydınlatıcı olmuştur.

Şifa Kantar (2014) İlköğretim 4. Ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde 100 Temel Eser Yoluyla Değerler Eğitimi adlı yüksek lisans tezinde araştırmanın evrenini MEB'in ilköğretim için tavsiye ettiği 100 Temel Eser serisi, örneklemini ise bu eserlerden seçilen 20 eser oluşturmaktadır. Bu eserlerde araştırılan değerler fişlenerek tespit edilmiş, veriler sınıflandırılarak sonuçlara ulaşılmıştır. Sonuçta incelenen 100 Temel Eser serisindeki kitaplarda en çok yer alan değer yardımseverlik olduğu görülmüştür. Daha sonra sırasıyla sevgi, aile birliğine önem verme ve çalışkanlık gelmektedir. En az yer alan değerler ise, vatanseverlik, hoşgörü ve bağımsızlıktır. İncelenen eserlerin, değerlerin çoğunun kazandırılmasında kullanılabileceği ancak değerler eğitimi için yeterli olmayacağı tespit edilmiştir.

Engin Emiri (2014)'nin Gülsüm Cengiz'in Eserlerine Değerler Eğitimi Açısından Bir Yaklaşım adlı yüksek lisans tezinde değerler eğitimi akademik bir temel üzerine oturtulup Gülsüm Cengiz'in eserleri, bu temellerden yararlanılarak eleştirel bir bakış açısı ile incelenmiştir. Araştırma sonucunda yazarın eserlerinde milli ve dini değerlere ulaşılmamıştır. Evrensel değerlere ait on üç değere ulaşılmıştır.

Ünsal Batum (2015)'un Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Öğrencilerin Okumaya Güdülenmesine Etkisi adlı doktora tezinde çocuk edebiyatı ve çocuk edebiyatı

eserlerine vurgu yapılmış, Türkçenin temel becerilerinden biri olan okuma üzerine derinleştirilmiştir. Özellikle çocuk edebiyatı bölümünden yararlanılmıştır.

Ali Öncü (2015)'nin Değerler Eğitimi Bağlamında Ahmet Hamdi Tanpınar ve Oğuz Atay'da Değerler adlı doktora çalışmasında Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Huzur, Oğuz Atay'ın ise Tutunamayanlar adlı romanları seçilmiştir. Bu romanlar öncelikle ihtiva ettikleri insani değerler açısından incelenmiş, ardından bu değerlerin din eğitimi için ifade ettiği anlamlar üzerinde durulmuştur. Sonuç olarak din eğitiminin hedefleri bağlamında romanın ahlak, ibadet ve inanç eğitiminde var olan yöntemlerin yanında destekleyici bir yöntem olarak kullanılabileceğine ulaşılmıştır.

Tuğba Emirhan (2016)'ın Değerler Eğitimi Bağlamında Yavuz Bahadıroğlu'nun Çocuk Romanları adı yüksek lisans tezinde Yavuz Bahadıroğlu'nun 15 adet çocuk romanı incelenmiştir. 11 dini, 29 sosyal olmak üzere toplam 40 değere ulaşılmıştır. Sonuç olarak eserlerin çocuklara değer aktarımında zengin bir kaynak olduğu tespit edilmiştir.

2. BÖLÜM

2.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1.1. Değer Kavramı, Değer Nedir?

2.1.2. Değer Nedir?

“Değer kavramı Latince kökenli valare sözcüğünden türemiş, kıymetli olmak, güçlü olmak anlamlarında bir sözcüktür” (Akkaya, 2014, s. 313).

İnsanın var oluşundan bu yana bulunduğu düzen içinde çeşitli durumlara, olaylara gösterdiği düşünsel ve fiziksel tepkiler vardır. Kişi zaman içinde bu durumları ve olayları yargılar. ”Kişinin başka kişileri, olayları, durumları, kendisini ve genellikle tek tek şeyleri değerlendirmesi insanın bir yapı özelliği, bir var olma şartıdır” (Kuçuradi, 2010, s. 7).

Var oluş yolunda hep birlikte olmak, toplumu oluşturmak bu tepkileri şekillendirmiştir. Kişi ve toplum ilişkisiyle birlikte kurallı düşünebilme ya da düşündüklerini ortak bir kurala oturtabilme ihtiyacı doğmuştur. “Toplumun tarihi birikimi ile ortaya çıkan değerler; toplumun tamamı tarafından kabul gören, toplumun varlık, birlik ve devamının sebebi olarak görülen; tasvip ve teşvik gören korunan kabulleniş ve inanışlardır” (Akkaya, 2014, s. 313).

İnsanların değerlendirmeler yapabilmeleri belli bir değer sistemini ortaya koymuştur. “Değerler, herkes için iyi, herkes için arzulanan olma özelliğine sahip ve toplumlar arası geçerliliği olan özelliklerdir” (Aydın ve Gürler, 2012, s. 2). Herkes için iyi ya da herkes için kötü olmanın ölçütü, duruma verilen önemle belirtilmiştir.

Hökelekli (2011)’ye göre “Genel olarak değer, bir şeye önem kazandıran ölçüdür. Bir varlığın değerini oluşturan şey onun kendine özgü yetkinliğidir. Bir şeyin değerli olup olmaması, yine onun özünde mevcuttur.” Değer bir hüküm verme yetisidir ve insana özgüdür. Güngör (2010)’e göre “Değer hükmü bir şeyin arzu

edilebilir veya edilemez olduğunu belirten ifade ise, o halde değer de bir şeyin arzu edilebilir veya edilmez olduğu hakkındaki inançtır.”

İnsanın varlığa bir değer atfetmesi onu diğer canlılardan ayırır. İnsan doğumundan ölümüne kadar belli ihtiyaçlar çerçevesinde hayatını sürdürür ve bu ihtiyaçları gidermek için uğraşır. “İnsan kendi başına bir değer olduğu kadar, tüm değerlerin de merkezinde yer alan varlıktır. Tabiatıta, canlılarda, diğer varlıklarda değer yoktur, onlar değerler dünyasından mahrumdurlar. Bu bakımdan değerleri keşfeden ortaya koyan ve yaratan insanın kendisidir” (Hökelekli, 2011, s. 194).

“Her toplum, sahip olduğu değerlerin içerisinde barındırdığı bireylere aktarılması, bu değerlerin bireyler vasıtasıyla sonraki kuşaklarca öğrenilmesi ve kabullenilmesini sağlamakla yükümlüdür” (Güven, 2014, s. 508). Böyle bir durumda da bilgi aktarımının en önemli ögesi olarak karşımıza eğitim çıkar. Bireyleri ve sonrasında toplumları eğitmek ve değerleri eğitim çerçevesinde edebi eserlere konu etmek inkâr edilemez bir gerçektir. Acun, Yücel, Önder ve Tarman (2013)’a göre de“... Türk milletinin milli, ahlakî, manevi ve kültürel değerlerinin öğrencilere kazandırılmasının Türk eğitim sisteminin en temel amaç ve görevlerinden birisi olduğu ortaya çıkmaktadır.”

2.1.3. Değerlerin Özellikleri

Değerler sistemine sahip olma insan için yol gösterici kabul edilmiştir. Hökelekli (2011)’ye göre “Değerler, insan olarak ne olduğumuz, ne olmamız ve nasıl olmamız gerektiği hususunda bizim yolumuzu aydınlatır.” Öyle ki belli başlı değerlere sahip olmak insanlar için bir kılavuz ve yardımcı niteliği taşır. İnsan olmanın en büyük özelliklerinden biri de sürekli gelişme ve değişme göstermektir ki değerler sistemine sahip olanlar için bu durumlar kolayca sağlanır.

Belli bir toplum içerisinde yaşayan insanların birbiri ile uyumlu ve sağduyulu olması istenen özelliklerdir. “Değerler; olgun, iyi bir insan, uyumlu ve üretken iyi bir vatandaş olmanın en önemli şartıdır” (Hökelekli, 2011, s. 286). Var oluşundan itibaren birliktelik ihtiyacı içinde olan insan, düşünebilen bir varlık olması sebebiyle çeşitli değerler sistemi oluşturmuştur. Bir insanın kendisi ve içinde bulunduğu toplum için değerlerine inanarak sahip çıkması uygundur. Değerlerini gözetin

kişilerin ideal vatandaş kalıbı içinde yer aldığı aşikâr bir gerçektir. Böylece düzenli bir toplum, sağlıklı insan ilişkileri oluşur.

Değerler mutlak değildir ve kişiler için içinde olduğundan farklılık gösterir. Ekşi ve Katılmış (2011)'a göre "... değer söz konusu olduğunda işe doğrudan bireyin karıştığı ve onun kendi mantıki muhakemesine göre şekillenen hareket ve fiillerine bağlı olarak ortaya çıkan sonucun niteliği akla gelmektedir. Yani öznenin bireysel tercihinin bağlı olarak gelişen fiilin örüntüsüdür." Değerleri yorumlayan ve hayata geçiren insanın ta kendisidir. İnsanın çeşitli etkenlere göre bir değer sistemi geliştirmesi olağandır. İnsanların içinde bulunduğu kültür, inanç, toplum, din ve birçok özellik gereği değerler bütününde bir farklılık göstermesi normal karşılanmalıdır.

Toplumlar arasında değerler farklılık göstereceği gibi benzerlikler de gösterebilir. Çünkü toplumlar birbiriyle ilişkide bulunan unsurlardır. Böylece toplumlar ve dolayısıyla insanlar arasında değer yargılarında benzerlikler görülür.

Bütün değerler aynı anda ortaya çıkmamıştır. Değerler, içinde bulunulan duruma göre zaman içinde oluşmuştur.

Güngör (2010)'e göre değerler sistemini kullanan tek varlık insan olduğuna göre, insanın bir diğer insanla etkileşimi göz ardı edilemez bir gerçektir. O halde değerler de insandan insana örnek alma ya da taklit yoluyla geçebilir. Değerlerin öğrenilmesi daha ziyade sosyal öğrenme şeklinde gerçekleşir.

Ekşi ve Katılmış (2011, s. 11) çalışmalarında değerlerin özelliklerini Schwarz ve Bilsky'in örneğinden belirtmişlerdir. "Schwarz ve Bilsky (1987) çeşitli kuramcılarının üzerinde uzlaştıkları özelliklerden yola çıkarak değerleri şöyle betimlemiştir:

1. Değerler inançtır. Ancak, tümüyle nesnel, duygulardan arındırılmış fikir niteliği taşımazlar; etkinlik kazandıklarında duygularla iç içe geçerler.

2. Değerler bireyin amaçlarıyla –eşitlik gibi- ve bu amaçlara ulaşmasında etkili olan davranış biçimleriyle –hakbilirlik, yardımseverlik gibi- ilişkilidirler.

3. Değerler özgür eylem ve durumların üzerindedirler. Örneğin, itaatkarlık değeri, iş yerinde ya da okulda, aileyle, arkadaşlarla ya da tanımadığımız kişilerle olan ilişkilerimizin tümünde geçerlidir.

4. Değerler, davranışların insanların ve olayların seçilmesini ya da değişimini yönlendiren standartlar olarak işlev görürler.

5. Değerler taşıdıkları öneme göre aralarında sıralanırlar. Bu sıralama değer önceliklerini belirleyen bir sistem oluşturur.”

Aydın ve Gürler (2012, s. 7) Okulda Değerler Eğitimi adlı kitaplarında değerlerle ilgili şu öz bilgilere ulaşmışlardır:

1. Tarihi birikimlerden oluşan köklü inançlardır.
2. Üzerinde görüş birliğine varılmış kabullerdir.
3. Sosyal hayatı düzenleme rolleri vardır.
4. Karar vermede kullanılan ölçütlerdir.
5. Sosyal kontrol unsurlarıdır.
6. Kültürün devamlılığını sağlarlar.
7. Çevreyle etkileşim sonucu işlevsellik kazanırlar.
8. Tutumların alt yapısını oluştururlar.
9. Güdüleyici ve özendiricidirler.
10. Bireylerin sosyal rol seçmelerine rehberlik ederler.
11. Dışlanmışlık ve yalnızlık karşısında koruyucudurlar.
12. Farklılıkların çarpıştığı noktada ortak anlaşma zeminini oluştururlar.
13. Kalıtsal değil, yaşayarak öğrenilirler. Dolayısıyla öğrenilebilir ve öğretilbilir olgulardır.
14. Ahlakî olgunluğa ulaştırırlar.
15. Bütünleyici ve birleştiricidirler. Hızlı ve bilinçsiz değişimlerde çatışmaya da yol açabilirler.
16. Dayanışma araçlarıdır.
17. Değerleri yaşayan ve yaşatan insanlardır. Bu yönüyle değerler insanidir.
18. Bireylere amaç ve yön belirlemede etki ederler.
19. Nitel özelliklere sahiptirler.
20. Değerler birbiri ile ilişkilidirler.
21. Bireylere ayırt etme, ilke oluşturma uyum sağlama yetileri kazandırırlar.
22. Toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemleri sınırlandırırlar.
23. Değerler kişilere bakış açısı sağlar.
24. Soyutturlar.
25. Bilişsel yapıdan çok duyuşsal alana hitap ederler.

26. Farklı disiplinlerde (felsefe, sosyoloji, ekonomi, matematik vs.) farklı anlam çerçevesini çağrıştırırlar.
27. Dinamiktirler, değişme gösterebilirler.

2.1.4.Değerlerin Sınıflandırılması

Değerler içerik, içinde bulunduğumuz durum ve kullanım alanlarına göre değişiklikler gösterir. Değerlerin sınıflandırılması yapılan çalışmaların kolaylaşmasını sağlar. Elde edilen bulgular gruplara göre yorumlanır.

Güngör (2010)'den alınan bilgiye göre ilk değer testi Spranger (1928) tarafından yapılmıştır. Spranger değer testinde altı temel değer tipi kullanmıştır. Spranger'den ve daha sonra ondan ilham alarak Study of Values adlı geniş bir çalışma yapan Allport, Vernon ve Lindzey'den sonra değerleri altı grup halinde toplamak adet olmuştur. Bunlar: Estetik, Teorik (veya ilmi), İktisadi, Siyasi, Sosyal ve Dini değerlerdir.

“Değerlerin sınıflanmasında kültürel özellikleri ön planda ele alan Amerikalı antropolog ve sosyal kuramcı Kluckhohn'un değer sınıflaması şöyledir:

1. Tür: Olumlu ve olumsuz olma durumuna göre sınıflama
2. Kapsam: Estetik, kavramsal ve ahlakî olarak sınıflama.
3. Amaç: Değerlerin bir davranış tarzı (durum değerleri), davranış sonucu (aracı değerler) veya en son varılan sonuca (amaç değerleri) göre ayrılması.
4. Genelleme: Değerin belli durumlarda ortaya çıkan (rol değerleri) ya da çeşitli durumlarda ortaya çıkan değerler, kültürel değerler (konusal değerler) olmasına göre ayrılması.
5. Yoğunluk: Seçime bağlı değerler ve zorunlu değerler şeklinde sınıflama. Seçime bağlı değerler “kesinlikle yanlış” olarak değerlendirilemeyecek değerlerdir.
6. Büyüklük: Özel durumla ilgili, özel bir gruba veya topluma ait, evrensel şeklinde sınıflama.
7. Örgütlenme: Değerlerin önemine göre sınıflandırılması. Değerler arasında doğrusal bir hiyerarşi yoktur ancak kümeler halinde düzenlenir. Bazı değerler diğerlerinden daha öncelikli olabilir” (Aydın ve Gürler, 2012, s. 9-10).

Yaman (2012, s. 25)'a göre “Sebebi, sayısı ve niteliği ne olursa olsun, kazanılan/ kazandırılan her değer, bireye yeni bir değer katar. Değer; bizi, ailemizi toplumumuzu, milletimizi ve insanlığı değerli kılan üstün özelliklerdir. Bu özellikler değişik bakış açılarıyla tasnif edilmiştir:

1. Geleneksel Değerler,
2. Tarihsel Değerler,
3. Kültürel Değerler,
4. Felsefi Değerler,
5. Dini Değerler;

1. Nesnel Değerler,
2. Mantıki Değerler,
3. Ahlakî Değerler,
4. Estetik Değerler.

Değerleri yaşayan ve yaşatan insandır. Bu sebeple değerlerin sınıflandırılmasında da insanî özellikler ön plana çıkmıştır.

Aydın ve Gürler (2012, s. 11)'in belirttiğine göre “Bireyden topluma doğru açılan bir yelpazede değerleri birbirinden ayıran Nelson’un sınıflaması şu şekildedir:

Bireysel Değerler: Bireysel değerler seçim yapmada ve satın aldığımız ürünlerde, hobilerimizde olduğu gibi diğer kişisel tercihlerimizle ilişkilidir.

Grup Değerleri: Grup değerleri, belirli bir grubun üyeleri tarafından paylaşılan değerlerdir. Bu grup; aile, kulüp, dini ya da politik bir grup olabilir.

Sosyal Değerler: Sosyal değerler ise adalet, saygı, farklılık, eşitlik gibi değerlerdir ve bireyin mevcut toplumsal yapı içerisinde varlığını devam ettirmesine yarar. Sosyal değerlerin tanımlanmasında sosyalleşme, sosyal bilinç, norm ve grup ruhu gibi kavramlar kullanılmaktadır.”

“Felsefeci ve toplumbilimci Hilmi Ziya Ülken ise (1965) değerleri üç ana gruba ayırır.

1. İçkin Değerler: Kavramlar, duygular ve eşya ile münasebetten doğan ve bilinçle çevrelenen, inanmadan daha çok bilmenin hâkim olduğu değerlerdir. İçkin değerlerin bir kısmı, değer vermenin öznesi durumundaki bilincin eşya ile ilişkisinden doğan değerlerdir (teknik değerler). Bir kısmı, duyguya ve duyuşa bağlı

kavradığımız şeylerle ilgili olarak ortaya çıkan sanat değerleridir ve yine bir kısmı temelini doğrudan doğruya şuurun verilerinde bulan düşünce (bilgi) değerleridir.

2. Aşkın Değerler: Kişiler arası ilişkilerden meydana gelirler. Bireyin sosyal çevresiyle etkileşmesinden doğan değerler, kişiler arası değerlerdir; bilgiden çok, inanma üzerine kuruludur. Bu değerler ahlak ve dindir.

3. Normatif Değerler: Kişiler arası ilişkilerden doğan sözler ve eylemlerin birbiriyle değişiminden doğan değerlerdir. Burada eylem, eylem ile karşılaştırılınca ölçü hukuk olur; söz, sözle değiştirilince ölçü dil olur; eşya, eşya ile değiştirilince ölçü iktisat olur. Bu değerler de normatif değerlerdir” (Poyraz, 2007, s. 85-86).

Güngör (2010)’e göre M. Rokeach “Gaye Değerler” ve “Vasıta Değerler” olarak değer sınıfını ikiye bölmüştür. “Vasıta Değerler” gaye değerleri elde etmede yardımcı ve gerekli görülen değerlerdir. Rokeach’ten örnek verecek olursak eşitlik, aile güvenliği, kendine saygı, sosyal itibar birer gaye değerdir. Bunların yanında nezaket, sorumluluk, zekâ birer vasıta değer teşkil eder.

Güngör (2010, s. 95)’ün yaptığı araştırmada deneklere verdiği soru formunda yedi tane değer sahası vardır. Bunlar:

1. Estetik
2. Ahlakî
3. Teorik
4. İktisadi
5. Dini
6. Siyasi
7. Sosyal

Güngör (2010, s. 86) bu değer sahalarını da kendi içlerinde ikiye alt forma ayırmıştır. Bunlar şöyle sıralanır:

1. Estetik değer maddesi
  - Her şeyin ölçülü ve ahenkli olması
  - Güzelliklerle dolu bir dünya
2. Ahlakî değer maddesi
  - Yalansız bir dünya
  - Vicdan huzuru
3. Teorik değer maddesi
  - Bütün gerçeklerin bilinmesi

- Cahillikten arınmış bir dünya
- 4. İktisadi değer maddesi
  - Ekonomik bağımsızlık
  - Konforlu bir hayat
- 5. Dini değer maddesi
  - Öbür dünyayı kazanmak
  - Günahlardan arınma
- 6. Siyasi değer maddesi
  - Eşitliğin sağlanması
  - Hürriyet için mücadele
- 7. Sosyal değer maddesi
  - Gerçek dostluk
  - İnsanlara yardım

Her değer grubuna uygun örnekler verilmiş ve bu örneklerle deneklerin verdikleri cevaplar incelenmiştir.

“Takiyettin Mengüşoğlu İnsan Felsefesi adlı eserinin Antropoloji Bakımından Değerlerin Sınıflandırılması başlığı altında değer gruplarını şöyle sınıflandırmıştır:

Yüksek değerler: Sevgi, bilgi, doğruluk, masumluk, saflık, dürüstlük, hak, adalet, güven, şeref, iyi vb. değerlerdir.

Araç Değerler: yarar, çıkar, kuşku, çekememezlik, kıskançlık ve her türlü maddesel değerler (para, mülkiyet vb) bu gruba girer.

Davranışsal Değerler: Görgü kuralları ve ulusların geleneklerinde bulunan değerler de bu gruba girer”(Aydın ve Gürler, 2012, s. 11).

Dilmaç (2007) doktora tezinde insani değerler üzerinde çalışmıştır. İnsani değerleri hayatın sütunları olarak görmüş ve beş gruba ayırmıştır. Dilmaç (2007, s. 7-9)’a göre bu sütunları oluşturan değerler:

1. Sevgi: sevgi tüm evreni bir arada tutan en yüce değerdir. Sevgiyle yaşamak herkese karşı merhametli olmak demektir. Hepimiz içimizdeki sevginin taşarak tüm dünyaya yayılmasını sağlayabiliriz.

2. Hakikat: değerlerin ebedi olduğu ve dünyanın değişip duran bakış açısının ötesinde yer aldığı düşünülür. Hakikat zaman, mekân ve yerdeki değişikliklerden etkilenmez ve idrak gücümüzün rolü de hakikati bulmaktır.

3. İç Huzur: duyuşal sistemimiz tedirgin edildiğinde, huzursuzluk ve kafa karışıklığı ortaya çıkar. Duygusal seviyede, son derecede aranan bir insani değer olan iç huzurun değeri gündeme gelir. Bir dengelilik ve sakinlik halidir.

4. Doğru Davranış: Doğru davranış, eylem halindeki hakikattir.

5. Şiddetten Kaçınma: Şiddetten kaçınma, hemcinslerimiz olan insanlarla aramızdaki ilişkiyi de aşarak, canlı ve cansız her şeyi kucaklayan everensel bir şeydir. Çevremize karşı bir yükümlülüğümüzün olduğu anlayışından kaynaklanır. Şiddetten kaçınma tüm hayat biçimlerine yönelik uyum ve anlayış demektir. Bunun uygulanması sadece fiziksel yönüyle kısıtlanmış olmayıp sözleri, düşünceleri ve hareketleri de kapsar.

2.1.5. Değerlerin İşlevleri

Değerler artık sosyal hayatın vazgeçilmez unsurları haline gelmiştir. Hem bireysel hem de sosyal görevler edinmiştir.

“Gökçe’ye göre değerlerin işlevleri şöyledir:

1. Sosyal değer bilinçli ve amaçlı davranışların genel ölçütüdür. Bu bakımdan değer, sosyal eylemde bulunan bir kişinin sosyal olarak kabullenebilen olgu ve istekleri için temel atıf noktası görevini üstlenir.

2. Değerler, kültürel olarak şekillendirilmiştir ve aynı zamanda kültür üzerinde de yönlendirici etkiye sahiptir. Belli bir kültürün gelişme süreci içinde şekil almaktadır. Bu da genel olarak sembol, moral ve estetik normlar, davranış şekilleri olarak belirginleşir. Bu açıdan değerler kültürün esasını oluşturmaktadır.

3. Değerler, insanla özdeşleşmiştir. Sosyalleşme sürecinde değerler kişiler tarafından öğrenilmekte ve üstlenilmektedir. Kısaca, kişinin şahsiyet yapısıyla bütünleşir.

4. Değerler, sosyal bir boyuta sahiptir. Yani değerler hem zihinsel (arzu ve eylem boyutunu belirten) hem de duygusal yönü belirten ifadelerdir. Sosyal değerler belli sosyal sonuçlara yol açar. Bu sosyal sonuçlar sosyal değerlerin işlevleri olarak adlandırılır” (Özensel, 2003, s. 211).

Aydın (2011, s. 41-42)’in aktarımına göre değerlerin işlevleri:

a. Değerler yargılamada birer araç olarak kullanılır.

- b. Kişilerin dikkatini istenen, yararlı ve önemli görülen kültür nesnelere üzerinde odaklaştırırlar.
- c. İdeal düşünme ve davranma yollarını gösterirler.
- d. Sosyal rollerin sevilmesinde ve gerçekleştirilmesinde rehberlik ederler.
- e. Sosyal kontrol ve baskı araçları görevini yerine getirirler.
- f. Dayanışma araçları olarak devreye girerler.

“Fichter’e göre değerlerin işlevleri şöyledir:

1. Değerler, kişilerin ve birlikteliklerin sosyal değerinin yargılanmasında hazır birer araç olarak kullanılır. Tabakalaşma sistemini mümkün kılar. Bireyin çevresindekilerin gözünde nerede durduğunu bilmesine yardım eder.

2. Değerler, kişilerin dikkatini istenilir, yararlı ve önemli olarak görülen maddi kültür nesnelere üzerinde odaklar. Bu değerli nesne, her zaman birey veya grup içinde en iyi olmayabilir. Fakat o nesne için çaba gösterilmesine yol açtığı da bir gerçektir.

3. Her toplumdaki ideal düşünme ve davranma yollarına, değerler tarafından işaret edilir. Sosyal olarak kabul edilebilir davranışların adeta şemasını çizer. Böylece kişiler de hareket ve düşüncelerini en iyi hangi yolda gösterebileceklerini kavrayabilirler.

4. Değerler, kişilerin sosyal rollerini seçmesinde ve gerçekleştirmesinde rehberlik eder. İlgi yaratır, cesaret verir. Böylelikle kişiler de çeşitli rollerin gereklerinin ve beklentilerinin birtakım değerli hedefler doğrultusunda işlemekte olduğunu kavramış olur.

5. Değerler, sosyal kontrol ve baskının araçlarıdır. Kişileri törelere uymaya yöneltir, doğru şeyleri yapmaya yüreklendirir. Değerler ayrıca onaylanmayan davranışları engeller, yasaklanmış örüntülerin neler olduğuna işaret eder ve sosyal ihlallerden kaynaklanan utanma ve suçluluk duygularının kolayca anlaşılabilmesini sağlar.

6. Değerler, dayanışma araçlarıdır. Sosyal bilimlerin kabullerinden biri de grupların yüksek seviyede bazı değerlerin paylaşılması amacıyla bulunduğuudur. Kişiler aynı değerleri güden kişilere doğru çekimlenirler. Ortak değerler sosyal dayanışmayı yaratan ve sürekli kılan en önemli etkenlerden biridir” (Özensel, 2003, s. 231-232).

Rokeach ise değerlerin işlevlerini durum eksenli olarak şöyle ifade eder:

“Standart olarak değerler: değerler bireyin toplum içindeki davranışlarını belirler. Bir olayla karşılaşan birey pozisyon alır ve karşılaştığı toplumsal olayları değerlendirirken ve yargılarken değerini kullanır.

Çatışma ve karar vermede değer sistemi: birey çatışma ve karar verme durumuyla karşılaştığında değerler danışmanlık görevi yerine getirir. Böyle bir durumda değerlerin biri değil bir kaç birden harekete geçer ve birey önceden öğrenilmiş yapıları kullanarak karar verir ve çatışmaları çözer” (Aydın ve Gürler, 2012, s. 6).

“Değerlerin koruyucu, yönlendirici, birleştirici işlevleri vardır ve değerler insanca yaşama şartlarını yaratıp sürdürürler” (Aydın ve Gürler, 2012, s. 6).

“Gerçekten de değerlerin en önemli işlevi, sosyal hayatı biçimlendirmeleri, felsefi bir ifadeyle determine etme (belirleme) dir. Esasen hukuk, din, dil, sanat gibi tüm kültürel (veya tarihsel) varlık olguları bir değer yapısının gerçekleşmesidirler” (Aydın, 2011, s. 42).

Değerler bir düşünce kalıbı olmaktan çıkıp bir eyleme dönüştüklerinde hem toplumsal hem de bireysel anlam ifade ederler. Değerler, ortak değerler etrafında birleşmesi durumunda toparlayıcı, bütünleştirici; farklı değerler etrafında toplanılması sonucunda ayrıştırıcı ve yıkıcı olur. Ortak hedefler doğrultusunda ortak değerlerin aktarımı ne kadar güçlü olursa toplumsal ve bireysel huzuru sağlama da o kadar başarılı olur.

2.2.Değerler Eğitimi

Değer kavramını kullanan ve ortaya koyan insandır. İnsanlar yaşadıkları toplumları hem etkilerler hem de yaşadıkları toplumdan etkilenirler. Değer unsurunu oluşturan öğeler de insan ve toplumla birlikte değişim gösterir. Toplumun en küçük yapısının aile olduğu gerçeğinden yola çıkarsak değer eğitimi ilk önce ailede başlar. Okul döneminden önce farkında olarak ya da olmayarak öğrenilen kavramlar daha sonra okulla birlikte yeni ve sistemli bir eğitim biçimine girer.

Meydan (2012, s. 102)’a göre “Geleneksel bir bakış açısıyla değerler eğitimi toplumsal değerleri, ahlakı bireye kazandırma gayreti olarak tanımlanabilirken; dini bir bakış açısıyla bireyi daha dindar, dini değerlere önem veren bir birey haline getirme gayreti ya da daha hümanist bir bakış açısıyla insanın potansiyelini geliştirme ve kendini gerçekleştirmesine destek olma süreci olarak tanımlanabilir.

Nitekim UNESCO'nun tanımlamasında hem geleneksel eğitim anlayışının değerler eğitimi alanına yansımalarını hem de yenilikçi yaklaşımları görmek mümkündür. Tanımda bir yandan 'gençlerin pozitif değerleri keşfedip' ifadeleriyle değerler arasında tercih belirtilirken 'kendi potansiyeline göre ilerlemeleri' ifadeleri ile de eğitim süreçlerinde birey merkezli, içsel süreçlere vurgu yapan değer geliştirmeci anlayışa gönderme yapılmaktadır.”

“Toplumsal bütünlük ve huzurun sürdürülebilmesi, ancak değerlerin yeni nesillere aktarılması ile mümkündür. Değerlerden arınmış bir eğitim düşünülemez. Bu yüzden, eğitimin hedeflerinden biri toplumun ortak değerlerini yeni yetişen nesillere aktarmak ve öğretmektir. Değişen değerlerin yerine uygun olan yeni değerler koymaktır” (Hökelekli, 2011, s. 288).

Değerler eğitimi, eğitim programları içinde statik değil, dinamik bir yapıda bulunmakta ve eğitim alanındaki çocuk veya gençlere getirdikleri kültürel özelliklerden ayrı evrensel ahlakî değerleri tanıtmakta ve bu değerleri içselleştirmeleri için çeşitli etkinlikler ve yaşam alanları oluşturmaktadır. Eğitim, hayattan kopuk değil; hayatın bir parçası olarak görülerek hayata dair yaşamı kolaylaştıracak, insanlarla uyumu sağlayacak öğeler içinde işlenmektedir.

Yaman (2012, s. 17)'a göre, “Değer, bireyin herhangi bir kişi, varlık, olay ve durum karşısında ortaya koyduğu duyarlılıklardır. İnsanî, kültürel, ruhsal, toplumsal ve evrensel boyutlarda oluşabilen bu duyarlılıkların özümsemesi ve benimsenmesi süreci, değerler eğitiminin esasını teşkil eder.”

“Toplumsal hayatı oluşturan, insanları birbirine bağlayan, gelişmeyi, mutluluğu ve huzuru sağlayan, risk ve tehditlerden koruyan ahlakî, insani, sosyal, manevi değerlerimizin tüm bireylere kazandırılmasında en önemli etken eğitimidir. Bu kazanımlarımızın öğrencilerimize aktarılması da değerler eğitimi oluşturmaktadır” (MEB, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı: 2010).

Cihan (2014, s. 435)'a göre, “Eğitim, toplumun idealine yönelik gerek evrensel, gerekse kültüre özgü geleneksel değerler sistemini bireylere iletmede önemli rol oynamaktadır. Okulların, önemli görevi, kültür aktarımında okul programında açık olarak belirtilen veya belirtilmeyen değerleri öğretmek, öğrencileri belirlenen kurallar doğrultusunda hayata hazırlamak, ahlakî gelişimine katkıda bulunmak, karakterini ve benlik algısını olumlu yönde etkilemektir.”

Eğitimin kişilerin sadece bilişsel ya da psiko-motor yönleriyle ilgili olması hem bireysel hem de toplumsal açıdan bir eksiklik doğurur. Sadece zihinsel olarak

eğitilen birey toplum içinde çeşitli sorunlarla yüz yüze gelir. Oysa eğitim bir çarkın dişlileri gibi birbirine uyumlu ve muhtaçtır. Eğitim hem duyuşsal hem bilişsel hem de psiko-motor alanda çalışmalar yapılarak gerçek amacına ulaşır.

Baltacıoğlu (1995) insanların başarısında hâkim olan şeyin karakter olduğunu savunur. Bilgi ancak ikinci plandadır. Birçok zeki ve bilgili kişi zekâ ve bilgilerine rağmen girişimcilik ve cesaret gibi karakter erdemlerine sahip olmadıkları için hayatta pasif kalırlar. Bilginin en büyük önemi karakterin unsurlarına kuvvet veren ve gelişme sağlayan bir araç olmasıdır. Şahsiyetlerde sağlam karakter oluşturularak bir nesil hayata hazırlanabilir.

Özellikle günümüzde hızla çoğalan teknolojik gelişmeler, değişen aile yapısı, iletişim araçlarındaki gelişen özellikler; buna bağlı olarak farklılaşan ihtiyaçlar, kişiler ve toplumlar oluşturmaktadır. Yaşanan bu değişimler istenmeyen durumları ortaya çıkarmaya ve yaygın hale getirmeye başlamıştır. Böyle bir evrensel sorunun varlığı değerler eğitimini daha da mühim kılmıştır. Bu günün çocuklarının yarının ebeveynleri ve toplumun bir parçası olacağı döngüsünden yola çıkılarak evrensel düzeyde ahlakî davranışların daha çocuk yaşta örtük veya örgün eğitim sayesinde verilmek istenmesi elbette çok olağan ve olması gereken bir tutumdur. Bu çerçevede eğitim ve gerçek hayatın birbirinden ayrılmaz birer parça ve iç içe olduğu gerçeği değerler eğitimini daha da kolaylaştıracaktır.

2.3.Türkçe Eğitimi ve Değerler Eğitimi İlişkisi

Eğitimin sistemli ve planlı bir şekilde verildiği yer olan okullar, içinde bulunduğu düzene göre kültürünü koruyarak kültürel aktarım içinde bulunur. Okullarda verilen değerler eğitiminin elbette toplumun kültüründen uzak olması düşünülemez.

“Toplum ve toplumun alt grupları için eğitim sisteminin vazgeçilmez bir anlamı vardır, çünkü öğrencilerin okulda öğrendikleri veya öğrenmedikleri her şey, ait oldukları toplumun sürekliliğini büyük ölçüde etkilemektedir. Toplumsal açıdan eğitim sisteminin öncelikli görevi, toplumun varlığını ve kültürünü koruyarak gelecek nesillere aktarılmasını güvence altına almaktır. Bunun sağlanabilmesi için gelecek nesillerin hem bilgi ve beceriyle, hem de ahlakî değer yargılarıyla donatılmış olması gerekmektedir” (Cihan, 2014, s. 431).

Türkçe eğitimi de Türk kültüründen Türk toplumunun özelliklerinden ayrı düşünülemez. Türkçe eğitimi içinde barındırdığı her parçada Türklük değerlerine ait özellikler ve ipuçları barındırır.

1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları şöyle belirtilmiştir:

Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini;

1. Atatürk İnkılâp ve İlkelerine ve Anayasa'da ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin milli, ahlakî, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik; laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak olarak belirlenmiştir.

Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına bakıldığında öğrencilere milli, manevi, kültürel değerlere bağlılık, vatan ve milletini sevmeye, insan haklarına saygılı, bilimsel ve toplumsal gelişmelerde üretken, kendi ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunma gibi değerler bulunmaktadır. Bunun yanında son yıllarda Milli Eğitim çerçevesinde değerler eğitimine verilen önem artmış ve yeni projeler geliştirilmeye başlanmıştır.

Okullarda değerler aktarımı oldukça önem verilen bir alandır. Elbette ki söz konusu değer aktarımı dersler bazında verilerek gerçekleştirilir. Bu derslerin başında Türkçe dersi gelecektir. Türkçe; duygu, düşünce ve bilgi aktarımında ana dil kullanım açısından da oldukça değerli ve önemli bir unsurdur.

“Türkçe eğitiminin en önemli amacı bireyin; içinde yaşadığı topluma, aileye sağlıklı uyumunu sağlamaktır. Türkçe bireyin yaşam ile arasındaki kapıyı açar. Bu kapıyı açmakta kullanılan kilit ise Türkçe öğretimidir. Türkçe öğretimiyle beraber

birey ilk önce anadilini öğrenecek, anadili ile düşünmeye başlayacak, düşünmeye başladığında ise o toplumun bir ferdi olacaktır. İşte bireyin bulunduğu toplumda kabul edilmesini sağlayacak unsurlar ise değerlerdir. Bu tanım Türkçe dersi ile değerler eğitiminin ne denli birbirine bağlı olduğunu göstermektedir” (Çapoğlu, 2014, s. 43).

Türkçe dersiyle birlikte okuma, dinleme, konuşma, yazma edinimleri kazanan çocuk anadilinde kendini ifade etmeye ve toplum içinde yer edinmeye başlar. Değişen programlarla birlikte öğrenci merkezli hali gelen eğitim sistemi içinde, Türkçe dersine de yaklaşım değişmiştir. Şöyle ki:

İlköğretim Türkçe dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı Genel Amaçları arasında yer alan:

9. Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları,

10. Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri,

11. Millî, manevî ve ahlakî değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır. (MEB, 2006, s. 4) maddelerinde değer aktarımından söz edilmektedir.

İlköğretim Türkçe dersi 6, 7, 8. Sınıflar Öğretim Programı'nda yer alan “Okuma Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler” başlığı altındaki 28 maddenin 5’inde metinlerde verilmesi gereken değerlerden genel olarak söz edilmektedir.

2. Metinlerde millî, kültürel ve ahlâkî değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır.

3. Metinlerde ayrımcılığa yol açacak bölücü, yıkıcı ve ideolojik ifadeler yer almamalıdır.

4. Metinlerde öğrencilerin sosyal, zihinsel, psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek cinsellik, karamsarlık, şiddet vb. öğeler yer almamalıdır.

5. Metinlerde insan hak ve özgürlüklerine, demokratik değerlere aykırı öğeler yer almamalıdır.

17. Metinler, öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır (MEB, 2006, s. 56).

“Dinlenecek/İzlenecek Materyallerin İçeriğinde Bulunması Gereken Özellikler” başlığı altında verilen 13 maddenin 5’inde değerlerle ilgili ifade yer almaktadır.

2. Millî, kültürel ve ahlâkî değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır.

3. Siyasî kutuplaşmalara ve ayrımcılığa yol açacak bölücü, yıkıcı ve ideolojik ifadeler yer almamalıdır.

4. Öğrencilerin sosyal, zihinsel, psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek cinsellik, karamsarlık, şiddet vb. öğeler yer almamalıdır.

5. İnsan hak ve özgürlüklerine, insanî değerlere aykırı öğeler yer almamalıdır.

13. Öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır (MEB, 2006, s. 57).

Bu kazanımlardan da yola çıkarak Türkçe dersi içinde barındırdığı materyaller (şiir, masal, hikâye, deneme, vb.) sebebiyle değerler eğitiminde kullanılabilir özelliklere sahiptir. Bu öğelerin amacına uygun ve düzenli olarak kullanılabilmesi okul çağındaki çocukta fark edilebilir davranışsal ve duyuşsal etkilere yol açacaktır.

Okul çağında öğrencilere verilmek istenen değerlerde öncelik kültürel ve milli değerler olsa da evrensel değerler de göz ardı edilmeden aktarımı sağlanmalıdır. Bir düzen içerisinde sevgi, saygı, iyilik, adalet, yardımseverlik, hoşgörü, doğruluk, sorumluluk, cesaret, insanlık, vb. evrensel değerleri de milli değerler içerisinde kaynaştırarak öğrenciye aktarmak, toplumsal refah ve dünya refahı açısından oldukça faydalı olacaktır.

2.4.Çocuk ve Çocuk İmgesi

Çocuk imgesi için birçok tanım yapılmıştır. Elkid (1999, s. 35)'e göre, “Çocuk doğanın bir armağanıdır; çocuk imgesi ise insanın yarattığı bir şeydir. Doğanın armağanı olmanın ötesinde olan çocuk imgesi, tarihin her çağında eğitim uygulamalarını belirlemiştir.” Elkid çocuk imgesinin her zaman değişebilen bir olgu olduğunun ancak çocuğun öz bağlamda değişmeyeceğini, çocuğu doğanın bir armağanı olarak değerli ve önemli sayıldığını belirtmiştir.

Tüfekçi Can (2012, s. 14) ise “Çocuk kavramını bebeklik döneminin bitiminden hemen sonra (2 yaş) başlayan ve ergenlik dönemine (15 yaş) giriş ile biten, bu iki dönem arasında gerek fiziksel, gerek duygusal, gerek sosyal açıdan gelişim gösteren, bu gelişimin neticesinde toplumda yetişkin birer birey durumuna geçmeye hazırlanan insan olarak tanımlamayı uygun buluyoruz.” der.

Neydim (2010, s. 10)'e göre ise “Çocuklar, bizim belki de artık yer alamayacağımız bir zamana gönderdiğimiz canlı elçilerdir.” Her çocuğun kendine ait bir zamanı oluşturduğu ve yetişkin insanların artık o zaman dilimi içinde yer alamayacağı kesin ve nettir. O halde bu zaman dilimine gönderilen elçileri en iyi şekilde yetiştirmek görevlerinden biri de elbette yazarlara ve onların yarattığı edebi eserlere aittir.

Çocuk ve çocukluk dönemi edebi eserlerde sıkça saflığın imgesi olarak kullanılmıştır. Ulutaş ve Süphandağı (2013, s. 1396) çalışmalarında bu durumdan şöyle bahseder: “Dürüstlük ve samimiyet; yaş ilerledikçe yitirilen değerler olarak karşımıza çıkar. Hayat karmaşası içinde en fazla aranılan ve ihtiyaç duyulan bu değerler, sanatkârları arayışa iter.” Çocuk ve çocukluk dönemi yazarı arayış içine sokar ve onu eserlerinde işlemeye başlar. Çocuğa verilen değer artar.

Çocuk ve çocukluğun tanımı; dinler, yaşayışlar, kültürel özellikler ve dönemlere göre farklılık göstermektedir. Her zaman dilimi içerisinde var olan olgular çerçevesinde çocuğa verilen değer yargıları da değişiklik göstermiştir. Elkid (1999, s. 40) göre, “Tarihsel olarak baskın olan çocuk imgeleri, egemen olan siyasal, toplumsal ve dinsel karakterlerden türetilmekteydi.” Çocuk karakteri içinde yaşadığı toplumsal olgulara göre şekil almış ve zaman zaman farklılıklar göstermiştir.

Neydim (2000)'e göre özellikle Batı toplumunda çocuk, ıslah edilmesi gereken, kötü bir varlık olarak görülmüştür. Bu anlayış 18. yy.ın ortalarına kadar süren bir süreçte geçerli olmuş ve çocuk, kurtulunulması gereken bir yük olarak algılanmıştır. Bu süreye kadar olan zaman dilimi içerisinde çocukların terk edilmesi hatta öldürülmesi anne ve babanın en doğal haklarındandır. Bu dönemdeki aydın kesim de özellikle kız çocuklarına fazla hak verilmesine karşı çıkar ve onları hizmetçiliğe layık görür.

Çocuk, 18. yy'ın ikinci yarısından sonra önem kazanır. “Bu, ancak 1760'lı yıllarda Rousseau'nun Emil adlı yapıtı yayımlandıktan sonra, modern aile, yani anne sevgisi üzerine kurulu aile kavramı yerleşmeye başladıktan sonra gerçekleşme sürecine girer” (Neydim, 2000, s. 12).

Özellikle matbaanın icadından sonra yazınsal metinlerin artması ve önem kazanmasıyla çocuğa karşı verilen değer artmıştır. “Çocuklar yetişkinler dünyasından atılırken, onlara yeni bir dünya sunulmuştur. İşte bu başka dünyaya “çocukluk” denmiştir” (Neydim, 2000, s. 17).

Neydim (2000)'e göre batıda çocuk ve çocukluğa dair tanımlamaların ve çocuğun değer kazanmasının Doğu kültürüne göre daha geç olduğu görülür. Doğu kültüründe ilk olarak sözlü ürünlerle başlayan edebi eserlerde özellikle masal ve destanlarda çocuk figürü oldukça fazla kullanılır ve çocuk da bir değer olarak kabul edilir. Özellikle İslamiyet'i kabul edişle birlikte çocuk masum bir ifade kazanır.

Tanzimat Dönemiyle birlikte çeviri eserlerinde gelişmeye başlaması çocukların dünyasının zenginleşmesini sağlar. "Tanzimat'la temelleri atılan ve Cumhuriyet'le daha bir geliştirilen çocukluğa bakışta didaktik yön yine de ağırlığını sürdürmüştür" (Neydim, 2000, s. 27).

Görüldüğü üzere çocuk ve çocukluk dönemine ait değişimler her dönemde var olmuştur. Bu değişimler çocuk imgesinin edebi metinlerde kullanılış biçimini çeşitlendirmiş ve çocuk imgesine farklı bakış açıları kazandırmıştır. Yazarların çocuk imgesini edebi metinlere yansıtma biçimleri değişiklik göstermiştir. Çocuktan başlayarak toplumlara hitap eden edebi ürünler birer ayna görevini üstlenmiştir.

2.5.Çocuk Edebiyatı

Edebiyat kişilerin hayatına yön veren faktörlerden biridir. Edebiyatla iç içe olan kişilerde fark edilen bir değişim oluşur. Edebi eserlerin insan hayatında olumlu açıdan yer edinmek istemesi yazarın istediği amaçlardan biridir.

Edebiyatın birçok işlevinin yanında en önemlilerinden biri de eğitime, insan kişiliğini değiştirme ve geliştirmedir. Koç (2013)'e göre bu işlev, duyguları geliştirme, duygu ve düşünce arasında sağlıklı bir denge kurma yetilerini geliştirir. Çünkü insanoğluna sevmeyi, acımayı, güzellikler karşısında heyecanlanmayı öğretmede edebiyat önemli bir işleve sahiptir. Kişiyi yüzeysel düşünceden, benmerkezcilikten ve onun doğurduğu yalnızlıktan kurtarır.

Edebiyat kavramına sonradan dâhil olan çocuk edebiyatı alanına dair gelişmeler henüz çok eski değildir. Yeni bir kavramın oluşumu ve tabir edilmişinde elbette ki farklılıklar görülecektir. Çocuk edebiyatı kavramına ait bazı tanımlar şöyledir:

Oğuzkan (2000)'a göre çocuk edebiyatı, çocukluk çağında bulunan kimselerin hayal, duygu ve düşüncelerine seslenen sözlü ve yazılı bütün eserleri içine alır.

Şirin (1994, s. 10)'e göre “Çocuk edebiyatı önce edebiyattır. Edebiyat yönü ile edebiyatın içinde en incelikli yazarlık biçimidir. Her yaştan okurun ilgisini çekebilene, okunabilene, dili, anlatımı ve biçimi ile edebiyat içinde yeni bir türdür.”

Sever (2012, s. 17)'e göre “Çocuk edebiyatı (yazını), erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır.”

Şimşek (2014, s. 15)'e göre “Gelişme çağındaki çocukların duygu ve düşünce dünyasına, anlama ve kavrama becerilerine seslenen edebiyata çocuk edebiyatı denir.”

Temizyürek (2003, s. 161)'e göre “ ... çocuğun; hayal dünyasına hitap eden, üstün nitelikleri olan, estetik bir boyut taşıyan, kelime hazinesine uygun, ana dilini geliştirebilecek özellikte, ulusal ve evrensel değerleri içeren, psiko-sosyolojik gelişimine katkı sağlayan, severek dinlediği / okuduğu, zevk aldığı yazılı ve sözlü edebiyat mahsullerini “çocuk edebiyatı” içerisinde değerlendiriyoruz.”

Yalçın ve Aytaş (2005, s. 17)'a göre “Çocuk edebiyatı, çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayallerine, duygularına, düşüncelerine, yeteneklerine ve zevklerine hitap eden, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunan sözlü ve yazılı verimlerin tamamıdır.”

Tüfekçi Can (2012, s. 24-25)' a göre çocuk edebiyatı, “Çocukluk dönemi içinde bulunan bireyler için özel olarak içselleştirilerek yazılan; çocuğun zihinsel, duygusal, sosyal ve dilsel gelişimini göz önünde bulunduran; çocuğun yeteneklerinin açığa çıkmasına yardımcı olan; geçmiş, bugün ve gelecek arasında bir bağ kuran; kültürel mirasa sahip çıkarak onun genç nesillere aktarılmasında işlevsel olan; amaçlı, disiplinler arası ve çağın değerlerini barındıran; bunu yaparken okunduğunda farkındalık yaratarak sağlam bir estetik duygusunun oluşmasına katkıda bulunan edebi bir türdür.”

Çocuk edebiyatı kavramına dair tanımlara bakıldığında hepsinde edebiyatın çocuğa görelilik olduğundan bahsedilir. Yazınsal dil; çocuğun ihtiyaçları, duyguları, düşünceleri çerçevesinde uygun bir dille çocuğa aktarılır. Önemli olan çocuğa okumayı sevdirmek ve çocuğun hayal gücünü geliştirmektir. Öyle ki bir çocuk edebiyatı ürününü okuyan çocukta tekrar okuma isteği görülmesi beklenmektedir.

Çocuk edebiyatı kavramı edebiyattan ayrı düşünülemediği gibi daha önemsiz ya da basit görülemez. Edebiyat alanında yer alan çizgiler, çocuk edebiyatı içinde geçerlidir.

Sadece çocuklar için değil, büyüklerin de zevk alabileceği üstün nitelikli edebi ürünler çocuk edebiyatına kaynaklık eder.

Öyleyse çocuk edebiyatı; sadece çocuğa ait olmayan fakat çocuğa hitap etmesi için özenle hazırlanmış, dil, içerik, görsellik açısından eğlendirirken eğitmeyi seçmiş, çocuğun hem bilişsel, hem duyuşsal alanlarını geliştiren, çocuğa okumayı sevdiren ve okumayı alışkanlık haline getirmesine yardım eden edebi bir türdür.

2.6.Çocuk Edebiyatının İşlevi

Çocuk edebiyatının çeşitli işlevleri vardır. Sever (2012, s. 19)' e göre "Çocuk edebiyatının temel işlevlerinden biri, çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmaktır."

Çocuk edebiyatı eserleri çocukları etkileyebilen yazınsal metinleri ve resimleri sayesinde çocuklar tarafından sevilen ve okumaya istekli çocuklar yetişmesine katkı sağlayan ürünlerdir. Çocukların dikkatini çekme özelliğine sahip, sıradanlıktan uzaklaşmış bir çocuk edebiyatı eseri, çocuk için bir başka eseri daha okumak için heves uyandıracaktır.

İçerik ve dil bakımından çocuğun anlayabileceği, çocuğu yanlış ve geçersiz bilgilere iletmeyen bir çocuk edebiyatı ürünü istenilen amacı gerçekleştirecektir.

Çocuk edebiyatının önemli olan işlevlerinden biri de ana dil öğretimidir. Çocuk edebiyatı ürünüyle karşı karşıya gelen çocuk için kendi diline ait özellikleri tanıma fırsatı bulacaktır.

Sever (2015, s. 92)' e göre "Dilin anlam yapısı, özellikleri, anlatım gücü ve inceliği çocuğun doğasına uygun kurullarla sezdirilir. Bütün bu özellikleriyle nitelikli yapıtlar, çocukların anadili edinimleri için ilk özgün dilsel modellerdir; dilsel kazanımları için doğal öğrenme ortamları yaratan araçlardır."

Çocuk edebiyatı ürünleri çocuğun hem bilişsel hem de duyuşsal gelişimine etki eder. Çocuğun anlama, kavrama, muhakeme etme yetilerine yön verir. Özellikle dil gelişimi açısından çocuk kitapları ayrı bir öneme sahiptir. Ana dil gelişiminde farkındalık oluşturur.

Ana dil edinimiyle birlikte ana dile ait kültürel öğeleri de öğrenmeyi sağlar. Kültürel değer aktarımı sayesinde çocuk içinde bulunduğu topluma uyum sağlar ve toplumda yer edinme sürecini gerçekleştirir.

Karatay (2007b)'a göre değişen dünya yapısıyla birlikte 20. yüzyılın ilk yıllarından itibaren çocuklara özgü bir alan olarak gelişmeye başlayan çocuk edebiyatı ve ürünleri, çocuğa eğlenceli zamanlar geçirme işlevinin yanında çocuğun dil becerilerini geliştirme, çocukta millî ve evrensel kültür değerlerine ilişkin bilincin uyanmasını ve tutumun oluşmasına yönelik önemli işlevleri de taşır.

Şimşek (2014)'e göre çocuklara yönelik folklor ürünleri genel edebiyatı besler. Çocuklar için vazgeçilmez ürünler olan ninni, tekerleme ve masallar; şiir, öykü, roman ve oyun türlerinde özgün eserlere kaynaklık eder.

“Kültür aktarımı açısından edebiyat, sanat dallarının en güçlüsüdür. Edebiyat, sözün gücünü kullanır ve etkisini tüm zamanlarda gösterir. Sözlü edebiyat geleneğinden bu yana kültürün devamını sağlamak, yeni nesilleri yetiştirmek amacıyla kullanılan edebiyat, toplumsal birlikteliğin ve sürekliliğin temelini korumaya da bir bakıma üstlenmiş olur” (Çevik ve Müldür, 2014, s. 594).

Yeni nesilleri yetiştirmek çocuk edebiyatı ürünlerinden ayrı düşünülemez. Her çocuk bir gelecek inşa eder.

Çocuk edebiyatını bir diğer işlevi de çocuğa estetik değeri kazandırmaktır. Bu da çocuk edebiyatı eserlerinde çocuğu renk ve çizgiyle tanıştıran görsel materyallerin sorumluluğudur. Özellikle okul öncesi dönemde çocuğa kitabı sevdirmek ve çocuğu kitaba alıştırmak için görseller çok önemli bir yere sahiptir. Çocuğun görsel iletilerle zenginleşmesi, hayal dünyasını geliştirmesi, görsellerden hareketle zihinsel kurgu yapabilmesi yetileri kazandırması açısından yarar sağlar.

“Çocuğun beğeni seviyesini yükseltebilmesinde, estetik ihtiyacının nitelikli sanat eserleriyle karşılanması önemli olduğu vurgulanmalıdır. Nitelikli sanat eseri çocuğa birçok yönden hitap ederek onu estetik arayışa yönlendirir. Bu nedenle çocuğun anne karnında geçirdiği dönemden itibaren algıladığı eserlerin nicelik ve nitelik yönüyle yeterli seviyede olması önemli görülmektedir” (Dedeoğlu Orhun, 2014, s. 602).

Çocuk edebiyatı ürününde görsellik de çok önemlidir. Görsel açıdan çocuğu mutlu eden, anlaşılabilirliği kolaylaştıran, kitap sevgisini oluşturan, estetik değerler kazandıran görseller; çocuk edebiyatı için vazgeçilmezdir.

Bunların yayında çocuk edebiyatı ürünleri çocukların kişilik gelişimine de katkı sağlar. “İlk çocukluk döneminden başlayarak çocukların, insan ve yaşam gerçekliğine ilişkin bireysel değerler oluşturmalarında, çocuk kitaplarının önemli bir işlevi vardır. Çocuk kitapları, çizginin ve dilin anlatım olanaklarıyla değişik karakter özelliklerini, dolayısıyla çeşitli kişilikleri canlandırır. Karakterlerden ve onların kişiliklerinden esinlenerek yaratılan kurgularla; çocukların insanı, doğayı ve yaşamı tanımalarına ilişkin deneyim alanları oluşturulur”(Sever, 2012, s. 56).

Çocuk, kitap sayesinde kitaptaki kişilikle bütünleşerek hayata dair tecrübe ve bilgi edinir.

Çocuk edebiyatı ürünleri sadece çocuklar için değil büyükler içinde ilgi çekici oldukları ve okuma isteği uyandırdıkları zaman gerçek manada birer edebi ürün olurlar.

“Çocuk edebiyatının ve ürünlerinin amacı, önemi ve niteliği maddeler hâlinde şu şekilde sıralanabilir:

1. Bilgilendirme,
2. Zevk verme,
3. Çocuğa yaşamı tanıtmaya,
4. Kendine güven duygusunu geliştirme,
5. Başarma isteği uyandırma,
6. İnsana ve çevreye karşı duyarlı olma bilincini kazandırma,
7. Çocuğu sosyalleştirme,
8. Öğrenmeye karşı olumlu tutum geliştirme
9. Farklı alanlara ve kavramlara karşı ilgi uyandırma,
10. Güzellik ve estetik gibi duyuşsal ihtiyaçları karşılama,
11. Çocukta dil gelişimini sağlama,
12. Çocuğun zihinsel gelişimine katkı sağlama,
13. Hayal gücünü, yaratıcı düşünme yeteneğini geliştirme,
14. Kişilik gelişimine olumlu katkılarda bulunma,
15. Kitabı sevdirmek, kitabın vazgeçilmez bir eğlenme, öğrenme ve bilgilenme aracı olduğunu fark ettirme,
16. Okul öncesinde dinlediğini anlama ve görselleri anlamlandırma; okul döneminde bunlara ek olarak metin ve görsel okuryazarlığını geliştirme,
17. Düşündüklerini ve hissettiklerini yazı yoluyla anlatma isteği uyandırma,

18. Karakterleri sağlam, toplumun değerine uyum sağlayan, sağlıklı düşünen, davranan ve yaşayan bireyler yetiştirme” (Bağcı, 2013, s. 16-17).

“Özetle, çocuk edebiyatının işlevi, çocuk okurlarını nitelikli yazımsal kitaplarla buluşturmak ve böylece onların; okuyan, araştıran, okuduğunu anlayan, eleştirel yönüyle okuduklarını ve yaşadıklarını sorgulayan, duygu ve düşüncelerini en güzel biçimde anlatabilen bireyler olması konusunda üzerine düşeni yerine getirmektir”(Kıbrıs, 2014, s. 293).

2.7.Çocuk Edebiyatı ve Değerler Eğitimi

Edebiyat ve değerler eğitimi ilişkisi birbirinden ayrı düşünülemez kavramlardır. Edebiyatın eğitici rolü her zaman aranan özellikler arasındadır. Edebi eserler insana özgü bazı değer ve niteliklerin yerleşip kökleşmesi, toplumsal yaşamın ve çağın gerektirdiği değerlerin benimsenmesi yolunda önemli roller oynar. Koç (2013)’a göre edebî eserler, kişiyi hem bireysel hayatla hem de sosyal hayatla ilgili olarak iyiye, güzele ve doğruya yönelme yolunda yeni değerler kazandırma yolunda telkinlerde bulunur, insanları bunlar doğrultusunda eğitir.

Değerler eğitimi edinimi içinde elbette çocuk edebiyatının varlığı yadsınamaz. Aile ile başlayan eğitim süreci okul öncesi, ilkokul ve ortaokul dönemleriyle devam etmektedir. Sözlü olarak daha çok ninni, tekerleme, bilmece vs. ile başlayan dil edinimi ve değer aktarımı ileride yazılı ürünlerle çeşitlenmektedir. Çocuğun daha okul öncesi çağlarda ebeveynleri tarafından çocukça eserlerle karşılaştığı muhakkaktır. Fakat bu eserlerin çocuk edebiyatı çerçevesinde nitelikli olup olmadığı tartışma konusudur.

Çocuklar için hazırlanmış yazılı eserlerin çocuğu eğitme, eğlendirme, okuma alışkanlığı kazandırma işlevinin olmasını istemek önce ebeveynler ve daha sonraki dönemde öğretmenler için kaçınılmazdır.

“Çocuk edebiyatı, çocuğun ruh dünyasına hitap ederek çocukta estetik duyarlılık oluşturabilen, kişilik gelişimini destekleyen, çocuğa okuma alışkanlığı kazandırabilen, eleştirel düşünme fırsatı veren nitelikleriyle çocuğun eğitiminde önemli bir rol üstlenir. Nitelikli çocuk edebiyatı eserleriyle donatılmış çocuklar derinlemesine bir gelişim göstereceklerdir”(Dedeoğlu Orhun, 2014, s. 604).

Nitelikli çocuk edebiyatı eserlerinde değer eğitimi unsurlarını aramak ve bulmak çok da zor olmayacaktır. Çünkü bir kitaptan istenen ve beklenen eğitim salt bilişsel değil, duyuşsal ve ahlakî yönde de olabilmesidir.

“Eğitim değerlerine yer veren çocuk kitaplarının kullandığı üslup çok önemlidir. Kitaplarda, yoğun bir öğretme ve bilgi verme hedeflenirse çocuk, kitaptan sıkılabilir”(Erdal, 2009, s. 3). Çocuğa değer yargılarının emir veren bir üslupla dikte etmeye çalışan bir anlayış çocuğu bu değere adapte edemeyeceği gibi çocuğu kitap okuma zevkinden de uzaklaştırabilir. Bu sebeple çocuk edebiyatı eserlerinin yazımı, yazarlar için çok ince bir husus oluşturur.

“Çocuk kitaplarında sıklıkla işlenen değerler, aynı zamanda iyi bir insan olmanın gerektirdiği olumlu niteliklerdir. Böylece, çocuk kitaplarının çocukları iyi bir birey olarak hayata hazırlamayı hedeflediği de söylenebilir”(Erdal, 2009, s.4).

“Edebi eserler toplumun kültürel ve sosyal değerlerini taşıma görevi üstlenir. Masal, öykü, roman gibi yaratılardaki kahramanların kendisiyle, çevresiyle, doğa ve toplumla yaşadıkları çatışmalar, toplumun benimsenen ya da karşı çıkılması gereken değerlerini, inançlarını okura sezdirir... Edebiyat kaynağını aldığı toplum değerlerini koruma görevini üstlenirken bir yönüyle de toplumun devamlılığını sağlar ve yarınlarını inşa eder”(Çevik ve Müldür, 2014, s. 594).

“Çocuk edebiyatı ürünleri, bir yandan çocuğun dil becerilerini geliştirirken bir yandan çocukta, millî ve evrensel kültür değerlerine ilişkin bir bilincin uyanmasını ve bir tutumun gelişmesini sağlar. Aktarma, iletişim sürecinin temel unsuru olan dil, ait olduğu milletin kültürel değerleri olan millî kimliğin özelliğini taşır” (Karatay, 2007, s. 941). Çocuk edebiyatı eserlerinde verilen değerlerin toplumun ortak özelliklerinden, kültürel yapısından bağımsız olamaz. Dil bilinciyle birlikte kültürel özellikler toplum bağlarını ve yapısını geliştirir.

Millî değerlerin yanında evrensel değerler de çocuğa aktarılmalı, çocuğun gelişen ve değişen dünyanın bir parçası olduğu unutulmamalıdır. “Başka bir deyişle masal ve hikâye, bir yandan çocuğun dil becerilerini geliştirirken bir yandan da çocukta farkında olmadan, kültüre dayalı gerek millî gerekse evrensel değerlere karşı bir bilincin uyanmasını sağlar”(Bağcı, 2013, s. 16).

“Okuma alışkanlığı edinmenin yanında ortak bir duygu, düşünüş ve değer anlayışı geliştirmek ancak bu değerleri içeren edebî eserleri çocuklara sunmakla mümkündür. Bu tür niteliklere sahip olan eserler, çocukların sosyalleşme sürecinde edinmeleri gereken değerlerle onları karşılaştırabilir, onların karakter eğitimi ile ilgili

toplumun beklentilerini karşılayabilirler. Bireylerin kendileri ve yaşadığı toplumla barışık olmalarını, başka kültürlerin farklılıklarına da hoşgörü ile bakmalarını sağlayabilir”(Karatay, 2011, s. 1045).

Değerler eğitiminin çocuk edebiyatı eserleriyle çocuğa verilemeye çalışılmasında çocuğa değer aktarımı sağlama konusunda çocuk edebiyatı yazarlarına çok önemli görevler düşmektedir. Öyle ki yazarın kendi bakış açısını çocuğa yansıtmasından ya da empoze etmeye çalışmasından çok, ortak değer anlayışlarını çocuğun ilgisini çekebileceği, anlayabileceği dil ve üslupla vermesi gerekir. Bunun yanında çocuğa eser seçiminde ebeveynlere ve öğretmenlere büyük görevler düşmektedir. Piyasada çocuğa ait gibi görünen içerik ve özellikleri incelenmeden alınan birçok eser, çocuk için fayda oluşturacağı yerde zarar oluşturmaktadır. Değer aktarımı edebiyatsız düşünülemez. Çocuk da birey olma yolunda yalnız ve kimsesiz düşünülemez. Bu hususta başta büyüklere çok büyük ihtiyaç vardır.

2.8.Çocuk Edebiyatı ve Türkçe Öğretimi

Çocuk edebiyatı eserleri Türkçe öğretiminde çocukların zihinsel gelişimini bununla birlikte dil kullanım gücünü ve söz dağarcığının gelişmesini, okuma anlama kapasitesinin artmasını, özellikle sözlü edebiyat ürünleriyle dinleme edininin oluşmasını ve tabii ki bütün öğrendiklerini sözlü olarak ifade etmesini -konuşma- ya da yazma becerisini gerçekleştirir.

Küçük yaşlardan beri nitelikli eserlerle buluşturulan çocuk dilini hem doğru kazanır hem de doğru kullanır. “Doğru ve özenle seçilmiş çocuk edebiyatı metinleri çocuğun dil ve zihinsel gelişimi için büyük katkıda bulunacaktır” (Celkan, 2007, s. 305)

“Toplumsal kültürün oluşumunda değer ve dil birbirini tamamlayan, geliştiren ve birbirlerinin devamlılığını sağlayan iki önemli öge olarak görülebilir. Dil, insanların yaşamlarını düzenleyen, onları bir arada tutarak milletleşme çizgisine taşıyan, düşünmeyi, anlamlandırmayı ve anlamlandırılanın aktarılmasını sağlayan bir beceridir”(Girmen, 2013, s. 119).

Bu nedenle, bireylere değer kazandırma, var olan değerlerinin farkına varmasını ve aktarmasını sağlama görevi, ana dil öğretimini temel alan Türkçe öğretiminin sorumluluğundadır. “Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın genel

amaçlarından biri yazılı ve sözlü ürünlerle Türk ve dünya kültürünü öğrencilere tanıtmaktır” (MEB, 2005).

“Öğretim programında yer alan zorunlu temalardan biri, değerlerimiz temasıdır. Değerlerimiz teması altında; Türk kültürü, Türkçemiz, önemli değerlerimiz, bayramlar ve törenler, türkü, halk oyunları, vatan, kahramanlık, bayrak konu başlıklarına yer verilmiştir” (MEB, 2005).

“Türkçe dersi dil becerilerini geliştirirken araç olarak kullandığı metinler toplumsal kabullere, ortak değerlere dayanmaktadır ve değerlerin öğretimini içermektedir. Hem uygun değerlerin seçimi hem de seçilen değerlerin aktarımında metinlerden yararlanma önemli bir eğitim öğretim gerçeğidir”(Demir ve Özdemir, 2013, s. 62).

“Ders kitaplarının yetersizliği açısından bakıldığında, ana dili öğretiminde ve eğitiminde çocuk edebiyatı yapıtlarının önemi artmaktadır çünkü çocuk edebiyatı, çocuğa görelilik ilkesi gözetilerek yapılandırılan yazınsal ürünleri içerir”(Ünsal Batum, 2015, s. 2).

“Öğrencilerin okuma kültürüne sahip olabilmesi için, her şeyden önce okuduğunu anlaması, daha sonra da okumaya yönelik sürekli bir güdülenme süreci içinde olması gerekir ki bu, bireyin okumaya yönelik olumlu tutum geliştirmesi, geliştirdiği tutum süreklilik kazanınca bunu okuma alışkanlığına dönüştürmesi ve böylece kendisini yaşam boyu okuma sürecine katması anlamına gelmektedir”(Ünsal Batum, 2015, s. 13).

“Söz varlığı ve söz varlığının alt dalları olan kelime hazinesi, deyimler, atasözleri ve diğer unsurlar, çocuk edebiyatı ürünlerinin meydana getirilmesinde ve çocuk edebiyatı ürünleri de bu unsurların oluşumu ve gelişiminde önemli bir yer teşkil eder. Çocuk edebiyatı ürünlerinden seçim yapılarak oluşturulacak her türlü eğitim materyali ve yine çocuk edebiyatı ürünlerinden faydalanılarak oluşturulacak her çeşit eğitim ortamı, çocukların seviyelerine göre hazırlanırken, söz varlığının unsurları da dikkate alınır. Çocuklar ana dillerinde yer alan söz varlığı unsurlarını, her türlü eğitim ortamında, çocuk edebiyatı ürünlerinden de faydalanarak kazanır ve zenginleştirirler” (Baş, 2010, s. 138).

Türkçe öğretiminde söz varlığının geliştirilmesi ve kullanılması amacı yadsınamaz. Çocuk edebiyatı eserleri çocuğun seviyesine uygun toplumsal değerleri de içinde bulunduran sözler barındırmalıdır. Çocuğun ilk defa karşılaştığı ya da yüzeysel olarak bildiği sözler anlam derinliğine inilerek gerekiyorsa bir açıklama ile

verilmelidir. Çocuk edebiyatı eserlerinde eserin arkasında bir sözlük oluşturulmasının eser ile çocuk arasında olumlu bir tavır gelişmesine yardımcı olabileceği düşünülmelidir.

“Bireyin, okuma ya da dinleme esnasında karşılaşacağı ve aktarıma açık her nevi söz varlığı unsuru, çocuk edebiyatı ürünleri ile rahat, amaçlı ve güzel şekilde elde edilebilecektir. Bireyin gelişigüzel karşılaştığı okuma ya da dinleme metinlerinde, ana dile ait söz varlığı unsurlarının en mümtaz örneklerini bulabilme ihtimali daha düşüktür. Çocuk edebiyatının bu yöndeki amaçlılığı söz varlığının gelişimi hususunda kayda değer katkılar sağlayacaktır” (Baş, 2010, s. 149).

Çocuk edebiyatı ürünlerinin gerek okul öncesi çağda daha çok görsellerle gerekse ilköğretim ve sonrasında harflerle işlendiği bilinmektedir. Her dönemde çocuk için yarar sağlama amacı güdüldüğü bir gerçektir. Çocuğa ana dilin inceliklerini öğretmeye, ana dil kullanmaya katkıda bulunması istenen ürünler ileriki yaşlarda Türkçenin temel becerilerini geliştirmeye yardımcı olacak ve vazgeçilmez birer kaynak olacaktır. Okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerileri birbiriyle bağlantılı ve bir insan için yaşamsal becerilerdir. Bütün bunların malzemesi de elbette ki düşünme yetisi ve söz varlığıdır. Birbirine ilmek ilmek işlenen bu becerileri geliştirirken ve kullanırken çocuk edebiyatı ürünlerinden ayrı olmak imkân dâhilinde görünmemektedir.

3. BÖLÜM

3.1.YÖNTEM

3.1.1.Araştırmanın Yöntemi

Yapılan araştırma nitel araştırma yöntemlerinin doküman incelemesi metodu ile gerçekleştirilmiştir.

Ekiz (2003)'e göre doküman incelemesinin resmi ya da özel kayıtların toplanıp, sistematik olarak incelenmesi ve yararlanılması metodu olduğu bilinmektedir.

Yıldırım ve Şimşek, (2011)'e göre doküman incelemesi nitel araştırmada doğrudan gözlem ve görüşmenin olanaklı olmadığı durumlarda veya görüşme ve gözlemin geçerliliğini arttırmak amacıyla da kullanılabilir bir metot olup genellikle dilbilimcilerin de kullandığı, olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analiz edilmesini kapsar.

3.1.2.Araştırmanın Örneklemi

Araştırmanın örneklemi Necdet Neydim'in çocuk edebiyatı eserleri arasından seçilen on üç çocuk kitabı oluşturmaktadır. Seçilen on üç kitap Necdet Neydim'in kendi yazdığı eserlerdir. Kitapların seçimi uzmanlardan yardım alınarak yapılmıştır. Ayrıca Candemir Demircan'ın 2006 yılında yayımlanmış olan TÜBİTAK Çocuk Kitaplığı Dizisindeki Kitapların İç Yapısal ve Dış Yapısal Olarak İncelenmesi adlı makalesinden yola çıkılarak Necdet Neydim'in seçilen kitapları iç yapısal ve dış yapısal olarak incelenmiştir. Bu makalenin seçilme sebebi birçok araştırmacıdan derlenen kriterlere yer veriyor olmasıdır.

3.1.3.Verilerin Toplanması

Necdet Neydim'in on üç çocuk kitabı, Erol Güngör'ün değerler hiyerarşisinin yedi maddesinin ikişer formuna göre toplamda on dört değer başlığına göre okunup incelenmiştir. Elde edilen bulgular tek tek yorumlanmıştır.

Bu araştırma kapsamında Necdet Neydim'in on üç çocuk kitabı taranmıştır. Nasreddin Hoca ile Düşünmek serisindeki iki kitapta üçer hikâye olması sebebiyle toplamda on yedi hikâyeye ulaşılmış ve bu hikâyeler incelenmiştir.

Değerler formundaki inceleme Erol Güngör'ün profesörlük tezinde ortaya koyduğu yedi değer sahasına göre yapılmıştır. Güngör (2010, s. 95)' e göre bunlar:

1. Estetik
2. Ahlakî
3. Teorik
4. İktisadi
5. Dini
6. Siyasi
7. Sosyal değerlerdir.

Ancak Erol Güngör'ün her bir değer maddesi kendi içinde ayrıca iki değer formuyla incelenmiştir. Güngör (2010, s. 86)'e göre tek tek incelemek gerekirse değerler ve alt formları şöyledir:

1. Estetik değer maddesi
  - Her şeyin ölçülü ve ahenkli olması
  - Güzelliklerle dolu bir dünya
2. Ahlakî değer maddesi
  - Yalansız bir dünya
  - Vicdan huzuru
3. Teorik değer maddesi
  - Bütün gerçeklerin bilinmesi
  - Cahillikten arınmış bir dünya
4. İktisadi değer maddesi
  - Ekonomik bağımsızlık
  - Konforlu bir hayat

5. Dini değer maddesi
  - Öbür dünyayı kazanmak
  - Günahlardan arınma
6. Siyasi değer maddesi
  - Eşitliğin sağlanması
  - Hürriyet için mücadele
7. Sosyal değer maddesi
  - Gerçek dostluk
  - İnsanlara yardım

Toplamda yedi ana başlık altında on dört değer hikâyelerde tek tek taranmıştır.

Bunun yanında Sosyal Bilgiler Dersi 6 ve 7. Sınıflar Öğretim Programında bulunan 20 değer de göz önüne alınmıştır.

Sosyal Bilgiler Programında verilen değerler aşağıdaki gibidir:

- Aile birliğine önem verme
- Adil olma
- Bağımsızlık
- Barış
- Özgürlük
- Bilimsellik
- Çalışkanlık
- Dayanışma
- Duyarlılık
- Dürüstlük
- Estetik
- Hoşgörü
- Misafirperverlik
- Sağlıklı olmaya önem verme
- Saygı
- Sevgi
- Sorumluluk
- Temizlik
- Vatanseverlik
- Yardımseverlik

Türkçe öğretimi kapsamında atasözleri, deyimler, ikilemeler, kalıp sözler ve yansıma sözler taranmıştır. Türk Dil Kurumu'nun internet sitesinden ve Ömer Asım Aksoy'un Deyimler ve Atasözleri Sözlüğünden yararlanılmıştır.

4. BÖLÜM

4.1.BULGULAR VE YORUMLAR

4.1.1.Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Özetleri

4.1.1.1.Selim'in Maceraları

4.1.1.1.1.Salata Yapan Çocuk

Necdet Neydim'in dört seri halinde yazdığı Selim'in Maceraları adlı eserleri Salata Yapan Çocuk ile başlar.

Salata Yapan Çocuk'ta Selim ilk olarak kendini tanıtır. Adı Selim Soyadı Can'dır. Sekiz yaşında olan Selim'in babası Beden Eğitim Öğretmeni Kerem Can, annesi bir büfe işleten Leyla Can'dır.

Selim'in babası Beden Eğitimi Öğretmeni olduğu için top oynamak için ondan izin alması hiç de zor olmaz. Annesi tabi ki dışarı çıkarken Selim'e birçok nasihatte bulunur ve Selim bunların hepsini anlayışla karşılar.

Annesinin büfesinde bulunan şekerlemeler Selim'in vazgeçilmezleri arasındadır ve Selim bu işten çok memnundur.

Evde Selimler ile birlikte yaşayan biri daha vardır: Selim'im anneanesi. Sabah erkenden kalkıp çay demleyen anneane, pencere önünden konu komşuya el sallar.

Sabahları kalkmak Selim için çok zordur. Selim'i kaldırmaya babası gelir. Fakat üşengeç Selim kalkmamak için uğraşır. Fakat sonunda gıdıklayan bir babaya dayanamaz, kalkar.

Selim'in bir de ablası vardır: Yasemin. Sabahları Selim ile banyo kapısında atışırlar. Banyoya erken gelen diğerini bekletir. Daha sonra kahvaltı derken okula giderler iki kardeş.

Akşam olup da eve dönme vakti gelince Selim'in babası hemen mutfağa girer, salata yapar. Selim'in babası Selim'e salata yaparken günün yorgunluğunu attığını söyler. O gün Selim de babasına yardım etmeye karar verir ve marulları yıkamaya

başlar. Babası gibi o da salata yapmaktan çok zevk almıştır. Ablası da onlara masayı kurma işinde yarım eder.

Annesi eve geldiğinde masayı hazır bulur ve çok sevilir. Hep birlikte masaya oturma zamanı gelmiştir.

4.1.1.1.2.Papatya Dostum Benim

Kahramanımız Selim sıcak bir yaz mevsiminde cumartesi günü uykusundan bu sefer babası kaldırmadan rahatça kalkar, ablanın sesinin banyodan geldiğini duyan Selim için korkulacak bir şey yoktur çünkü o gün tatil günüdür ve ablasıyla banyo kavgasına gerek yoktur.

Güne keyifle başlayan Selim'in davranışlarına ablası bile şaşırır. O günün keyifli olmasının tatil olmasından başka bir sebebi daha vardır. O gün Selim arkadaşı Nazlı ile parkta buluşacaktır.

Güzelce hazırlanıp kahvaltısını yapan Selim, annesinin nasihatlerine de "Tamam" dedikten sonra yola çıkar.

Yolda yürürken nereden geldiği anlayamadığı bir ses duyar. Etrafına bakınır ama sesin sahibini bulamaz. Fakat aynı ses yine Selim'e seslenmektedir. O sırada yere bakan Selim kendisine bir papatyanın seslendiğini görür ve çok şaşırır. Onunla konuşup konuşmama arasında kararsız kalan Selim, sonunda papatya ile konuşmaya başlar. Papatya Selim'den kendisine gölge olmasını ister, bu yaz sıcakta gölgesiz kalmıştır. Selim boş boş onun yanında durmasının deli olarak ifade edileceğini söyler ve yapraklarını kopararak fal bakmayı teklif eder. Papatya onun bu teklifi karşısında Selim'i tersler, fal bakmanın akıllı işi olmadığını söyler.

Selim çantasından kendisi için aldığı soğuk suyu çıkararak papatyanın yapraklarına döker ve papatya çok rahatlar. Bu sırada insanlar toplanmış Selim'e bakmaktadırlar. Papatyanın yıkanması insanlara göre deli işidir.

Selim söylenenlere aldırış etmez ve papatyanın yanına çimlere uzanır. Papatyanın yanında çok mutlu olmuştur. Tam o sırada yanına biri gelir. Bu Nazlı'dır. Nazlı Selim'e buluşacakları saatte yanına gelmediği için çok kızgındır ve küsmüştür.

Nazlı'ya olan biteni anlatma görevi papatyaya düşer. İlk önce çok şaşırın Nazlı papatyayı dinler ve Selim'i affeder.

Selim papatya dostuna bunun için teşekkür eder. Nazlı ile birlikte çimlere uzanıp bulutları seyrederek ve haftaya tekrar buluşmak için sözleşirler. Bu işe papatya da çok sevinir. Vedalaşırken Nazlı Selim'in yanağına bir öpücük kondurur.

4.1.1.1.3.Aynı Dili Konuşmak

Bir pazar sabahı kalkıp elini yüzünü yıkayan, kahvaltısını eden Selim, topunu alıp top oynamak için dışarı çıkar. Bir tepenin üstünde top oynaya başlar. Fakat rüzgâr, topunu birden tepenin öbür tarafına kaçıtır.

Selim topun gitmesine çok üzülür, hemen topu aramaya koyulur. İlk önce karşısına bir kaplumbağa çıkar. Kaplumbağaya topunu soran Selim bir cevap alamaz.

Yoluna devam eden Selim'in karşısına bu sefer bir köpek çıkar. Selim yine topunu sorar fakat köpektan "Hav" cevabından başka bir cevap alamaz.

Selim yine yoluna devam eder. Bu sefer karşısına bir kedi çıkar. Kediye de topunu soran Selim, kediden "Miyav" cevabını almıştır.

Bu işten canı çok sıkılan selim bir yol kenarında oturup düşünmeye başlar. O sırada gökyüzünden bir leylek geçer. Selim heyecanlanır ve topunun yerini leyleğin bildiğinden emin bir halde ona topunu sorar. Fakat leylekten de "Lak lak" cevabını alır.

Bütün bu söylenenlerden hiçbir şey anlamayan Selim artık ümidini yitirmiştir ki bir ses duyar. Kendisine seslenen bir çocuğun "Bir şey mi arıyorsun?" sorusuyla karşılaşır. Bu soruya hemen karşılık veren Selim topunu kaybettiğini söyler. Çocuk bir ağacın altından kırmızı top ile geri döner ve topu selim'e verir.

Bu işe çok sevinen Selim çocuğa teşekkür eder. İlk önce kendini tanıtır sonra çocuğun adını sorar. Çocuğun adının Cem olduğunu öğrenen Selim, birlikte top oynamayı teklif eder.

4.1.1.1.4.Selim Sana Ne Diyeyim

Afacan kahramanımız Selim sekiz yaşındadır. Yaşından da anlaşılacağı gibi bazı deyimleri anlamakta güçlük çeker hatta hiç anlamaz.

O gün okuldan gelen Selim babasının kahve yaptığını görür. Babası elinden cezveyi düşürür ve Selim'e annesine olanları anlatmasını diye dilini sıkı tutmasını tembihler. Odasına giden Selim dilini sıkıca tutar ama canı yanar. Annesi gelince yanına koşar ve olan biteni anlatmaya kalkar ki hemen babasının sesi duyulur. Babası bu kez çenesini kesmesini ve çenesi düşük olduğunu söyler. Bütün bunlara bir anlam veremeyen Selim hemen çenesini kontrol eder. Neyse ki çenesi yerinde duruyordur.

Bir şeyleri anlamaya çalışan annesi Selim'in odasına gelir. Bu sefer annesi neler olduğunu anlatmasını ağızından baklayı çıkarmasını söyler. Selim'in kafası yine allak bullak olur. Çünkü Selim bakla yememiştir.

O sırada Selim'in arkadaşı Nazlı ödev yapmaya gelir. Selim'in annesi onlara sandviç hazırlamaya mutfığa iner. Sabırsızlanan Selim annesine seslenir. Annesinden yine ilginç cevaplar gelir. Selim'e iki ayağını bir pabuca sokmamasını, canının burnundan geldiğini, anasını ağlattığını, dilinde tüy bittiğini söyler. Bütün bu sözlere bir anlam veremeyen Selim, annesinin ayaklarının bir pabuçta olup olmadığına bakar, burnunda komşunun oğlu Can'ın ne işi olduğu anlamaya çalışır, anneannesini ağlatmadığını söyler ve annesinin dilinde tüy arar.

Akşam anne ve babasının telaşını soran Selim, annesinin “Ayağıma dolaşma”, babasının “Ayak altından çekil, tabanları yağla” sözleriyle karşılaşır. Bu sefer de annesinin Selim'i ayaklarına dolaşan bir ip zannetmesinden, babasının ayaklarının altına sığmayacak kadar büyük olduğundan ve ayaklarının altına yağ sürmenin yerleri kirleteceği düşüncelerinden kurtulamaz.

Ertesi akşam evlerine komşuları Hatice teyze gelir. Annesi ve Hatice teyzenin sohbetlerini dinleyen Selim, yine bilmediği birçok sözle karşılaşır. Hatice teyzenin bağrına taş basması, evi alan adamın balık kavağa çıkınca borcunu ödeyecek olması, eşinin başının etini yemesi, başının göğşe ermesi, Hatice teyzenin içinin yanması duydukları arasındadır. Bunlar yetmemiş gibi bir de babası başlar anlatmaya. Evi alan adamın uçan kuşa borcu olduğunu söyler. Hatice teyze devamını getirir. Hapı yuttuklarını, bu günleri mumla arayacaklarını söyler.

Selim'in hiç anlamadığı konuşmalar devam ederken Hatice teyzenin gözü Selim'e takılır. “Bu çocuğun gözünden uyku akıyor, götürün yatırın” der. Selim sonrasında uykuya dalar.

Rüyasında Hatice teyzenin bağrında taşlar yığılır, kocası Osman Hatice teyzenin başını yemeye çalışır. Bu sırada boynu gökyüzüne kadar yükselir. Tam o sırada bir kuş sürüsü evi alan adama “Borcunu öde” diye seslenir. O sırada Hatice teyzenin göğsünden alevler yükselir, Selim'in annesi ise bir bardak su ile hap uzatır.

Kuşların bağırdığı adamın yüzündeki maske düşüyor. Adamın yüzü olmadığı anlaşılıyordu. Bu sırada Hatice teyze elinde mumla bir şeyler arıyordu. Bu sırada kendini gören Selim yüzünden uykunun aktığını görür ve “Uyku” diye bağıarak uyanır.

4.1.1.2.Nasreddin Hoca İle Düşünmek-1

4.1.1.2.1.Elli Altın Eden Hükümdar

Bu sefer kahramanımız Yunus isminde bir çocuk. Yunus Nasreddin Hoca İle Düşünmek serisinde Nasreddin Hoca'dan çok şey öğrenir.

Nasreddin Hoca İle Düşünmek serisinin ilk hikâyesi Elli Altın Eden Hükümdar. Yunus, dedesinin ölmeye önce ona armağan ettiği guguklu saatin farklı bir özelliği ile o gün canı sıkın iken okuldan geldiğinde tanışır.

Yunus o gün okuldan geldiğinde doğru odasına çıkar. Canı çok sıkındır. Gözü dedesinin ölmeye önce hediye ettiği guguklu saate takılır. Dedesi ölmeye önce Yunus'a "Bu saati iyi koru, sana iyi bir arkadaş olur, dertlerini dinler, kim bilir belki de sorunlarının çözümünde sana yardımcı bile olabilir." der.

Dedesinin bu sözlerini düşünürken saatin kuşu olan baykuşla göz göze gelir. "Benim dertlerimi biliyor musun bakalım bay bilge kuş?" diye geçirir içinden. Bilge baykuş ona dertlerini bildiğini söyleyerek cevap verir.

Yunus ilk önce korkar. Odada ondan başka kimse yoktur. Şaşkınlık yaşayan Yunus'u bilge baykuş konuştuğuna ikna eder.

Yunus baykuşun gözlerine baktığında o gün okulda yaşadıklarını görür. Yunus'un sınıf arkadaşı Metin sınıfa üzerinde markalı bir kot pantolon ve spor ayakkabısıyla gelir. Tabi ki sınıfta herkesin ilgisini çeker. Metin kendini beğenmiş biridir. Hatta Yunus'un sıra arkadaşı Eda bile "Onun burnu büyük." demişti. Ama Eda da Metin'in yanına gider. Bütün ilginin Metin'e yönelmesi Yunus'un canını sıkır.

Baykuşun gözlerinde olan biteni gören Yunus, baykuşun her şeyi bildiğine inanır. Baykuş onu bir yolculuğa çıkmaya ikna eder. Yunus göz açıp kapayıncaya kadar başka bir zamana geçmiştir.

Gözlerini açtığında bir hamamda olduklarını görür. Hamamda yaşlı bir adam ve ayağı aksak, yaşlı adama tepeden bakan birini görür. Bunların kim olduğunu baykuşa sorar. Baykuş yaşlı adamın Nasreddin Hoca, diğerinin ise Hükümdar Timur olduğunu söyler.

Yunus olanları izlemeye başlar. Banyodan çıkan hükümdar ve hoca giyindiler, güzel kokular süründüler. Bu sırada Timur Nasreddin Hoca'ya sorar: "Hoca, sence ben kaç para ederim?"

Nasreddin Hoca Timur'a elli altın edeceğini söyler. Bu cevaba sinirlenen Timur, sadece belindeki kemerin elli altın edeceğini söyler. Nasreddin Hoca da zaten belindeki kemere fiyat biçtiğini söyler. O sırada Timur'un görüntüsü silinir ve geriye sadece kemer kalır. Daha sonra Yunus ve baykuş tekrar odaya gelir. Yaşananları baykuş Yunus'a bir daha özetler. Timur'un bir hükümdar olduğunu ama çok fazla sevilmediğini ve çok pahalı giysiler içinde bile Hoca'nın ona elli altın fiyat biçtiğini anlatır.

Yunus bütün bunlar üzerine "Anladım! Anladım" diyerek dans eder ve hikâyeye biter.

Hikâyenin ardından yazar on tane soru hazırlamıştır. Hikâyeyi okuyan çocukların düşünmelerini sağlamaya çalışmaktadır. Ayrıca hikâyenin sonunda Yunus'un ne anladığı açıkça verilmemiştir. Ana fikir çocuklara bırakılmıştır.

4.1.1.2.2.Sana Güvenebilir Miyim Dostum?

Necdet Neydim bu hikâyede Nasreddin Hoca'nın çok bildiğimiz bir fıkrasından yola çıkarak Yunus'un başından geçenleri ele almıştır.

Yunus artık okulda iyi vakit geçirir ve dedesinin guguklu saatinin baykuşu ile arkadaş olmuştur. Hatta sınıfta onu temsilci yapmışlardır. Her sorunu çözmesi için Yunus' a gelirler.

Sınıf arkadaşlarını öğretmenlerinin verdiği ödevi fazla bulur ve bunu öğretmene iletmesi için Yunus'a söylerler. Yunus o gün okuldan geldiğinde bunu düşünürken guguklu saatin baykuşu omzuna konar. Yunus'un o gün yaşadıkları birer birer aklına gelir.

"Yunus n'olur öğretmene söyle, bize çok ödev vermesin!"

"Yunus bu işi sen çözersin."

"Yunus sen söyle biz de seni destekleyelim!"

Bu sahneden sonra baykuş Yunus'u yeni bir yolculuğa çıkarır. Yunus gözlerini açtığı anda kendini tarihi bir kentin ortasında bulur. Meydanda Nasreddin Hoca vardır ve bir sürü insan ona:

"Hocam bu dertten bizi ancak sen kurtarsın."

"Hocam sen önden git, biz senin arkandan geliriz." der.

Yunus ne olup bittiğini anlamaz. Baykuş ona olanları anlatır. Hükümdar Timur bu kentin insanlarına beslemeleri için bir fil vermiştir ama fil bütün her şeyi yiyip

bitirmektedir. İnsanlarda çaresiz Nasreddin Hoca'dan yardım isterler. Hoca Timur'a gidip fili almasını söyleyecektir.

Nasreddin Hoca insanlara birlikte gitmeyi teklif eder ve insanlar da bunu kabul ederler. Yola çıktıklarında bütün insanlar arkasındadır ama yolda birer ikişer ayrılamaya başlarlar. Sonunda Timur'un huzuruna çıkan Nasreddin Hoca yalnız kaldığını anlar. Bunun üzerine Timur'a kentlin insanların dört tane daha fil istediğini söyler.

Sahne yavaş yavaş donar ve baykuş ile Yunus tekrar odaya gelir. Yunus bir süre düşünür ve "Anladım! Anladım!" der.

Ertesi gün Yunus okula gittiğinde sınıf arkadaşlarından yine aynı şikayeti duyar. Yunus öğretmeninden arkadaşlarının şikâyetlerini dile getirmek için söz ister. Yunus tam söze başlayacakken arkadaşlarının başka şeylerle ilgilendiğini görür ve arkadaşlarının ödevi severek yaptığını söyler. Ama lafını bitirmez.

Yazar "Sizce Yunus ne söyledi?" diyerek hikâyeyi bitirir.

Çocukların düşünmeleri gereken hikâyenin sonunda on soru daha vardır.

4.1.1.2.3.Önce Aldıklarımı Ver, Arkadaş!

Guguklu saatin baykuşuyla iyi arkadaş olan Yunus'un o gün arkadaşı Erhan'a canı sıkılmıştır. Baykuş yine Yunus'un canının sıkıldığını anlar. Yunus yaşadığı tecrübelerden insanların sorunlarının benzerlik taşıdığını anlamıştır.

Yunus baykuşa yaşadıklarını anlatmadan her şey bir anda canlanır. Resim dersinde öğretmenleri çocuklara istedikleri bir resim yapmalarını söyler. Yunus da doğa resmi çizmeye başlar. Resmini boyadığı sırada arkadaşı Erhan ondan boyalarını ister, Yunus da verir. Fakat Erhan boyaları bir türlü getirmez. En sonunda Yunus boyalarını istemeye gider ama Erhan boyaları kaybettiğini söyler.

Bütün sınıf Erhan'ın ödünç aldıklarını bilir fakat Yunus arkadaşına kötü davranmak istemediğinden boyalarını ona vermiştir. Ama bu işe çok sinirlenir.

Bu sırada görüntü kaybolur.

Bu yüzden Yunus guguklu saatin baykuşuyla yeni bir yolculuğa çıkar. Gözlerini açtığında kendini Nasreddin Hoca'nın evinin önünde bulur. Bir adam Nasreddin Hoca'nın evine gitmektedir. Bu adamın kim olduğunu baykuş, Yunus'a anlatır. Bu adam aldıklarını geri vermeyen ya da kırıp bozan bir adamdır.

Nasreddin Hoca'nın kapısını çalan adam Hoca'dan eşeğini ödünç olarak ister. Hoca bir ara düşünür ama sonunda eşeğin olmadığını söyler. O sırada eşek anırır. Hoca'ya bunun ne demek olduğunu soran adam Hoca'dan yine akıllıca bir cevap alır. Eşeğin sözüne mi inanılır, Hoca'nın sözüne mi?

Görüntü yavaş yavaş yok olur. Yunus ne yapacağını anlamıştır.

Ertesi gün Erhan'la karşılaşır. Erhan, Yunus'tan matematik kitabını ister. Yunus kitabın yanında olmadığını söyler. Fakat çantası yere düşer ve kitabın ucu görünür. Erhan bunu görünce "Hani yanında değildi?" der. Yunus ise hiç bozuntuya vermeden "Bana mı inanıyorsun yoksa ağzı dili olmayan matematik kitabına mı?" der.

Erhan, Yunus'un kitabı vermek istemediğini anlar. Yunus, Erhan'a iyi bir ders verdiğini düşünür ama yine de bunu, Erhan'ın anlayıp anlamadığından emin değildir.

Yazar hikâyeyi "Sizce Erhan Yunus'un ne yaptığını gerçekten anlamış mıdır?" sorusu ile bitirir.

Hikâyenin sonunda okuyucu bekleyen düşündürücü on soru daha vardır.

4.1.1.3.Nasreddin Hoca İle Düşünmek-1

4.1.1.3.1.Geleceği Gören Çocuk

Nasreddin Hoca İle Düşünmek-2 kitabının ilk hikâyesi Geleceği Gören Çocuk. Kahramanımız Yunus bu sıralar derslerine pek iyi çalışmaz ve düşük notlar almaya başlar. Film seyrederken oyun oynarken zamanın geçtiğinin farkında değildir.

Bunun üzerine öğretmeninden anne ve babasına bir uyarı mektubu gelir. Mektubun sonucunda Yunus'un babası Yunus ile konuşur. Öğretmeninin, böyle giderse durumunun daha da kötüye gideceğini yazdığı ve haklı olduğunu söyler. Yunus ise bu duruma çok kızar. Öğretmeni nerden bilir ki durumunun kötüye gideceğini. Çalışıp düzeltebileceğini, akıllı olduğunu söyler. Babasından birkaç uyarı aldıktan sonra odasına çıkar.

Odasında guguklu saatin baykuşu ile sohbet etmeye başlar ve onu baykuşla bir yolculuk daha çağırır.

Gözlerini açtığında Nasreddin Hoca'yı oturduğu dalı keserken görür. Aşağıdan geçen bir köylü Nasreddin Hoca'yı "Düşeceksin!" diye uyarır.

Yunus da köylü ile aynı fikirdedir. Nasreddin Hoca düşecektir. Baykuş izlemeyi tavsiye eder.

O sırada Hoca dalla birlikte aşağı düşer ve adamın arkasından koşar. Ne zaman hasta olacağını da söylemesini ister.

Yunus buna “Saçma” der. Hoca’nın düşeceği belliydi diye düşünür.

Görüntü yine donar ve odaya dönerler. Yunus “Anladım! Anladım!” diye bağırmaya başlar.

Yazar “Yunus nerede hata yapmıştı?” diye okuyuculara sorarak hikâyeyi bitirir. Ardından on tane daha düşündürücü soru gelir.

4.1.1.3.2.Aklını Kullan Geleceğe Bak

Yazar bu hikâyeye Geleceği Gören Çocuk hikâyesine atıfta bulunarak giriş yapar. Guguklu saatle arkadaşlığı sırasında birçok maceraya koştuklarından ve tecrübe edindiklerinden bahseder. Hikâyeye şöyle başlar:

Yunus daha önceki maceradan ders alarak notlarını çok iyi olmasa da düzeltmiştir. Ama son günlerde aklında hep bir kelime vardır: Keşke.

Yunus’un okulda arkadaşları, evde anne ve babası bu kelimenin ne anlama geldiğini merak eder.

Yunus yine odasına geçildiği bir gün guguklu saatin baykuşu gelir ve omzuna konar. Yunus’un sorununu her zamanki gibi hemen bilir. Hayatındaki keşkeler, Yunus’un problemi olmuştur.

Yunus baykuşa hatalarını düzeltmenin bir yolu olup olmadığını sorar ve bir yolculuk daha başlar.

Yunus gözlerini açığında kendini Nasreddin Hoca’nın evinin önünde bulur. Hoca yerde bir şey aramaktadır. Yoldan geçen bir adam Hoca’ya ne aradığını sorar. Hoca yüzüğünü aradığını söyler. Ama Hoca yüzüğünü evin önünde değil, içerisinde kaybetmiştir.

Bu sefer adam, yüzüğü neden evin içinde aramadığını sorar. Hoca da içeride ışığın olmadığını söyler.

Sahne yine donar. Yunus Nasreddin Hoca’nın yüzüğü içeride arasa ışık olmadığından dışarıda arasa dışarıda yüzük olmadığından bulamayacağına karar verir. Yani her iki durumda da Nasreddin Hoca boşa vakit kaybeder.

Yunus'un bu fıkradan kendine bir pay çıkarır. Kaybettikleri için üzölmek, onları geri getirme imkânı olmadığı için boşunadır.

Baykuş, Yunus'a kaybettiklerini düşündükçe ne olduğunu sorar. Yunus ise boşa zaman harcadığını söyler.

Bu sefer "Nasreddin Hoca yüzüğü bulabilecek mi?" diye sorar. Yunus "Hayır." cevabını verir.

Bu durumda Hoca'nın ne yapması gerektiğini sorar baykuş. Yunus ise yeni bir yüzük alıp onu koruması gerektiğini söyler.

Verdiği cevaba kendisi bile şaşırır. "Buldum! Buldum!" der.

Yazar okuyucuya hikâye sonunda üç soru sorar:

"Guguklu saatin baykuşu, Yunus'un kullanmayı öğrendiği akli mıydı acaba?"

"Yunus bundan böyle guguklu saatin baykuşundan yardım almalı mı; yoksa kendi aklını kullanma cesaretini göstermeli mi?"

"Siz olsanız ne yapardınız?"

Bu soruların ardından hikâye biter. Fakat okuyucuyu düşündüren yine on soru vardır.

4.1.1.3.3.Kırk Yıllık Sirke Ya Da Beklemesini Bilmek

Kahramanımız Yunus bu hikâyede koleksiyon yapmaya karar verir. Ama bir türlü başarılı olamaz.

Pul biriktirmeye başlar, arkadaşları beğenince verir. Anahtarlık biriktirmeye başlar, yine aynı son ile karşılaşır. En sonunda çok beceriksiz olduğuna karar verir.

Ve guguklu saatin baykuşu ile bir yolculuğa çıkar.

Yunus gözlerini açtığın Nasreddin Hoca'nın evinin yakınlarındadır. Eve doğru bir adam geldiğini görür.

Kapıyı çalan adama homurdanarak kapıyı açar Hoca. Komşusu Hoca'ya kırk yıllık sirkesinin olup olmadığını sorar. Hoca olduğunu söyler. Adam bir fincan sirke ister ama Hoca vermez.

Komşu Hoca'yı cimrilikle suçlar. Hoca ise "Her gelene geçene sirke verseydim hiç kırk yıllık sirkem olur muydu?" diye kendini savunur.

Sahne donar ve baykuş ile Yunus odaya döner.

Yunus Hoca'nın cimri olduğu kanaatine varır. Baykuş ise Hoca'nın saklamayı çok iyi bildiğini anlatır. Bu sefer Yunus bir sirkenin kaç para edebileceğini sorar. Bunun karşılığında baykuş Yunus'a onun için en değerli olan şeyi sorar. Yunus ise

dedesinden kalan guguklu saati olduğunu söyler. Yunus'un cevabından sonra bunun kaç para edeceğini sorar. Yunus ise değerinin para ile ölçülemeyeceğini söyler.

Yunus bunları cevaplarırken Nasreddin Hoca'nın da sirkisiyle kırk yıl geçirdiğini anımsar.

Baykuş bazı şeylerin kullanmak değil saklanmak için biriktirilebileceğini, yaşamımızdan izler taşıyacağını söyler. Hatta bir gün kendi çocuklarını bunları hediye etmek isteyip istemeyeceğini sorar.

Yunus bu esnada dedesinin sesini duyar. "Buna baktıkça beni hatırla!" diyordu dedesi. Bu sesi duyduğuna çok sevinir. "Ben de ben de geleceğe bir şeyler saklamak istiyorum!" diye bağırır.

Yazar okuyucuya "Ya siz, siz de geleceğe bir şeyler saklamak ister misiniz?" diye sorar.

Hikâyenin ardından on tane düşündürücü soru okuyucuyu beklemektedir.

4.1.1.4. Annem Öyle Söylüyor

Yazar Necdet Neydim Annem Öyle Söylüyor adlı hikâyede hem hikâyeye devam ediyor hem de gelişen olayların arasında okuyucuya sorular soruyor, okuyucu ile konuşuyor. Hikâyenin özeti şöyledir:

Hikâyenin baş kahramanı Tombik, bir tavuk yavrusudur. Üç tane daha kardeşi vardır: Minik, Hophop, Hüsniş.

Anne Gülibik, yavrularına dış dünyanın tehlikelerini anlatmıştır. Fare ve kedilere dikkat etmeleri gerektiğini, onları yiyebileceklerini söylemiştir.

Daha sonra anne Gülibik yavrularını öğle uykusuna yatırır. Onlara masal anlatır, ninni söylerken kendisi de uyuyakalır. Bunu fırsat bilen Tombik dışarı çıkar. Çıkar çıkmaz bir fare ile karşılaşır ve korkar. Ama fare de daha yavrudur ve sert şeyler yiyemeyeceğini söyler. Fare yavrusu Kepçe ile arkadaş olurlar.

Tam o sırada yanlarına bir kedi yavrusu gelir. Kepçe korkarak bir taşın arkasına saklanır. Tombik kedi yavrusu ile tanışır. Kedi yavrusu da daha büyümediği için sert şeyler yemediğini söyler. Bunun üzerine Kepçe de onların yanına gelir.

Daha sonra bu üç yavru birbirleri ile oyun oynamaya başlarlar ve hoş vakit geçirirler.

Bir süre sonra anneleri uyanır ve yavrularını aramaya koyulur. Ama bu üç yavru da bir korku oluşur: Ya anneler karşılaşırsa.

Neyse ki anneler karşılaşmaz. Tombik kümese gider, annesinin kanatlarının altına girer. Kepçe deliğe girer, annesinin burnundan öper. Minnoş eve gider, annesine sürtünür.

Tombik annesinin kanatları altında düşünmeye başlar: Ya anne fare ile karşılaşsaydım.

Kepçe annesinin yanında düşünmeye başlar: Ya anne kedi ile karşılaşsaydım.

Minnoş annesini yalarken düşünür: Ya köpek ile karşılaşsaydım.

Üçü de aynı şeye karar verir: Annem bana her şeyi öğretene kadar başımı alıp gitmeyeceğim.

Yazar “Siz ne dersiniz çocuklar?” diye sorarak hikâyeyi bitirir.

4.1.1.5.Hoş Geldin Ali

Hoş geldin Ali yazarın, terk edilmiş bebekler üzerine yazdığı bir hikâyedir. Hikâye sonunda yaratıcı okuma dosyası bulunur. İlk önce metne ilişkin sorular altında sayfa sayıları da verilerek kırk beş adet soruya cevap aranır.

Ardından konuya ilişkin sorular kısmı gelir. Burada bilgi de ölçen beş soru vardır.

Sonrasında metin dili ve kurgusu ile ilgili sorular kısmı gelir. Burada ise dört tane soru vardır.

Hikâyenin özeti şöyledir:

Ali çöp kutusuna bırakılmış bir bebektir. Babası Ayhan Bey bir gece nöbete giderken gelen sesleri fark eder ve bebeği bulur. Bulduğu bebeği hemen acil servise getirir. Orda çok sevilen bebeğe Ali adını verirler. Daha sonra ona herkes Hoş geldin Ali diye hitap etmeye başlar.

Ayhan Bey’in eşi Berrin Hanım da hastaneye bir bebek geldiğini duyar ve heyecanla onu görmeye gider. Daha sonra bu bebeği çok severler ve evlat edinmeye karar verirler. Ama işlemler sandıkları kadar kolay değildir. İlk önce Çocuk Esirgeme Kurumu’na verilen Ali bebek, daha sonra çiftimizin yaşının otuz beş olmasını bekler.

Büyük bir sabır ve özveriyle geçen üç ay sonunda istenen olur ve Ali bebek evde sevinç ile karşılanır.

Biraz daha büyüyen Ali, artık anne ve babasına sorular sormaya başlar. Kendi annesinin karnından çıkmadığını bilir. Annesi bir kız kardeş isteyip istemediğini

sorunca, “Bu sefer senin karnından mı gelecek?” diye sorar. Ama annesi ona çok güzel bir cevap verir. Önemli olan karnından çıkmak değildir ve Ali onların bebeği olduğu için çok seviliyordur.

Ali en çok babasıyla anlaşır. Çünkü bazı konularda annesi ona uyarılarda bulunur: dişlerini fırçala, hadi yatağa gibi.

Ali kimi zaman bunları arkadaşı Hasan ile paylaşır ve Hasan’a göre anneler böyledir.

Ali kimi zamanlarda kimin karnında büyüdüğünü merak eder ve bunu annesi ile paylaşır. Annesi ona büyüdüğünde bu sorunun cevabını bulabileceklerini söyler. Ali bazen kendini bıraktıkları çöp kutusunun önüne gidip annesini beklemeyi düşünür ama sonra fark eder ki annesi onu tanımaz, Ali de annesini tanımaz.

Sonra bunların çok da önemli olmadığını hisseder ve annesine daha sıkı sarılır.

Ali zaman zaman annesinin ve babasının onu aldıkları günü anlatmasını ister. Annesi, babası ile çok heyecanlandıklarını, onu kucağına aldığı anda hissettiklerini anlatır. Daha sonra Ali bebekken neler yaptığını sorar. Babası ise uyuyup uyandığını, mama yediğini, altını doldurduğunu söyler, bir yandan da burnunu kapatır. Ali bunun üzerine “Beni niye aldınız?” diye sorar ve her zaman beklediği o cevabı alır: “Çünkü seni çok seviyoruz.”

Annesi anlatmaya devam eder. Dedesinin, dayısının, teyzesinin, halasının Ali’yi görmeye geldiklerini söyler. Ali bütün bu anlatılanlar sonucu çok mutlu olur.

Bu gülüşmeler esnasında genç bir kadın pencereden içeriye izler. Sonra “Hoşça kal, Hoş geldin Ali’m.” der ve karanlığın içinde kaybolur.

Ali bir ses duyar gibi olur, pencereye koşar. Bir kumru ile karşılaşır. Kumru ona sevgiyle bakar.

4.1.1.6.Ceviz Oynama Zamanları Geçti

Ceviz Oynama Zamanları Geçti adlı eser Atatürk’ün çocukluk ve ilk gençlik yıllarını anlatır.

Astronom Mehmet Çelebi’nin bir yıldızla birlikte zamanda yolculuk yapmasıyla hikâye başlar.

Atatürk’ün yaşadıkları belli bir düzen içinde vermeyen yazar, zaman makinesinin azizliğine uğrayarak bir geri bir ileri olarak hikâyeyi sürdürür.

İlk olarak Atatürk'ün elindeki bir çocuk dergisindeki “Çocuklar, artık mahalle aralarında ceviz oynama zamanları geçti. Okuyup yazmalı, adam olmalı...” sözleriyle başlayan eser daha sonra Zübeyde Hanım ve Ali Rıza Efendi'nin tanışması ve Atatürk'ün dünyaya gelmesi ile devam eder.

Atatürk'ün mahalle mektebine başlaması oradan Şemsi Efendi Mektebine geçmesi, babasının vefatı, amcasının yanına yerleşmesi birer birer anlatılır.

Atatürk'ün annesinden gizli askeri okul sınavına girmesi ve kazanması anlatılır. Okulu kazanınca annesi ona babasının saatini verir ve Mustafa için bu çok değerli bir emanettir.

Mustafa yatılı okulda sıtmaya yakalanır ve tedavi altına alınır. Annesi onu hiç yalnız bırakmaz ve eve götürmek ister. Sonunda ısrarlara dayanamayan doktorlar Mustafa'yı annesine emanet ederler. Zübeyde Hanım Mustafa'yı iyileştirmek için kırk gün yeni doğum yapmış kırk kadından süt toplar ve içirir. Mustafa sağlığına kavuşur.

Onun bu hastalığını bilen, onu çekemeyen birileri bir gece gizlice Mustafa'nın emanet saatini alır. Mustafa bu olaya çok üzülür. Ama o babasının en büyük hayalini gerçekleştirdiğini bildiği için mutludur.

Derslerdeki başarısı çok iyidir. Matematik dersini çok sever. Bir gün matematik öğretmeni ona “Kemal” ismini verir. O günden sonra adı “Mustafa Kemal” olur.

Eserde Mustafa'nın arkadaşı Ömer Naci'den de söz eder. Ömer Naci'den etkilenen Mustafa şiire merak salar ve şiir yazmaya başlar. Ama bu çok uzun sürmez. Mehmet Asım Hoca'nın uyarısıyla gerçekten yapmak istediği iş olan askerliğe daha da bağlanır. Şiir onun için bir beğeni olarak kalır.

Eserlerde o dönemde Osmanlı Devleti'nin Balkanlarda içinde bulunduğu kaos ve savaş ortamından da kısaca bahsedilir.

Eser Mustafa'nın idadiyi bitirmesi ve gelecek güzel günleri düşlemesiyle sona erer.

Yazar hikâyenin bitiminden sonra eser içinde kullandığı dergi sözlerini İsmet Kür'ün Türkiye Süreli Çocuk Yayınları (1869-1928) Atatürk Kültür Dil ve Tarih Kurumu Yayınlar 1991 Ankara isimli eserinden aldığını belirtir ve tam metni verir.

Eserin sonunda hikâye ile ilgili yirmi soru verilmiştir.

4.1.1.7.Yasimcim Canım Benim

Yazar eserinde R'leri söyleyemeyen bir çocuğun hikâyesini anlatıyor. Okula başladığı gün öğretmenini adını sormasıyla çok heyecanlanan kahramanımız bir türlü adını söyleyemez. Ağzından ya ya ya heceleri dışında bir şey çıkmaz. Arkadaşları bir anda ona döner ve gülmeye başlar. O günden sonra ona ya ya ya şa şa şa adını takarlar.

Asıl adı Rasim olan kahramanımız R'leri söyleyemediği için Yasim diyebilir. Rasim o günden sonra arkadaşları ile hiç konuşmaz olur.

Bir gün öğretmeni ona “Paris hangi ülkenin başkentidir?” diye sorar. Rasim “fıy fıy fıy” der. Bir türlü doğru sözcüğü ağzından çıkaramaz. Sınıf arkadaşları onunla yine dalga geçmeye başlar.

Öğretmenleri Rasim’le niye oynamadıklarını sorduğunda, arkadaşları onun konuşamadığını alaycı bir biçimde söyler.

Oysa Rasim çok güzel hikâyeler yazar, basketbol oynamış. Oyuncaklarını ve sandviçini arkadaşlarıyla paylaşmış. Hatta bir köpeği ve ona “Yasimcim canım benim” diyen bir muhabbet kuşu varmış. Ama arkadaşları bunları hiç bilmezmiş.

Yazar hikâyenin sonunda on dört tane soru sorar.

4.1.1.8.Çok Cici Bir Kızım Ben Pıışık

Kahramanımız ilkokula giden sevimli bir kız çocuğudur. Mahallede iyi, terbiyeli, itaatkâr bir çocuk olarak tanınır ve sevilir. Babasının sözünden hiç çıkmaz.

Okul müdürünün doğum gününde onun için ne yapması gerektiğini babasına sorar. Babası da ona bahçelerindeki domateslerden ve kümesteki tavuğun yumurtasından bir sepet götürmesini söyler.

Bunun ardından babası üzerini kirletmemesi, giderken parka girmemesi için birçok nasihatte bulunur. Kahramanımızda bunları kabul eder.

Arka bahçeden domatesleri toplar ve yola çıkar. Hangi yoldan gideceğini düşünür ve babasının söyledikleri aklına gelir.

Çok cici bir kız olduğu için ana caddeden yürümeye karar verir ki bir anda “pıışık” der ve parkın yolunu tutar. Zaten müdüre de domatesleri değil yaptığı bir resmi götürüyordur.

Öğretmeni ve arkadaşları ile parkta buluşmaya daha önceden karar vermişlerdir. Ayrıca herkes istediği bir masal kıyafetlerini giyip gelmiştir. Kahramanımız da Külkedisi olmuştur.

Sonunda bu olanları babasına anlatmamamızı ister ama hikâyeyi babasının okuduğunu öğrenir. Babası ejderha kıyafeti giymiştir, onu gıdıklar.

Yazar hikâyenin sonunda okuyucuya on tane soru sorar.

4.1.1.9. İsmail ve Babamın 68 Kuşağı

Yazar İsmail ve Babamın 68 Kuşağı'nda bir çocuğun gözüyle içinde bulunduğumuz zamanı eleştirir.

İsmail okula servisle gelip gider ve ona servisler birer canavardır. O gün İsmail'i okuldan annesi almaya gelecektir ama İsmail onu okul bahçesinde beklemek yerine aldığı güzel kokunun cazibesine kapılarak doğruca deniz kıyısına yola koyulur.

Yolda giderken adı Boncuk Çokbilmiş olan bir köpekle tanışır. Geçtikleri bir mahallede bir ahşap evin yok olup yerine kutu gibi apartmanlar dikilmesi dikkatlerini çeker çünkü İsmail o evde yaşayan Züleyha'nın arkadaşıdır. Bu olana çok üzülür bunu Boncuk ile paylaşır.

Başka bir yoldan geçerken babasının bir zamanlar bu yolda deniz olduğu fakat sonra insanların burayı doldurduğunu anlattığı aklına gelir ve bunu Boncuk'a anlatır.

Sonunda Boncuk ile iskeleye gelirler. İsmail çok yorulduğunu söyler. Testler, sınavlar, kurslar onu çok yormaktadır. Bir de annesi, babası, öğretmeni ve arkadaşlarından aldığı direktifler onu çok yormaktadır. Boncuk ona haklarının olup olmadığı sorar. İsmail pahalı oyuncaklar, pahalı saatler, markalı giysiler almaya haklarının olduğunu söyler.

Oyunlarını bile bilgisayarda oynadıklarını anlatır. Çünkü oyun alanları çok dardır ya da oto park yapılmıştır. İsmail'in bütün bunlara canı çok sıkılmaktadır.

İsmail bütün bunları anlatırken yanlarına bir martı gelir, adı Akkanat'tır, martıların başkanıdır. Martı ile tanışırlar.

Akkanat onlara bir zamanlar denizde birçok balık türünün olduğunu anlatır. Ama şimdi denizin kirlendiği birçok balık türünün yok olduğunu, kalanlarında ise insanlara zarar veren kurşunun var olduğunu anlatır. Artık simit ve sandviç artıkları ile beslendiklerini söyler.

İsmail onlara geçen gün bir dergide gördüğü bir Afrikalı çocuktan bahseder. Çocukların ölmesine çok üzülmüştür. Çocukların ölmesini hiç istemez.

O sırada Boncuk'un çağırması ile Fadime gelir. Fadime bir yunus balığıdır. Onu gören İsmail çok heyecanlanır ve sevinir. Fadime onlara denizin kirlendiğini ve yüzerken zorlandığını anlatır.

İsmail çantasından çıkardığı bisküvi ve meyve suyunu onlarla paylaşır. Fadime geçenlerde balinaların avlandığını gördüğünü anlatır. Buna çok üzülmüştür. Boncuk da bir zamanlar bir evde yaşadığını ama insanlar ona bakamayınca sokağa attığını anlatır. İnsanlar hep kendilerini düşünürler.

İsmail de kendi sıkıntılarından bahseder. Apartmandan çok sıkılmıştır. Oyun oynamaya vakti yoktur. Okula gider, kursa gider. İyi bir liseyi kazanması gerektiğini, babasının böyle dediğini anlatır.

Akkanat İsmail'den babasını anlatmasını ister. Babasının iyi olduğunu ama babasının sevgisini tam olarak hissedemediğini söyler. Bir de babasının hep 68 kuşağından geldiğini söylediğini anlatır. Özgürlük, eşitlik, kardeşlik için çabaladıklarını anlattığını söyler. Ama kuşağını hiç görmediğini, görmeyi çok istediğini anlatır.

O sırada denizden Fadime çıkar, gelir. Ağzında yosunlarla kaplı bir şey vardır. Bunu İsmail'e uzatır. İsmail onu temizleyince bir lamba olduğunu görür. Fadime onlara Alaeddin'i anlatır. İsmail lambayı ovuşturunca içinden bir cin çıkar ve ona üç dilek hakkı kaldığını söyler.

İsmail'in ilk dileği uçmak olur. Arkadaşı Kutlu ile uçmaya başlarlar. İlk önce dünya turu yaparlar sonra uzaya giderler. Orada pembe gezegende çok iyi vakit geçirirler.

İsmail'in ikinci dileği babasının 68 kuşağıdır. Çünkü o kuşakta barış, sevgi, kardeşlik, eşitlik vardır. İsmail babasının kuşağını yakalar ve onu dünyanın etrafına sarar.

Üçüncü dileği ise arkadaşlarının ve bütün çocukların mutlu olacakları dileklerinin yerine gelmesidir.

Daha sonra yolculuklarının başladıkları yere gelirler. Boncuk, Akkanat ve Fadime oradan kaybolmuştur. İsmail'in annesi ve babasını onu arıyordur. İsmail annesine koşarak gider. Kutlu ile oyun oynadıklarını söyler. Çünkü Kutlu ile birbirlerine söz vermişlerdir. Yaşananları kimseye anlatmayacaklardır. Anlatsalar bile inandıramayacaklarını düşünmüşlerdir.

İsmail ertesı gün okula gittiğinde sınıf arkadaşlarını çok mutlu görür. Demek ki üçüncü dileği gerçekleşmiştir.

Öğretmeni ona dün nereye gittiğini sorar. O da güneşin batışını seyretmeye gittiğini söyler.

4.1.1.10.Şehrazat İstiridyenin Sırrı

Şehrazat İstiridyenin Sırrı, İsmail ve Babamın 68 Kuşağı ile benzer özellikleri sahip olarak yazılmıştır.

Hatta okumaya başlayınca Şehrazat ve İsmail aynı kişi gibi algılanıyor ta ki Şehrazat'a Fadime bir istirdyeye getirene kadar. Bu bölüme gelinceye kadar yaşanan olaylar ve gelişmeler aynı olarak yazılmıştır.

Fadime istirdyeyi getirince hikâyesini anlatmaya başlar. Bu bir deniz perisi hikâyesidir. Denizcilere yardım eden deniz perisini bir gün korsan kaçıtır. Onun güçlerine sahip olmak ister ve onu hapseder. Deniz perisinin gücü denizin dibinde sakladığı bir istirdyeden gelir. Deniz perisi istirdyeyi korsana vermek istemez ve günden güne gücünü kaybeder.

Bu olanlara çok üzülen gözcü onu ambardan çıkarır. Onları gören korsan gözcüyü yakalar. Deniz perisi ise kaçarak istirdyeye dokunup eski gücüne kavuşur. Geriye döndüğünde ise gözcünün cansız bedenini denizde bulur. Çok sinirlenir, çok üzülür.

Öfkeyle denizin dibindeki mağaranın duvarlarına vurmaya başlar. O vurdukça çok büyük dalgalar olur ve korsanın gemisi dâhil bütün gemileri alabora eder.

O günden sonra deniz perisini kimse göremez.

Daha sonra Fadime, Şehrazat'a elindeki istirdyenin çok güçlü olduğunu ama onu iyi dilekler için kullanması gerektiği söyler. Ayrıca aklının ve yüreğinin gücüne daha çok güvenmesi gerektiğini ekler.

İstirdyeyi eline alan kişinin ilk üç dileğinin hemen yerine geldiğini belirtir. Bunun üzerine Şehrazat tıpkı İsmail gibi uçmayı diler. Ama İsmail'den biraz farklı olarak ilk önce çok sevdiği okul arkadaşlarının durumu merak eder ve onların evini izler.

İlk önce Selin'e gider. Selin'in annesi ve babası uzun süredir anlaşamıyordur. Buna selin çok üzülür. Babası o gün işten çıktığını eşine söyler. Eşi ise hâlâ onu sevdiğini ve sevgi ile her zorluğu aşacaklarını söyler. Hatta annesi yeni bir iş bulmuştur. Bütün bunlara Selin çok sevinir.

Daha sonra Alilerin evine gider. Ali'nin babaannesi ve dedesi alt katta; annesi, babası, iki kardeşi ve Ali ise üst katta oturuyorlardır. O gün dedesinin maaş günü olduğu için hep birlikte oturmuşlar, babaannesinin sardığı yaprak sarmasını ve yaptığı böreği afiyetle yiyorlardır.

Sonrasında Şermin'e gider. Şermin İzmit'ten gelmişti. Depremde annesi ve babasını kaybetmiştir. Onların fotoğraflarına baktığı sırada yanına teyzesi gelir. Teyzesi ile sarılırlar. Şehrazat üzülen pencereden ayrılır.

Sonrasında uzay yolculuğu başlar ve birlikte düşler gezegenine giderler. Bu gezegen İsmail'in pembe gezegeni ile aynı özelliklere sahiptir.

Gezmeleri bittikten sonra Akkanat, Boncuk ve Fadime ile vedalaşıp eve gider. Annesini evin önünde onu bekler halde bulur. Annesine Kalamış Koyu'na gittiğini ve taşların üzerinde uyuyakaldığını söyler fakat annesi buna pek inanmaz.

Şehrazat odasına çıkıp çantasını açtığı anda içinde çikolata paketi, meyve suyu ve elma görür. Bunlar yolculuk sırasında beslendiği gıdalardır. Hemen birer parça yer ve yediği şeylerin bitmediğini görür. Çantanın içinde bir de istiridyedir. Buna çok sevinir. Yaşadıklarının bir düş olmadığını anlar. İkinci dilek olarak çocukların mutlu olmasını ister.

Ertesi gün okula gidince herkesin çok mutlu olduğunu görür. Olan biteni arkadaşları ile paylaşır. Arkadaşları çok heyecanlanır. Macera öyle uzundur ki anlata anlata bitiremez.

Bir sonraki gün anlatmaya devam eder. Bu sırada tören başlar. Okula siyahlar içinde yeni bir müdür gelmiştir. Adının Levent Karakorsan olduğunu söyler. Şehrazat'ın aklına hemen deniz perisini tutsak eden korsan gelir. Müdür çocuklara deniz kıyısından buldukları istiridyeleri kendisine getirmesini ister. Şehrazat daha da şüphelenir.

Konuşma bittiği esnada müdürün kuru kafa olan yüzüğünü görür. Şüphelerinden emin olur.

Şehrazat arkadaşlarıyla toplanıp hemen bir plan yapmayı düşünür ve istiridyeden henüz dilemediği üçüncü dileği olduğu aklına gelir.

4.1.2.Necdet Neydim'in Çocuk Edebiyatı Eserlerinin İç Yapısal ve Dış Yapısal Olarak İncelenmesi

Çocuk edebiyatı eserleri çocuğa seslenen özel eserlerdir. Elbette bulundurması gereken bazı özellikler olmalıdır. Bu özellikler hem dış yapısal (biçimsel) hem de iç yapısal (içerik) olarak ikiye ayrılır.

Dış yapısal (biçimsel) olarak özellikleri sıralamak gerekirse (Demircan, 2006, s. 14):

- *Boyut:* Çocuk kitaplarının dikdörtgen veya kare biçiminde; çocuğun seviyesine göre 16x23 cm büyüklüğünde olması normal sayılır. Ayrıca kitap kolay taşınabilir olmalıdır.

- *Harfler:* Kitabın puntosu ilköğretim 1, 2 ve 3üncü sınıf öğrencileri için 12 puntodan büyük olmalıdır. 4 ve 5inci sınıflarda ise 10 puntoluk harfler kullanılabilir.

- *Kağıt:* Sayfaları temizlenebilir olmalıdır. Kitabın kağıdı mat renkli olmalı ve öncelikle birinci hamur kağıt kullanılmalıdır.

- *Kapak ve cilt:* Kitabın kapağı ilgi çekici, konu ile uyumlu olmalıdır. İç kapak resimli olmalı; kapak resmi kitapta yer almalıdır. Kitabın baskı sayısı iç kapakta yer almalıdır. Kitabın dayanıklılığını arttırmak için ciltlenmesinde hem iplik hem de yapıştırıcı kullanılmalıdır.

- *Resimler:* Kitap resimli olmalı, sayfa düzeni rahat ve çekici olmalıdır. Resimler konuya uygun, anlaşılır, gerçekçi, ilgi çekici, çerçeve içinde, kaliteli ve metinle birbirini tamamlayıcı olmalıdır. Ayrıca resimlerde ayrıntılara dikkat edilmelidir. Resimler, sayfanın en uygun yerine konumlandırılmalıdır.

- *Sayfa düzeni:* Sayfa kenarlarında geniş alt-üst, sağ-sol boşluklar bırakılmalıdır. Sayfa sayısı çocuğun seviyesine göre belirlenmelidir. Satırlar arası boşluklar birden çok bırakılmalıdır.

- *Künye bilgileri:* Kitapta, yayınevinin diğer yapıtları hakkında bilgiler yer almalı; yazarın özgeçmişi hakkında bilgi verilmelidir. Kitapta içindikiler, sözlük, kılavuz bölümleri yer almalıdır.

İç yapısal (içerik) olarak çocuk edebiyatı eserlerinde bulunması gereken özellikler ise şöyledir (Demircan, 2006, s. 14-15):

• *Dil ve Üslup:* Yapıtın dili sade ve açık, anlatımı sürükleyici olmalıdır. Paragraflar 3-5 tümceyi geçmemeli; sözcükler, çocuğun sözcük dağarcığını geliştirici nitelikte olmalıdır. Yapıtlarda kullanılan bilinmeyen sözcük sayısı çocuğun gelişimine uygun; çocuk dünyasıyla ilişkili; kitap yazım ve noktalama açısından kusursuz olmalıdır. Sözcükler güncel olmalı; eski sözcükler ve ses tekrarları kullanılmamalıdır. Kitap, yabancı sözcüklerden mümkün olduğunca arındırılmalı, kullanılan yabancı sözcükler ise aslına uygun yazılmalıdır. Yabancı sözcüklerin açıklamaları verilmeli; yabancı deyim, atasözleri Türkçeye uyarlanmalıdır. Devrik cümle kullanılmamalı; sözcükler sadece ilk anlamlarında kullanılmalıdır. Cümleler tek özne, tek yüklemden oluşmalı; birleşik ve girişik cümle kullanılmamalıdır. Argo ve mecaz söyleyişler kullanılmamalı; edat ve bağlaçlar mümkün olduğunca az kullanılmalıdır.

• *Konu:* Çocuk kitaplarında tema ve konu ilişkisi güçlü olmalıdır. Konular, çocuklarda güven duygusunu artırmalı; çocuğun yaşantısıyla ilgili olmalıdır.

• *Plan:* Çocuk kitaplarında olaylar tutarlı bir biçimde sıralanmalıdır. Olaylar baştan sona gereksiz ayrıntılara girmeden aktarılmalıdır.

• *Tema:* Yapıtta ideolojik örüntüler olmamalı; herhangi bir duygu empoze edilmemeye çalışılmalıdır. Evrensel değerlere yer verilmeli, çocuğu rasyonel düşündürmeye yönelmelidir.

Bu özelliklere ilave olarak (Emiri, 2014, s.25),

• *Kahramanlar:* Kitapta seçilen kahramanlar, çocukların gelişim çağları ile bir paralellik içerisinde olmalıdır. Ne çocuğun ilgisini çekmeyecek kadar çocuğa uzak, ne de çocuğa sıradan gelecek kadar yakın olmalıdır.

Verilen bu özelliklere göre Necdet Neydim'in eserleri incelenmiştir. Her eserlerden örneklerle durum tespiti yapılmıştır.

Dış Yapısal Özellikler

• *Boyut:* Necdet Neydim'in çocuk edebiyatı kitapları boyut açısından incelendiğinde Selim'in Maceraları serisindeki dört kitabın 20x20 cm boyutunda kare olduğu görülmüştür. Nasreddin Hoca ile Düşünmek serisindeki iki kitabın 13x20 cm boyutlarında dikdörtgen olduğu tespit edilmiştir. İsmail ve Babamın 68 Kuşağı adlı kitabın 13x19 cm, Şehrazat İstiridyenin Sırrı adlı kitabın 13x19.5 cm,

Ceviz Oynama Zamanları Geçti adlı kitabın 12.5x19.5 cm, Hoş Geldin Ali adlı kitabın 16x24 cm, Çok Cici Bir Kızım Ben ve Yasimcim Canım Benim adlı kitapların 17x22.5 cm, Annem Öyle Söylüyor adlı kitabın 19.5x27 cm olduğu görülmüştür. Yazarın kitaplarının boyut olarak bir standarda sahip olmadığı, değişkenlik gösterdiği ortadadır.

- Harfler:* Yazarın kitaplarının genel olarak 12 puntodan büyük olduğu görülmüştür. İlköğretim 1, 2 ve 3. sınıf öğrencileri için bu durum olumlu görülmektedir.

- Kâğıt:* Yazarın kitaplarından Selim'in Maceraları serisindeki dört kitap, Annem Öyle Söylüyor, Çok Cici Bir Kızım Ben ve Yasimcim Canım Benim adlı kitaplar temizlenebilirlik ve kâğıt kalitesi açısından uygun görülmüştür.

- Kapak ve cilt:* Necdet Neydim'in incelenen on üç çocuk edebiyatı eserinde kitapların kapağı ile konular uygun bulunmuştur. İç kapakta resim Hoş Geldin Ali, Çok Cici Bir Kızım Ben, Yasimcim Canım Benim ve Selim'in Maceralarına ait dört kitapta bulunmuştur. Kapak resmi Nasreddin Hoca ile Düşünmek serisi, Şehrazat İstiridyenin Sırrı ve İsmail ve Babamın 68 Kuşağı'nda birebir kitabın içinde yer almıştır. Diğer kitaplarda ise kapak resmine benzer resimler vardır. Hem iplik hem de yapıştırıcı Çok Cici Bir Kızım Ben ve Yasimcim Canım Benim adlı kitaplarda kullanılmıştır.

- Resimler:* Necdet Neydim'in çocuk edebiyatı eserlerinde resimleri bolca kullandığı tespit edilmiştir. Resimler konu ile uyumludur.

- Sayfa Düzeni:* Necdet Neydim'in çocuk edebiyatı eserlerinde sayfa kenarlarında boşluklar bırakılmıştır. Bazı sayfalarda yazı ile birlikte konuya uygun resimler verilmiştir. Sadece resim ya da sadece yazıların yer aldığı sayfalar da vardır. Ceviz Oynama Zamanları Geçti adlı eseri 84 sayfa ile en çok sayfaya sahiptir.

- Künye Bilgileri:* Yayınevinin diğer yapıtlarına sadece İsmail ve Babamın 68 Kuşağında yer verilmiştir. Yazarın öz geçmişi Hoş Geldin Ali, İsmail ve Babamın 68 Kuşağı, Ceviz Oynama Zamanları Geçti, Nasreddin Hoca ile Düşünmek serisinin iki kitabı ve Selim'in Maceraları serisinin dört kitabında vardır. Yazarın hiçbir kitabında sözlük ve içindekiler bölümü yoktur.

İç Yapısal Özellikler

• *Dil ve Üslup:*

Selim'in Maceraları serisinde anlatım açık ve sürükleyicidir. Ayrıntılı bir anlatım yoktur. Paragraflar çok uzun değildir. Bilinmeyen kelime sayısı çocuğun gelişimine uygundur. Devrik cümlelere rastlanmaz.

“Annemin bir büfesi var. Evimizin yakınında. Orada ekmek, gazete, çikolata ve benim sevdiğim bütün şekerlemeler satılır. Üstelik yazın dondurma bile vardır” (SYÇ, s. 7).

“Sıcak bir yaz günüydü. Sabahleyin uyandığımda güneş çoktan pencereden içeri girmişti. Işıklar duvarlarda dans ediyordu. Terlemiştim. Hava bugün çok sıcak olacaktı. Pencereye konmuş serçe bile sıcaktan bunalmış gibi cıvıldıyordu” (PDB, s. 4).

Girişik cümle örnekleri

“Selim topunun uçup gitmesine çok üzülmüş” (ADK, s. 6).

“Eve döndüğünde gazetesini alıp koltuğa oturmaz” (SYÇ, s. 13).

“Tam o sırada nereden geldiğini anlayamadığım bir ses duydum” (PDB, s. 8).

“Okuldan eve geldiğimde babam mutfakta kahvesini hazırlıyordu” (SSND, s. 4).

Nasreddin Hoca ile Düşünmek serisindeki toplam altı hikâyede daha uzun paragraflar görülür. Bilinmeyen kelime sayısı yok denecek kadar azdır.

“Yunus, eve geldiğinde hemen odasına çıktı. Canı sıkkın olduğu zamanlarda böyle yapardı. Odasına girer girmez kendini yatağa attı. Gözlerini tavana dikti. Bir süre böylece kaldı. Bir ara gözleri duvardaki guguklu saate kaydı. Dedesinin ölmeden önce Yunus’a armağan ettiği guguklu saat altı aydır orada asılı duruyordu. “Bu saati iyi koru!” demişti dedesi. “Sana iyi bir arkadaş olur. Dertlerini dinler. Kim bilir, belki de sorunlarının çözümünde sana yardımcı bile olabilir” (EAEH, s. 5).

Devrik cümle örnekleri

“Kolay mı, kırk yıl geçmişti bu sirkeyle birlikte” (KYSBB, s. 43).

“Çok şık ve pahalı giysiler giyerdi Timur. Muhteşem görünürdü, bu giysilerin içinde” (EAEH, s. 17).

“Şimdi yeni bir sorun çıkmıştı ortaya” (SGMD, s. 21).

“Gidelim öyleyse, dedi Yunus isteksizce” (GGÇ, s. 11).

Girişik cümle örnekleri

“Nasreddin Hoca, kapının önünde bir şeyler arar gibi her yere bakınıp duruyordu” (AKGB, s. 25).

“Peki, bunları düzeltmenin bir yolu yok mu?” (AKGB, s. 23).

“Hiç olur mu, haşmetlim? Bir fil az gelmiş, dört tane daha istiyorlar, diye yanıtladı Nasreddin Hoca gülümseyerek” (SGMD, s. 27).

“Pek sevilmediğini biliyorum, dedi Yunus” (EAEH, s. 15).

Şehrazat İstiridyenin Sırrı’nda da uzun paragraflar göze çarpar. Anlatım sürükleyicidir. Devrik cümleler görülür.

“ Babaannesiyile yaşadıkları geldi aklına. O olmasaydı, belki de hayat daha çekilmez olurdu onun için. Küçükken oyunlar oynarlardı birlikte. Canları sıkılınca parka giderlerdi. Babaanesi bir bankta oturup dinlenirken ya da biriyle sohbet ederken, o salıncakta sallanır, otlarda yuvarlanır, topuyla oynardı. Oyun arkadaşı da bulurdu kendine. Oraya gelen bir çocuğa “Hadi oynayalım!” demek yeterliydi. Ne keyifli günlerdi, çocukluk günleri. Akşamları yine babaannesiyile giderdi yatmaya. Masallar dinlerdi ondan. Bıkmadan aynı masalları anlatırdı babaanne. Bazen uykusu gelir, kısa kesmek ister; ama Şehrazat hemen gözlerini açıp, “Öyle değildi. Yanlış anlatıyorsun,” der ve doğrusunu söyleyip bildiği masalı yine de babaannesine anlattırırdı. Onun istediği masaldan daha çok, bir insan sıcaklığı ve sevgisini teninde duyabilmektir. Babaannesinin sabırlı, sevgi dolu yüzü geldi gözlerinin önüne. Bir tek annesini gördüğü zaman kaşları çatılırdı” (ŞİS, s. 32).

Devrik cümlelere rastlanır.

“Başka bir arkadaşının evine çevirdi rotayı” (ŞİS, s. 54).

“Bir tek Şermin kalmıştı aileden geriye” (ŞİS, s. 56).

“Hem özlem vardı içinde, hem de ailesine ve arkadaşlarına kavuşacak olmanın heyecanı” (ŞİS, s.66).

Girişik cümle örnekleri

“Üstüne sanki gökkuşağı renkleriyle bezenmiş bir yorgan örtülüydü” (ŞİS, s. 24).

“Dedesinin gözlerinde onu sevgiyle kucaklayan parıltıları hissetti” (ŞİS, s. 36).

Necdet Neydim’in *Çok Cici Bir Kızım Ben* adlı hikâyesinde olaylar oldukça sürükleyicidir. Ancak anlatılan olayların farklı geliştiği daha sonradan öğrenilir. Paragraflar kısadır. Bilinmeyen sözcükler çocukların gelişimine uygundur.

“Hemen odama koştum. Dolabı açtım. Üstüm kirlenmesin diye elbisemi giydim. Paltomu sırtıma geçirdim. Atkımı taktım. Sonra saçlarım dağılmasın diye

şapkamı taktım. Çıkmadan önce çizmelerimi de temizleyip giydim. Mutfaktan aldığım sepeti koluma taktım” (ÇCBKB, s. 14-15).

Devrik cümle yok denecek kadar azdır.

“ Ve ve ve, diye işaret parmağını sallayarak devam etti babam” (ÇCBKB, s. 13).

Girişik cümle örnekleri

“İşte bir sabah böyle cici kahvaltı ederken aklıma geliverdi” (ÇCBKB, s. 10).

“Bugün parkta buluşmaya karar vermiştik” (ÇCBKB, s. 22).

Yasimcim Canım Benim adlı eser oldukça açık ve sadedir. Paragraflar kısadır. Bilinmeyen kelimeler çocukların gelişim özelliklerine uygundur.

“Okulun başladığı gün öğretmen bütün çocukları kaldırıp adını soruyormuş. Sıra bu çocuğa gelmiş. Adın ne? diye sormuş öğretmen. Çocuk en arka sırada oturuyormuş” (YCB, s. 6).

Sadece bir tane devrik cümle örneği görülmüştür.

“Adın ne? diye sormuş öğretmen” (YCB, s. 6).

Girişik birleşik cümle örneklerine rastlanmıştır.

“Avuçlarının terlediğini hissetmiş” (YCB, s. 8).

“Gücü yettiğince bağırılmaya çalışmış” (YCB, s.9).

Hoş Geldin Ali adlı hikâyenin dili anlaşılır ve açıktır. Hikâye sürükleyicidir. Uzun paragrafların yanında kısa paragraflar da vardır. Genel olarak kısa paragraflar tercih edilmiştir.

“Karlı bir ocak gecesi idi. Gece nöbetine gidiyordu Ayhan Bey. Arabasını park etmiş, iç hastalıkları servisine doğru yürüyordu. Rüzgâr kulaklarını keskin bir bıçak gibi sıyırıp geçiyordu. Paltosunun yakasını kulaklarına kadar çekmiş, omuzlarını büzmüş, kafasını omuzlarının arasına almıştı. Tipinin uğultusu sarmıştı her yanı” (HGA, s. 12).

Devrik cümle örnekleri

“Her gün yanına geleceğim, her gün geleceğim, diye sesleniyordu ardından Berrin Hanım” (HGA, s. 16).

“Yarın gidip bakacağım, diye geçiriyor içinden Ali” (HGA, s. 21).

Girişik cümle örnekleri

“Bir akşam iş çıkışında babanla buluşup yuvaya gelmiştik, diyor” (HGA, s. 22).

“Onu avuçlarının içine alıp içeri getiriyor” (HGA, s. 28).

Ceviz Oynama Zamanları Geçti adlı hikâyede paragraflar çok uzun değildir. Anlatım bir geçmişten bir de anlatılan olayların olduğu zamandan yapılmıştır.

“Zübeyde havayı içine çekti; o böyle bahar havasını içine çekerken elbisenin üstüne ilıştıirmeden koyduğu dikiş iğnesi kaydı ve ipliğinden kurtulup yere düştü. İğnenin ağır tarafı yerçekimine dayanamadığı için aşağıda kaldı ve iğne yere sivri tarafı üstte kalacak şekilde düştü ve yerdeki kilime saplandı” (COZG, s. 18).

Devrik cümle örnekleri

“Barış içinde yaşayan insanlar bir anda yabancı oldular birbirlerine” (COZG, s. 16).

“Mustafa’nın anne ve babası tanışmamışlardı bile” (COZG, s. 17).

“İşte o sokaklardan birine doğru teleskopunu yönlendirdi Astronom Mehmet Çelebi” (COZG, s. 28).

Girişik cümle örnekleri

“Kimseden ses çıkmayınca, kocaman sopasını alıp yerinden doğrulmuştu” (COZG, s. 41).

“Okulun açılacağı gün gelmişti” (COZG, s. 54).

“Aslında Mustafa Kemal, çocukluğunun en güzel anlarını yaşadığı Selanik’e veda ediyordu” (COZG, s. 64).

İsmail ve Babamın 68 Kuşağı’nda anlatım sürükleyicidir. Uzun paragraflar görülür.

“Öğretmenleri kanepeye uzanmış, kucagında kitap uyuyakalmıştı. Düş görüyordu. Öğretmenin düşünüyü gördüler. Sıkıntılı bir düştü. Çocukların dertlerine üzülyordu. Çok seviyordu çocukları. Onlar için emeklilikten bile vazgeçmişti. Çocuklar da onu çok seviyorlardı. Burun ameliyatı olduğunda bir ay okula gitmemişti. Çocukların nasıl mahzun olduğunu anımsadı. Sık sık ona telefon açıp, ‘Ne zaman geliyorsunuz?’ diye sormuşlardı. Sanki bundan kendileri sorumluymuş gibi... ‘Yaramazlık yapmayacağız! Sizi hiç üzmeyeceğiz! N’olur gelin!’ diye yalvarmışlardı. Ama dönüşünün ikinci günü yine ortalığı birbirine katmışlardı. Olsun. Onları seviyordu. Ama şu sınava hazırlık yok mu, işte bu canını çok sıkıyordu. Çocukların ruh sağlığı bozulmadan yapabilmeliydi bu işi. Ama bazı çocukların anne ve babası daha çok ders, daha çok ödev diye başının etini yiyorlardı. Hafta sonunda dershaneye giden çocuklar hafta içinde sınıfta saldırganlaşıyorlardı. Çocuklar birbirine acımasız davranıyorlardı. Sevgisiz büyüyeceklerdi. Dostluğu

paylaşmayı unutacaklardı. Bu üzüyordu onu. Düşlerinde bile bununla uğraşıyordu” (İBK, s. 56).

Devrik cümle örnekleri

“İsmail caddenin karşısına geçti. Ne zor olmuştu geçmesi” (İBK, s.21).

“Küçük bir balkona tıktılar beni” (İBK, s. 38).

“Bir de neşeli olunca yoları babasının bıyıklarını” (İBK, s. 54).

Girişik cümle örnekleri

“Güneşin batışını seyretmek nefis bir şeydi” (İBK, s. 22).

“İsmail lambayı biraz daha parlatmak için giysisinin kolunu lambaya sürtmeye başladı” (İBK, s. 48).

“Binlerce çocuktan oluşan koro hep birlikte şarkılar söylemeye başladı” (İBK, s. 62).

Annem Öyle Söylüyor adlı hikâyenin dili oldukça sade ve açıktır. Uzun paragraflar görülmez.

“Kepçeyi görünce Minnoş’un bıyıkları titredi. Ama hepsi o kadar. İçindeki fare yeme duygusu ortaya çıkmıştı. Ancak şimdilik katı yiyecekler yiyemezdi. O da henüz süt içiyordu” (AÖS, s. 8).

Devrik cümle örnekleri

“Sonra da kedilere dikkat edin, demişti anne” (AÖS, s. 1).

“Ben kedi yavrusu Minnoş, dedi kedi” (AÖS, s. 6).

Girişik cümle örnekleri

“Ama annem büyüyünce ara sıra fare ve kuş yiyebileceğimi söyledi” (AÖS, s.6).

“Tombik koşarak kümese gitti” (AÖS, s. 12).

Verilen örneklere bakıldığında Necdet Neydim’in eserlerinin sürükleyici olduğu, bilinmeyen kelime sayısının çocukların özelliklerine uygun olduğu, paragraflardaki cümle sayılarının genel olarak ortalamadan fazla olduğu, girişik ve devrik cümle bulundurduğu tespit edilmiştir.

• *Konu:*

Selim’in Maceraları *Salata Yapan Çocuk*’ta konu, Selim’in kısaca ailesini tanıtmayı ve okuldan gelince babasına yardım etmesidir.

Papatya Dostum Benim’de konu, Selim’in yolda giderken bir papatya ile tanışması ve bu papatyaya güneşten korunması için yardımcı olmasıdır.

Aynı Dili Konuşmak adlı hikâyede konu, topunu kaybeden Selim'in topunu çeşitli hayvanlara sorarak araması ve en sonunda Cem isimli çocuk sayesinde bulmasıdır.

Selim Sana Ne Diyeyim? adlı hikâyede konu, deyimlerin mecaz anlamlarını bilmeyen Selim'in çevresindeki insanların deyimleri kullanması sonucu kendini tuhaf hissetmesidir.

Nasreddin Hoca ile Düşünmek serisinin ilk hikâyesi *Elli Altın Eden Hükümdar*'da Yunus'un, sınıf arkadaşı Metin'in pahalı giysiler giyip popüler olması canını sıkması ve guguklu saatin baykuşu ile yolculuğa çıkması anlatılır.

Sana Güvenilebilir Miyim Dostum? adlı hikâyede Yunus'un sınıf başkanı olunca yaşadığı sıkıntılar anlatılır.

Önce Aldıklarını Ver adlı hikâyede Yunus'un kalemlerini ödünç verdiği Erhan'ın kalemleri geri getirmemesi üzerine yaşadıkları anlatılır.

Geleceği Gören Çocuk adlı hikâyede Yunus'un kendine fazlasıyla güvenmesi sonucu başına gelenler anlatılır.

Aklını Kullan Geleceğe Bak'da Yunus geçmişte yaptığı olumsuzluklara pişmanlık duyar ve bu gününü de geçmişi düşünerek kötü etkiler. Bu düşünceler sonucunda gelişen olaylar anlatılır.

Kırk Yıllık Sirke Ya Da Beklemesini Bilmek adlı hikâyede Yunus'un koleksiyon yapmak istemesi ama bir türlü başarılı olamaması anlatılır.

Çok Cici Bir Kızım Ben adlı hikâyede hikaye kahramanı cici kızın yaptığı haylazlıklar anlatılır.

Yasimcim Canım Benim adlı hikâyede okula başlayan Rasim'in R'leri söyleyememesi üzerine okulda başına gelenler anlatılır.

Şehrazat İstiridyenin Sırrı'nda okuldan, sınavlardan ve testlerden çok sıkılan Şehrazat'ın bütün bu sıkıntılardan uzaklaşmak istemesi sonucunda başına gelenler anlatılır.

Hoş Geldin Ali adlı hikâyede çöp kutusuna bırakılan Ali'nin hissettikleri ve onu evlat olarak alan aile tarafından nasıl benimsendiği ve sevdiği anlatılır.

Ceviz Oynama Zamanları Geçti'de Mustafa Kemal'in doğumundan önceki dönem kısaca verilir ve Mustafa Kemal'in çocukluk ve ilk gençlik yılları anlatılır.

İsmail ve Babamın 68 Kuşağı'nda İsmail'in okuldan kaçıp sahile gitmesi ve yaşadığı maceralar anlatılır.

Annem Öyle Söylüyor adlı hikâyede evden kaçan Tombik, Minnoş ve Kepçe'nin arkadaşlığı anlatılıyor.

• *Plan:* Necdet Neydim'in kitaplarında genel olarak olaylar sıralı biçimde aktarılmıştır. Ancak Ceviz Oynama Zamanları Geçti adlı kitapta olaylar sıralı olarak aktarılmamıştır. Mustafa Kemal'in çocukluğu ile başlayan kitap daha sonra Mustafa Kemal'in doğumundan önce yaşanan gelişmeleri ele almıştır. Çok Cici Bir Kızım Ben adlı kitapta da cici kızın yaptığı her şeyin farklı olduğu daha sonra kendisinin yaşadıklarını anlatmasıyla anlaşılır.

• *Tema:*

Selim'in Maceraları serisi *Salata Yapan Çocuk*'ta tema: Büyüklere yardım edilmelidir. Yardımlaşarsak bundan keyif alırız ve mutlu oluruz.

Papatya Dostum Benim'de tema: Yargılamadan önce kişiler dinlenmelidir. Nazlı'nın buluşmaya gelmeyen Selim'i dinleyerek onu affetmesi buna örnektir.

Aynı Dili Konuşmak'da tema: Kişilerle doğru iletişim kurulmalıdır. Selim'in insan dışındaki varlıklarla iletişim kurması bir fayda sağlamaz. Ayrıca bize ait olmayan şeyleri sahiplerini bulup onlara vermemiz gerektiği vurgulanır.

Selim Sana Ne Diyeyim? adlı hikâyede tema: Çocukların anlam karışıklığı yaşamaması için onların anlayabileceği şekilde iletişim kurulmalı, anlayabilecekleri kelimeler seçilmelidir.

Elli Altın Eden Hükümdar'da tema: İnsanların dış görünüşlerine değil, özünde nasıl olduklarına bakmanın gerektiği vurgulanır.

Sana Güvenilebilir Miyim Dostum? adlı hikâyede tema: İnsanlar birbirini kandırmamalıdır. Kişilere güvenmek önemlidir.

Geleceği Gören Çocuk'ta tema: Ne getireceği bilenen durumlar için tedbir alınmalıdır.

Aklını Kullan Geleceğe Bak'ta tema: Geçmişe takılıp kalınmamalıdır. Bu bir fayda sağlamaz, bu gün ve yarın daha önemlidir.

Kırk Yıllık Sirke Ya Da Beklemesini Bilmek'de tema: Bizim için değerli olan şeyleri korumalı ve saklamalıyız.

Önce Aldıklarınızı Ver Arkadaş hikâyesinde tema: Ödünç aldığımız her ne ise sahibine mutlaka geri verilmelidir. Bizim olmayan şeylere sahip çıkmamalıyız.

Çok Cici Bir Kızım Ben adlı hikâyede tema: Yalan söylenmemelidir. Yalanlarımız er ya da geç ortaya çıkacaktır.

Yasimcim Canım Benim adlı hikâyede tema: Kişiler sadece dış görünüşleriyle yetersiz oldukları özelliklerle yargılanmamalıdır, insanları tanımaya çalışmak önemlidir.

Şehrazat İstiridyenin Sırrı'nda tema: Çocukları derslerle ve ödevlerle bunaltmamalı, onlara çocukluklarını yaşabilmeleri için fırsatlar sunulmalıdır.

Hoş Geldin Ali'de tema: Evlat edinilen bir çocuğa sevgi ile bakmanın ne kadar değerli olduğu vurgulanmıştır.

Ceviz Oynama Zamanları Geçti'de tema: Zor da olsa hedeflerimize ulaşmak için savaşılmalı, pes edilmemelidir. Mustafa Kemal'in meslek sahibi olma yolunda yaşadığı güçlükler buna örnektir.

İsmail ve Babamın 68 Kuşağı'nda tema: Derslerden sıkılan çocuklara fırsatlar tanınmalı ve dünya daha yaşanabilir hale getirilmelidir.

Annem Öyle Söylüyor'da tema: Büyüklerin bize uyarıları dikkate alınmalı, tecrübeleri önemsenmelidir.

• *Kahramanlar:*

Selim'in Maceraları serisindeki kahramanlar şöyledir:

Selim Can başkarakterdir, sekiz yaşındadır. Annesi Leyla Can bir büfe işletir. Babası Kerem Can beden eğitimi öğretmenidir. Ablası Yasemin Can'dır. Bir de Selimlerle birlikte anneannesi yaşar. Selim'in çok iyi anlaştığı arkadaşı Nazlı'dır. Bir de topunu kaybedince topunu bulup ona veren Cem vardır. Cem ile de arkadaş olur. Selimlerin komşusu Hatice teyze de Selim Sana Ne Diyeyim? adlı hikâyede karşımıza çıkar.

Nasreddin Hoca ile Düşünmek serisinde başkarakter Yunus'tur. Yunus'un popüler arkadaşı Metin ve aldıklarını geri getirmeyen arkadaşı Erhan hikâyelerde yer alır. Nasreddin Hoca her hikâyede ders verici olarak karşımıza çıkar. Nasreddin Hoca'nın Timur, eşeğini istemeye gelen komşusu, Hoca'yı uyaran köylü, ne aradığını soran bir adam, sirke istemeye gelen komşusu ile yaşadığı olaylar anlatılır. Ayrıca Yunus'un babası Yunus'u ders çalışması konusunda uyaran kişidir.

Çok Cici Bir Kızım Ben adlı hikâyede başkarakter cici kızın özel bir ismi yoktur. Cici kızın babası, öğretmeni, arkadaşları, 1-B'nin öğretmeni ve okul müdürü diğer kahramanlar olarak karşımıza çıkar.

Yasimcim Canım Benim aslı hikâye başkarakter R'leri söyleyemeyen Rasim'dir. Rasim'in öğretmeni ve Rasim'le arkadaşlık kurmayan sınıf arkadaşları hikâyede yer alır.

Şehrazat İstiridyenin Sırrı'nda başkarakter Şehrazat'tır. Şehrazat'ın annesi, babası, dedesi ve babaannesi hikâyede yer alır. Bunun yanında Şehrazat'ın annesine yardımcı olan temizlik görevlisi, babaannesinin arkadaşı Züleyha, Züleyha'nın dedesi, Şehrazat'ın öğretmeni, deniz perisinin yardım ettiği denizciler, deniz perisini tutsak eden korsan, deniz perisini kurtaran gözcü; Şehrazat'ın arkadaşları Selin, Ali, Şermin, Gizem ve okulun yeni müdürü Levent Karakorsan hikâyenin diğer kahramanlarıdır.

Hoş Geldin Ali'de başkarakter Ali'dir. Ali'nin annesi Berrin Hanım ve Ayhan Bey diğer kahramanlardır. Hastanedeki doktor ve hemşireler, Çocuk Esirgeme Kurumu müdürü, avukat, Ali'nin dedesi, halası, dayısı, teyzesi ve onu pencereden gizlice izleyen öz annesi hikâyede adı geçen kahramanlardır.

Ceviz Oynama Zamanları Geçti adlı hikâyede başkarakter Mustafa Kemal'dir. Mustafa Kemal'in annesi Zübeyde Hanım, babası Ali Rıza Bey, kardeşi Makbule, dayısı, hocası Kaymak Hafız, hocası Mustafa, arkadaşı Salih ve Ömer Naci, Astronom Mehmet Çelebi, Piyer Loti, Samipaşazade Sezai, komşusunun oğlu Ahmet, Şevki Paşa ve kızı, Kurmay Hasan Bey, askerîye doktoru, Alay Emni Mehmet Asım Çelebi hikâyede adı geçen diğer kahramanlardır.

İsmail ve Babamın 68 Kuşağı adlı hikâyede başkarakter İsmail'dir. İsmail'in annesi, babası, babaannesi, arkadaşı Kutlu, Melis, Aysu, Pelin, Buğra, Ceren, Can, öğretmeni, babaannesinin arkadaşı Züleyha ve Züleyha'nın dedesi hikâyede geçer. Alâeddin ve onu kandıran kişi hikâyede yer alan kahramanlardır.

Annem Öyle Söylüyor adlı hikayenin başkarakteri annesini dinlemeyip evden kaçan civciv Tombik'tir. Tombik'in kardeşleri, Minik, Hophop ve Hüsniş'tir. Bir de anne Gülibik vardır. Fare yavrusu Kepçe, kedi yavrusu Minnoş da kahramanlar arasındadır. Kepçe ve Minnoş'un da anneleri hikâyede yer alır.

4.1.3.Necdet Neydim'in Çocuk Edebiyatı Eserlerinde Var Olan Değerler ve Bu Değerlerin İncelenmesi

4.1.3.1.Estetik Değeri İle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Güngör (2010)' de estetik değeri; her şeyin ölçülü ve ahenkli olması ve güzelliklerle dolu bir dünya alt başlıkları altında incelenmeye alınmıştır.

Türkçe Sözlük'te estetik ilk anlamıyla sanatsal yaratının genel yasalarıyla sanatta ve hayatta güzelliğin kuramsal bilimi, güzel duyu, bedii, bediiyat olarak karşımıza çıkar. Ayrıca güzellik duygusuyla ilgili olan, güzellik duygusuna uygun olan anlamlarına da gelir.

Estetik, güzellik duygusundan beslenen, güzeli ve güzelliği ele alan bir kavramdır. Güzel olanı ortaya çıkarmaya, olmayanı güzelleştirmeye çabalar.

Güzellik duygusunun çoğunlukla göreceli bir kavram olduğu bilinse de yine de güzel olmak ortalama bir ritüeli içerir ve bir düşünce etrafında nesnelleşir.

Necdet Neydim'in çocuk kitaplarında estetik duygusunu görebilmek mümkündür. Estetik değeri ile ilgili durumlar Erol Güngör'ün sınıflandırdığı gibi iki alt formda incelenmiştir. Necdet Neydim'in çocuk edebiyatı eserlerinden yola çıkılarak örnek durumlar verilmiştir.

4.1.3.1.1. Her Şeyin Ölçülü ve Ahenkli Olması

Dört kitaptan oluşan Selim'im Maceraları serisinin birinci kitabı *Salata Yapan Çocuk'ta*, Selim annesi ve babası tarafından sevilen bir çocuktur. Bu sevgi çok aşırıya kaçmadan ya da çok azaltılmadan gerçekleşir. Bu durum her şeyin ölçülü ve ahenkli olduğunu gösterir. Selim aile içinde çok fazla kısıtlanmaz ya da çok fazla rahat bırakılmaz (SYÇ, s. 5-12).

Bunun yanında Selim de anne ve babasını çok sever. Annesinin evden çıkarken onu tembihlemesi hoşuna gider ve ona uyar. Annesini kızdırmamaya dikkat eder. Annesi de ona çok kızmaz (SYÇ, s. 5-7).

Beden eğitimi öğretmeni olan Selim'in babası her sabah onu "Kalk!" komutu ile uyandırır. Bu durumda Selim'i kalkması için zorlamaz ona uyanması için biraz daha zaman verir. Selim'in sabah kalkması için esnek davranır (SYÇ, s. 9-10).

Papatya Dostum Benim kitabında babası hafta sonları Selim'i uyandırmaya gelmez. Selim hafta sonu dinlenir. Bu da ölçülü olmanın bir göstergesidir (PDB, s. 4).

Selim'in Maceraları serisinin üçüncü kitabı *Aynı Dili Konuşmak* da Selim top oynamak için evden çıkar ve topunu kaybeder. Topunu bulmak için kaplumbağa, köpek, kedi, leylek ile konuşmaya çalışır ama başaramaz. Tam ümidini kesmişken ona seslenen bir çocuk sesi duyar ve topunu bulur. Kâinatta her şeyin ölçülü olması buna en iyi örnektir. Hayvanlar konuşma yetisi ile yaratılmamıştır (ADK, s. 4-14).

Selim'in Maceraları serisinin son kitabı *Selim Sana Ne Diyeyim*'de Selim çevresinde kullanılan deyimlerin anlamlarını bir türlü çözemez. Yaşı gereği bunları hep gerçek anlamı olarak düşünür. Daha onları anlayacak olgunluğa erişmemiştir. Çocuklara hitap ederken onlarla iletişim kurarken bunu sağlıklı bir biçimde yapmak için onların anlayacağı seviyede ifadeler seçilmelidir (SSND, s. 4-16).

Nasreddin Hoca İle Düşünmek serisinin bölümlerinden ilki *Elli Altın Eden Hükümdar*'dır. Yunus dedesinin ona bıraktığı guguklu saatin baykuşu ile zamanda yolculuğa çıkar. Bu yolculuk esnasında Nasreddin Hoca ve Timur ile karşılaşır. Nasreddin Hoca'nın Timur'un, "Sence ben kaç para ederim?" sorusuna verdiği elli altın cevabı Timur'u hoşnut etmez. Sadece belindeki kemerin elli altın olduğunu söyler. Bunun üstüne Hoca da, zaten ona fiyat biçtiğini söyler. Nasreddin Hoca'nın cevabı çok ölçülü ve yerinde bir cevaptır (EAEH, s. 13-15).

Sana Güvenilebilir Miyim Dostum? Hikâyesinde sınıf temsilcisi olan Yunus'un arkadaşlarının ondan bir isteği vardır. Öğretmenleri çok ödev vermektedir ve çocuklar bundan şikâyetçidir. Verilen ödevlerin sınıf seviyesine uygun olması oldukça önemli bir husustur. Çok ya da az ödev verme istenilen hedefe ulaşmayı zorlaştıracaktır. Bu konuda ölçülü davranmak önemlidir (SGMD, s. 21).

Geleceği Gören Çocuk hikâyesinde Yunus derslerine zaman ayırmaz. Daha çok televizyon ve bilgisayar başında zaman geçirir. Ödevlerini zamanında bitiremez ve derslerinden geri kalır. Bu durum her şeyin ölçülü yapılması gerektiğinin bir kanıtıdır. Dersler için ödevlere yeterince zaman ayrılmalıdır. Sadece tek yönlü çalışma bıkkınlık ve isteksizlik yaratır. Düzenli ve verimli çalışmalar hem ders başarısı için hem de çocuğun sosyal yöndeki gelişimi için vazgeçilmezdir (GGÇ, s. 5).

Yunus'un babası öğretmeninden gelen uyarı mektubundan sonra Yunus ile konuşur ve kendisini toparlamasını ister. Onu kırmaz ya da incitmez. Bu konuşma örnek bir konuşmadır (GGÇ, s. 7-9).

Ancak Yunus kendisine fazla güvenir ve çalışmasa da üstesinden gelebileceğini söyler. Kendine güvenin de bir sınırı vardır (GGÇ, s. 11).

Kırk Yıllık Sirke Ya Da Beklemesini Bilmek adlı hikâyede Hoca'nın komşusu Hoca'dan sirke istemeye gelir ve kapıyı çalar. Hoca'nın kapıyı geç açması üzerine tokmağa üç kez vurur. Bu durum Hoca'yı sinirlendirir. Ölçüyü biraz fazla kaçırmıştır. Komşu, Hoca'dan sirke istemeye bir fincan ile gelir. Bu da aşırılıktan kaçındığını gösterir (KYSBB, s. 37).

Hoş geldin Ali adlı hikâyede Ali'nin annesi ona kimi zaman fazlaca komut verir. Dişlerini fırçaladın mı, ödevini yaptın mı, çok çikolata yeme, televizyon seyretme, hadi yatağa, diye uyarılarda bulunması Ali'nin canını fazlasıyla sıkır. Kimi zaman ebeveynler çocuklarının iyiliklerini düşündüklerini sanarak onların üzerine fazlasıyla gelirler. Böyle durumlarda çocuk ailede bunları yapmayan kişiye sığınma ihtiyacı duyar ve aileden uzaklaşır. Bu durum hoşla gitmeyen sonuçları ortaya çıkarır. Çocukları uyarılarda bulunurken ölçüyü kaçırmamak en iyisidir (HGA, s. 19-20).

Ali'nin gelişini harmandalı oynayarak kutlayan dayısı, keyifli bir gece geçirmelerine ortak olur (HGA, s. 26).

Ceviz Oynama Zamanları Geçti adlı hikâyede yazar 1881 yılına geçiş yaparken o dönemdeki ahşap evlerden bahseder. Ahşap evlerin sıcaklığı, doğallığı içinizi ısıtır, mahalledeki evlerin ahengi göz alıcıdır (COZG, s. 27).

Mustafa askeri lise sınavlarına girip başarılı olur ve ona üniformasını verirler. Gömleğini, pantolonunu giyen kemerini ve kravatını takan Mustafa parlatılmış ayakkabılarını da ayağına geçirir. Son olarak da sırma işlemeli ceketini giyer. Kendini aynanın karşısında çok şık görür (COZG, s. 54).

Manastır İdadisinde Ömer Naci ile tanışan Mustafa onun sayesinde şiiri merak salar. Şiir kitapları okur, şiir yazar. Şiir onun düş gücünü artırır ve kelimelere anlam katmasını kolaylaştırır (COZG, s. 72).

Yasimcim Canım Benim hikâyesinde R harfini söyleyemeyen Rasim'i sınıf arkadaşları kızdırmak ve dalga geçmek için "ya ya ya şa şa şa" diye bağırmaya başlar ve bu sesi duyan bütün okul da aynı sesle katılır. Bütün okul bu ses ile inler (YCB, s. 13-14).

Çok Cici Bir Kızım Ben adlı hikâyede kahramanımız bir ilkokul öğrencisidir. Okul müdürünün doğum günü partisine gider. Partide herkes bir masal kahramanı olmuştur. Birbiriyle uyum içinde birçok çocuk coşkuyla oyunlar oynar (ÇCBKB, s. 24-27).

İsmail ve Babamın 68 Kuşağı'nda İsmail güneşin batışını seyretmek için Kalamış'a gider. Güneş batarken bulutlar güneşin bütün renklerini bir gökkuşağı gibi uyum içinde yansıtırlar (İBK, s. 22).

İsmail çok fazla test çözmekten ders çalışmaktan sabahtan akşama kadar önce annesi ve babasının komutlarından daha sonra servis şoförünün arkadaşlarının,

öğretmeninin komutlarından sıkıldığını anlatır. Bu kadar çok kural içinde yaşamak onu oldukça etkiler (İBK, s. 23-25).

İsmail babasının onu sevdiğini çokça göstermediğini ona fazla sarılmadığını, seviyorum demediğini arkadaşlarına anlatır. Bir çocuğa sevgiyi gösterebilmek ebeveynler için çok önemlidir. Anne baba sevgisini hisseden çocuklar kendilerini güvende hissederler. Sevgiyi az göstermek istenilen bir durum değildir (İBK, s. 42).

İsmail' arkadaşısı Fadime denizin içinden ona bir lamba getirir. Bu lamba Alaeddin'in lambasıdır. Lambanın içinden çıkan cin ona üç dilek hakkının olduğunu söyler (İBK, s. 45-49).

Şehrazat İstiridyenin Sırrı kitabında istiridyeye Şehrazat'ı bir gezegene götürür. Bu gezegen çocukların olduğu, herkesin eğlendiği bir gezegendir. Şehrazat bu gezegeni çok sever, güler, oynar. Ama bir müddet sonra ailesi aklına gelir. Annesi ve babasını çok özlemiştir. Çocuklar istedikleri güzel etkinlikleri yapma fırsatı bulsalar bile bir zaman sonra aile hasreti çekerler. Çocukların ailelerinden ayrı olarak geçirebilecekleri süre, onları ilgilendiren işlerden sıkıldıkları anda biter. Bu süreyi fazla uzatmak çocuğun aile ilişkilerine zarar verecektir (ŞİS, s. 64-65).

Şehrazat düşler gezegeni macerasından sonra eve gelince yaşadıklarının gerçek mi yoksa hayal mi olduğunu anlayamaz. Ama çantasını açtığında gezegendeki arkadaşlarının verdiği kek, meyve suyu ve elma görür. Bunları yedikçe bitmediğini anlar ve bir çığlık atar. Anne ve babası çığlığı duyunca korkuyla odaya gelir. Sevinç ya da üzüntü anlarında verilen tepkilerinde bir sınırı olmalıdır. Aşırı tepki göstermek çevremizdekileri endişeye sürükler (ŞİS, s. 70).

4.1.3.1.2. Güzelliklerle Dolu Bir Dünya

Salata Yapan Çocuk'ta Selim mahalleli tarafından sevilen, cici, sevimli bir çocuk olarak tanıtılır. Selim'in şirin bir çocuk olması, bütün çocukların kendini sevdirmeye ve beğendirmeye özelliğine eşlik eder. Çocukların var olduğu bir dünya, güzelliklerle dolu bir dünya alt formuna uygundur (SYÇ, s. 4).

Selim'in annesi sabah işe gitmeden Selim ve ablasının kahvaltısını hazırlar. Selim bu duruma çok mutlu olur. Sadece bir çocuk için değil her kim olursa olsun kahvaltıyı hazır bulmak elbette ki güzelliklerle dolu bir dünya duygusunu uyandırır (SYÇ, s. 8).

Selim ablası ile hazırlandıktan sonra okulun yolunu tutar. İki kardeş şarkılar söyleyerek okula gider. Selim ablasını ve okulu çok sever (SYÇ, s. 12).

Selim'in Maceraları serisinin ikinci kitabı *Papatya Dostum Benim* de sabah ablasının banyodan çıkmasını bekler ve birbirlerine sevgi dolu bir "Günaydın!" derler (PDB, s. 5)

Selim annesini, babasını, anneannesini ve ablasını hafta sonu kahvaltıda bir arada görür. Çok mutlu olur (PDB, s. 7)

Selim arkadaşı Nazlı ile parka gidecektir. Güzel bir şekilde hazırlanır. Kendine özen gösterir. Arkadaşlık, güzelliklerle dolu bir dünyanın en önemli unsurlarındandır. Arkadaşı ve kendisi için özen göstermesi de çok güzel ve özel bir durumdur (PDB, s. 6).

Selim parka giderken yolda çok güzel bir papatya görür. Ona seslenen papatya sıcaktan bunalmıştır. Selim papatyaya su döker, ferahlatır. Bitkiler yaşadığımız dünyayı güzelleştiren başka bir unsurdur (PDB, s. 8-11).

Selim'in arkadaşı Nazlı da aralarına katılır. Selim ve Nazlı papatyanın yanında çok mutlu olurlar. Çimenlere uzanıp gökyüzünü izlerler (PDB, s. 15-16).

Selim'in Maceraları serisinin üçüncü kitabı *Aynı Dili Konuşmak* da Selim topunu kaybedince ona Cem topunu geri getirir. Güvenin sağlanması güzel bir dünyanın unsurlarındandır (ADK, s. 12-16).

Selim'in Maceraları serisinin son kitabı *Selim Sana Ne Diyeyim*'de Selim'in yaşı gereği anlamalarını bilmediği deyimler kullanılır. Bu durum Selim'in hayatını zorlaştırır ve güzelliklerle dolu bir dünyayı tam tersine çevirir (SSND, s. 4-16).

Nasreddin Hoca İle Düşünmek serisinin bölümlerinden ilki *Elli Altın Eden Hükümdar*'dır. Yunus adlı kahramanımıza dedesi ölmeden önce guguklu bir saat armağan eder. Yunus, dedesinin armağanına çok iyi bakar (EAEH, s. 5).

Yunus'un arkadaşı Metin'in popüler ve marka kıyafetlerle okula gelmesi onu bir anda ilgi odağı haline getirir. Fakat Metin okulda çok da sevilmeyen biridir. Sadece yüzeysel güzellikler insani değerler için yeterli değildir (EAEH, s. 9).

Önce Aldıklarını Ver Arkadaş! hikâyesinde resim dersinde Yunus'un öğretmeni, onları sınırlamadan istediklerini severek yapmalarını söyler. Renkleri özgürce kullanmalarını, hayal etmelerini ister. Bu durumdan çok mutlu olan Yunus istediği resmi çizmeye başlar. Güzellik kavramını bir kez daha ön plana çıkarır (ÖAVA, s. 35-37).

Aklını Kullan Geleceğe Bak! hikâyesinde Yunus derslerini eski kötü durumundan kurtarmıştır. İsteddiği gibi not ortalamasına sahip olmasa da başarısız bir öğrenci değildir (AKGB, s. 21).

Yunus yaptığı yanlışları, hataları düzeltmek ister. Bunun için çareler arar. Bu onun daha güzel bir dünyada yaşamasını sağlayacaktır (AKGB, s. 21-23).

Kırk Yıllık Sirke ya da Beklemesini Bilmek adlı hikâyede Selim koleksiyon yapmaya karar verir. Önce pul toplar sonra anahtarlık toplar. Bu onun için güzel bir hobi olacaktır (KYSBB, s. 33-35).

Guguklu saatin baykuşu Yunus'a anıların ne kadar değerli olduğunu, saklanması gerektiğini ve bir gün onun da çocuklarına armağan bırakacağını söyler. İnsanların birbirine armağanlar vermesi onları mutlu eder. Yaşadığımız dünyayı daha da güzel kılar (KYSBB, s. 43-45).

Annem Öyle Söylüyor adlı hikâyede Tombik küçük bir civcivdir. Annesi onları uyutmak için masal anlatır ve ninni söyler (AÖS, s. 1).

Annesinin uyumasını fırsat bilen Tombik dışarı çıkıp bir fare yavrusu olan Kepçe ve bir kedi yavrusu olan Minnoş ile arkadaşlık kurar. Birbirleri için tehlikeli olan bu hayvanların henüz yavru olması onları birbirinden korur. Kardeşçe oyun oynarlar, bu durum güzelliklerle dolu bir dünyaya örnektir (AÖS, s. 1-8).

Hoş geldin Ali adlı hikâyede Ali doğduktan sonra çöp kutusuna terk edilmiş bir bebektir. Bu durum elbette ki güzelliklerle dolu bir dünya formuna uygun değildir ve istenmeyen bir durumdur (HGA, s. 11-12).

Fakat Ali'yi çöp kutusundan bulup onu evlat edinen ve çok seven bir çift vardır. Ali'nin hayatı da artık ailesi olan diğer çocukların hayatından farksızdır. Ali çok mutludur. Böyle güzel bir durum dünyayı daha da yaşanabilir hale getirir, anlam katar (HGA, 11-28).

Ali anne ve babasının onu evlat edindiklerini bilir fakat annesi ve babasını ona sevgilerini göstermekten hiçbir zaman vazgeçmez (HGA, s. 18-28).

Ali yuvadan alınmış bir bebek olmasına ailenin diğer bireyleri de karşı çıkmaz. Ali'yi eve getirdikleri gün dedesi, babaannesi, dayısı, hâlâsı, teyzesi, onu evde heyecanla beklemektedir. Ali'yi gördüklerinde çok severler ve kucaklarlar. Bu durum da toplumlarda görülmek istenen örnek bir durumdur. Evlat edinmenin verdiği mutluluğu ailenin diğer üyeleri ile paylaşmak anne, baba ve bebek için hayatı kolaylaştırıcı faktörlerdendir (HGA, s. 24-26).

Ali'nin donmak üzere olan bir kumruyu pencereden alıp içeri getirmesi de çocuklarda bulunan güzel davranışların örneklerinden birini oluşturur (HGA, s. 28).

Ceviz Oynama Zamanları Geçti Mustafa Kemal Atatürk'ün çocukluğunu ve gençliğini anlatır. Mustafa evde dergi okurken arkadaşı Salih onu "Mustafa mısıktık arabaya kıstık." Diyerek oyuna çağırır. Mustafa da ona "Salih pabucu yarım." diye karşılık verir. Çocukların oyun şeklinde atışması onları mutlu eder (COZG, s. 9).

Bu dönemde dünyanın kaos içinde bulunması, savaş ortamı, insanların sömürü düşüncesi güzelliklerle dolu bir dünya değerini yerle bir eder (COZG, s. 10-13).

Ali Rıza Bey'in Zübeyde Hanım ile yolda karşılaşır, içi kıpır kıpır eder. Sevgi ve aşk duyguları bütün varlıklar için mucizevi duygulardır. Bu duygular dünyayı güzelleştirir hatta ayakta tutar (COZG, s. 22).

Mustafa askeri rüştiye sınavını kazanıp okula gideceği gün annesi ona babasının emaneti olan köstekli bir saat verir. Bu saat ona babasından miras kalmıştır. Sevdiklerimizden bize kalan her ne olursa olsun mutlaka değerlidir (COZG, s. 56-57).

Çok Cici Bir Kızım Ben hikâyesinde kahramanımız mahallenin en sevilen çocuklarından biridir. Çok cici, sevimli, terbiyelidir. Anlatılan özelliklere göre davranışları takdir edilir (ÇCBKB, s. 5-9).

Kahramanımız okul müdürünün doğum günü için çok güzel bir resim yapar ve hediye olarak onu götürür (ÇCBKB, s. 20).

İsmail ve Babamın 68 Kuşağı'nda İsmail adındaki kahramanımızın okul bahçesindeki ot ve çiçeklerin yokluğundan şikâyetçi olması, okulun bahçesinin asfaltlanması güzelliklerle dolu bir dünya değeri olumsuz yönde etkilemiştir (İBK, s. 7).

İsmail yolda giderken eski ahşap bir evin yıkılıp yerine apartman yapıldığını görür. Eski evlerin güzelliğini apartmanlarda bulamaz. O evlerdeki komşuluğun farklı olduğunu babaannesi ona anlatmıştır ayrıca bahçelerinde vakit geçirmek de çok zevklidir (İBK, s. 15-18).

İsmail deniz kıyısına giderken babasının söyledikleri aklına gelir. Babası bir zamanlar denizin daha içeride olduğunu, muhteşem bir koy olduğunu ona anlatmıştır. Daha sonra bu koyu doldururlar ve yat limanı yaparlar. Güzelliğe böylesine bir yıkım elbette babasını çok üzmüştür (İBK, s. 19-21).

İsmail bilgisayarda hep savaş oyunları oynadığını Boncuk'a anlatır. Boncuk da ona barışçı oyunlar oynamanın daha çok mutluluk verici olduğunu hatırlatır. Bu durum güzelliklerle dolu bir dünya fikrine uygun düşer (İBK, s. 26-27).

İsmail'in arkadaşlarından Akkanat bir martıdır ve artık balıklarla beslenemediklerinden dert yanar. Çünkü deniz kirlenmiştir ve balıklarda kurşun vardır. Denizlerin kirlenmesi ve canlıların zarar görmesi dünyamıza verilen en büyük zararlardandır. Fadime bir yunus balığıdır, o da denizde olan biten kötü şeylerden şikâyetçidir. Balinaların avlanması, denizlerin kirletilmesi onun canını sıkır. Boncuk da köpeklere yapılan eziyetlerden bahseder. İnsanların ona kötü davranması ve zarar vermesi keyfini kaçıtır. Oysa bütün bunlar içinde yaşadığımız dünyayı çirkinleştirmektedir (İBK, s. 29-35).

İsmail savaşlara ve savaş haberlerine çok üzülür. Arkadaşı Akkanat ona "Çocuklar yaşamının güzelliğini öğrendikçe, savaşlar daha az olacak; her şey onların yaşamı çok sevmesine bağlı." diyerek savaşız bir dünyanın, yaşamın güzelliğini ortaya koyar (İBK, s. 32).

İsmail Fadime'nin güzelliğine hayran kalır. Yüzünün sevimliliği, burnunun ve ağzının kıvrımları çok hoşuna gider (İBK, s. 34-35).

İsmail yunus ile arkadaş olmaktan çok mutlu olur. "Yaşasın, artık benim de bir yunus arkadaşım var." diyerek mutluluğunu dile getirir. Arkadaşlığın olduğu bir dünya yaşanmaya değerdir (İBK, s. 35).

İsmail, Kutlu ve Akkanat Alaeddin'in lambası sayesinde çocukların bulunduğu bir gezegene gider. Orada da dünya için barış ve sevgi isterler. Bunun için şarkılar söylerler (İBK, s. 59-64).

İsmail dünyaya barış, sevgi, dostluk ve kardeşlik gelmesi için babasının 68 kuşağını dünyanın etrafında dolar. Bu sayede dünya istedikleri bir hale gelecek, anneler ağlamayacak, çocuklar ölmeyecektir (İBK, s. 65-67).

Şehrazat İstiridyenin Sırrı adlı hikâye giriş bölümüne kadar İsmail ve Babamın 68 Kuşağı ile aynı özelliklere sahiptir. Şehrazat elindeki büyülü istiridyeden uçmayı diler. İlk iş olarak arkadaşlarının evine uğrar. Selin'in annesi babası ile ayrılmanın eşliğindeyken babasının işten çıkartıldığını duyunca ona destek olur. Birbirlerine sevgilerini dile getirirler ve güçlülere karşı koyarlar. Alilerin evinde ise dede, babaanne, anne, baba ve iki kardeş ile Ali hep birlikte sofraya oturmuş; ziyafet çekiyorlardır. Birbirlerine duydukları sevgi ve yaşadıkları huzur onları çok mutlu eder. Şermin, anne ve babasının depremde kaybedince teyzesine gelir. Anne ve baba

özlemi ile doludur fakat teyzesi onu çok sever. Onu kendi kızı olarak görür (ŞİS, s. 48-58).

4.1.3.2. Ahlakî Değer İle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Güngör (2010) ahlakî değeri, yalansız bir dünya ve vicdan huzuru alt başlıkları altında incelemeye almıştır.

Türkçe Sözlük'te ahlak; bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kuralları, aktöre, sağıtöre anlamıyla karşımıza çıkar. Ahlakî ise ahlaka uygun, ahlakla ilgili, aktöresel, sağıtöresel anlamını ifade eder.

Ahlak, toplumların uymak zorunda oldukları, içinde buldukları düzene ayak uydurmaya yarayan ve kişi ile toplumu birleştiren kurallar bütünüdür. Bu kurallar yazılı olmasa da kişiler üzerine yükümlülük getirir.

Ahlakî özellikler; kişilerin içinde bulunduğu toplumların dini, siyasi, sosyal, kültürel, ekonomik, eğitim özelliklerini yansıtır. Bu gibi özelliklerle ortaya çıkarlar ve kişilere sosyal öğrenme yoluyla aktarılırlar.

Ahlakî özellikler öğrenmede olduğu gibi uygulamada da hayatın içindedir, hayatın kendisidir.

Necdet Neydim'in çocuk edebiyatı eserlerinde ahlakî değerlere rastlamak mümkündür. Erol Güngör'ün sınıflandırmasına göre ahlakî değere ait örnekler alt formlar halinde incelenmiştir.

4.1.3.2.1. Yalansız Bir Dünya

Selim'in Maceraları *Salata Yapan Çocuk*'ta Selim sabah işi bittikten sonra ablasını kızdırmak için de olsa banyodan çıkmaz. Sanki hâlâ işi varmış gibi davranır (SYÇ s. 11).

Selim okuldan gelince babasının salata yaptığını görür. Babası ona günün yorgunluğunu salata yaparak attığını söyler. Selim'de ona katılır ve babasının ona yalan söylemediğini anlar. Çünkü Selim de salata yaparak günün yorgunluğunu atar (SYÇ, s. 13-14).

Papatya Dostum Benim'de Selim hafta sonu arkadaşı Nazlı ile buluşacaktır. Evden çıkarken ailesine Nazlı ile parkta buluşacaklarını söyler, izin almak için yalana başvuramaz (PDB, s.7).

Selim Nazlı ile buluşmak için evden çıkar fakat yolda sıcaktan bunalmış bir papatyanın ona seslendiğini duyunca papatyaya yardım eder. Bu sırada Nazlı'yı unuttur ama Nazlı onu papatyanın yanında bulur. Bu duruma çok sinirlenen Nazlı'ya papatya olan biten her şeyi anlatır (PDB, s. 14-15).

Aynı Dili Konuşmak adlı hikâyede Selim topunu kaybeder bir türlü bulamaz. Tam ümidini kesmişken biri ona seslenir. Can adlı bir çocuk Selim'in topunu bulmuştur. Selim'e topunu verir (ADK, s. 12-14).

Selim Sana Ne Diyeyim? adlı hikâyede Selim'in babası kahve yaparken cezve yamulur. Bu olayı annesi duymaması için Selim'e dilini sıkı tutması söyler. Olan bitenin ortaya çıkması istemez. Selim buna rağmen eve gelen annesine her şeyi anlatacakken babasına ona: "Çeneni kes!" der. Selim hiçbir şey anlatamaz (SSND, s. 4-5).

Eve gelen misafirleri Hatice teyze ailevi sorunlarını Selim'in annesine gönül rahatlığı ile anlatır. Evde olup biten sorunlar yalansız bir şekilde anlatılmıştır (SSND, s. 12-13).

Nasreddin Hoca ile Düşünmek serisinin ilk hikâyesi *Elli Altın Eden Hükümdar*'da Yunus'a dedesinden miras olarak bir guguklu saat kalır. Yunus'a dedesi bu saatin ona arkadaş olacağını, sorunlarının çözümünde ona yardımcı olacağını söyler. Fakat Yunus bunlara pek inanmaz. Ta ki guguklu saatin baykuşu ona gerçekten yardım edene kadar. Dedesi ona yalan söylememiştir. Baykuş gerçekten ona yardımcı olur (EAEH, s. 5-17).

Baykuş Yunus'un o günkü sorununun Metin'in okula pahalı giysilerle gelerek popüler olması olduğunu bilir. Yunus'a onaylatmak için tekrar sorar. Yunus da sorunun bu olduğunu onaylar (EAEH, s. 9-11).

Sana Güvenebilir Miyim Dostum? adlı hikâyede Yunus sınıf temsilcisi olmuştur. Arkadaşları, öğretmenin verdiği fazla ödevlerden şikayet eder. Yunus'tan, öğretmene az ödev vermesini söylemesini isterler. Yunus bunu söylerken onu yalnız bırakmayacaklarını, yanında olacaklarını eklerler. Ama Yunus bu sorunu öğretmene ileteceksen hepsi ortadan kaybolur. Verilen sözü tutmazlar. Nasreddin Hoca'nın fıkrasında da halk Timur'un fillerinden şikâyetçidir. Hoca'yı aracı yaparlar fakat Hoca'nın arkasında giderken teker teker kaybolurlar (SGMD, s. 19-31).

Önce Aldıklarını Ver Arkadaş! adlı hikâyede Yunus arkadaşı Erhan'a ödünç olarak boya kalemlerini verir. Arkadaşı kalemleri geri getirmeyince istemeye gider. Fakat Erhan boyaları kaybettiğini söyleyerek yalan söyler (ÖAVA, s. 37).

Nasreddin Hoca'nın konu ile ilgili fıkrasında komşusu Hoca'dan eşeğini istemeye gelir. Fakat bu komşunun aldıklarını geri getirmediğini herkes bilmektedir. Bunun üzerine Hoca eşeğin olmadığını söyler. Fakat eşek aniden anırmaya başlar (ÖAVA, s. 39-41).

Bu olay üzerine ertesi gün okulda matematik kitabını isteyen Erhan'a, Yunus kitabının yanında olmadığını söyler. O sırada kitap çantadan düşer. Yunus arkadaşına yalan söylemiştir (ÖAVA, s. 43).

Nasreddin Hoca ile Düşünmek serisinin diğer hikâyesi *Geleceği Gören Çocuk*'ta Yunus'un dersleri pek iyi gitmeyince öğretmeni ailesine bir mektup yazar ve durumdan haberdar eder. Babası akşam yemeğinde Yunus'a öğretmeninden gelen mektuptan bahseder. Durumu açık açık konuşur (AKGB, s. 7-9).

Aklını Kullan Geleceğe Bak! Adlı hikâyede Yunus guguklu saatin baykuşu ile yine bir Nasreddin Hoca fıkrasının içindedir. Hoca yüzüğünü içeride kaybetmiştir fakat dışarıda arar. Ona ne aradığını soran köylüye içeride yüzüğünü kaybettiğini söyler. İçerisi karanlık olduğu için onu dışarıda aradığını söyler. Nasreddin Hoca yüzüğü gerçekten içeride kaybetmiştir (AKGB, s. 27).

Kırk Yıllık Sirke ya da Beklemesini Bilmek adlı hikâyede Yunus Nasreddin Hoca fıkrasının içindedir. Komşusu, Hoca'dan bir fincan kırk yıllık sirke ister. Hoca sirkeyi verme niyeti olmasa bile yalan söylemez ve sirkesinin olduğunu ama ona vermek istemediğini söyler (KYSBB, s. 39-41).

Annem Öyle Söylüyor adlı hikâyede bir civciv yavrusu olan Tombik'e annesi, farelerin ve kedilerin onlar için tehlikeli olduğunu söyler. Doğanın kanunlarına göre yavrusunu yetiştirmek ister (AÖS, s. 1).

Hoş Geldin Ali'de Ali'yi bir gece çöp kutusunda bulan Ayhan Bey ve eşi onu evlatlık alır. Ali belli bir olgunluk yaşına geldiğinde bu gerçeği Ali'den gizlemezler, her şeyi olduğu gibi anlatırlar (HGA, s. 18-19).

Ceviz Oynama Zamanları Geçti adlı hikâyede Mülkiye İdadisi'ne başlayan Mustafa, arkadaşını korumak için bir çocuk ile kavga eder. Sınıfa gelen Kaymak Hafız bu işi kimin yaptığını sorar. İş yapan ortaya çıkmazsa bütün sınıfı sıra dayacağından geçireceğini söyler. Mustafa daha fazla dayanamaz ve kavga ettiğini söyler. Bunun üzerine hocasından çok kötü dayak yer (COZG, s. 40-41).

Mustafa'nın askeri okula gitmesini annesi hiç istemez. Mustafa askeri okul sınavının olduğu gün annesine, "Salih'e matematik dersi çalıştırmaya gidiyorum." diyerek yalan söyler ve sınava katılır (COZG, s. 49).

Çok Cici Bir Kızım Ben adlı hikâyedeki cici kızımız, okul müdürünün doğum gününe giderken ona hediye olarak domates götürceğini babasına söyler fakat domates yerine yaptığı resmi hediye olarak götürür. Aynı zamanda babasının onu ana caddeden gitmeme ve parka girmeme konusunda tembihlemesine rağmen babasına “Peki!” der fakat ana caddeden yoluna devam eder ve doğruca müdürün doğum gününün olduğu parka gider (ÇCBKB, s. 20-22).

Bunları babasının bilmemesini ister ama sonunda masalı ona babasının okuduğunu öğrenir. Bütün gerçekler açığa çıkmıştır (ÇCBKB, s. 29-31).

İsmail ve Babamın 68 Kuşağı'nda Yunus balığı Fadime Alaeddin'in masalını anlatır. Alaeddin pazar yerinde dolaşırken bir adam ona amcası olduğunu söyleyerek yalan söyler. Kötü niyetli adamın lambayı kuyudan çıkarabilmesi için bir çocuğa ihtiyacı vardır (İBK, s. 47).

Akkanat ve Kutlu ile bir yolculuğa çıkan İsmail sahile geri geldiklerinde Kutlu'ya bu olan biteni kimseye anlatmamalarını söyler. Annesi ve babasına Kutlu ile oynadıklarını; öğretmenine güneşin batışını izlemeye gittiğini söyler (İBK, s. 71-74).

Şehrazat İstiridyenin Sırrı'nda bir Yunus balığı olan Fadime deniz perisinin öyküsünü anlatır. Bu öyküde yalandan bir yardım çağrısında bulunan kötü kalpli korsanların deniz perisini tutsak ettiği anlatılır (ŞİS, s. 40-45).

Bir uzay gemisi ile uçmaya başlayan Şehrazat ilk önce arkadaşı Selinlere uğramak ister. Selin'in babası işten çıkmıştır. Bunu eşinden saklamaz. Yaşadığı güç durumu eşine anlatır (ŞİS, s. 48-53).

Şehrazat sahilde başına gelenleri annesine anlatmaz. Taşların üzerinde otururken uyuyakaldığını söyler (ŞİS, s. 70).

Fakat okul açıldığında Şehrazat başından geçen bütün olayları Şermin, Ali ve Selin'e anlatır (ŞİS, s. 72).

4.1.3.2.2. Vicdan Huzuru

Selim'in Maceraları *Papatya Dostum Benim*'de Selim arkadaşı Nazlı ile parkta buluşacaktır. Bunu annesine söyleyince annesi ona güneşte çok fazla kalmaması için tembihte bulunur. Selim annesine karşı gelmez. Gönül ferahlığı ile evden çıkar (PDB, s. 7).

Selim Nazlı ile buluşmak için parka giderken yolda bir papatya görür. Papatya sıcaktan çok bunalmıştır. Selim'e seslenir. Selim serinlemesi için papatyaya su

döker. Bundan ikisi de çok mutlu olur. Selim papatyanın yanına uzanarak gökyüzündeki çimenleri huzur içinde izlemeye başlar (PDB, s. 8-12).

Selim'in gecikmesine sinirlenen Nazlı'ya papatya bütün olup biteni anlatınca Selim bir oh çeker. Çünkü Nazlı'yı kızdırmaktan kurtulmuştur (PDB, s. 15-16).

Aynı Dili Konuşmak adlı hikâyede Selim topunu kaybeder, topu Can bulmuştur ve ona verir. Daha sonra ikisi birlikte top ile oynar (PDB, s. 12-16).

Sana Güvenebilir Miyim Dostum? Adlı hikâyede öğretmenlerine arkadaşlarının şikayetlerini iletcekken arkadaşlarının verdikleri sözü tutmayıp yanında olmaması üzerine istenilen tersi bir davranış sergileyen Yunus bu yaptığından pişman olmaz. Çünkü arkadaşları bunu çoktan hak eder (SGMD, s. 21-31).

Önce Aldıklarını Ver Arkadaş! Adlı hikâyede Yunus, aldıklarını geri vermeyen arkadaşı Erhan'a o gün istediği matematik kitabının yanında olmadığını söyler fakat kitabın yere düşmesiyle foyası ortaya çıkar. Yunus'un amacı Erhan'ın ders almasını sağlamaktır. Ama yine de içinde bir burukluk olur (ÖAVA, s. 43-45).

Geleceği Gören Çocuk adlı hikâyede Yunus ve guguklu saatin baykuşu bir başka Nasreddin Hoca fikrasının içinde bulurlar kendilerini. Hoca bindiği dalı keser. Oradan geçmekte olan köylü, Hoca'ya düşeceğini söyler. Hoca inanmasa da biraz sonra düşer. Fakat köylü bunu daha önceden ona söyleyip onu uyardığı için huzurludur (GGÇ, s. 13)

Aklını Kullan Geleceğe Bak! adlı hikâyede Yunus yaptığı yanlışlardan, hatalardan rahatsız olur. Keşkelerle yaşamaya başlar. Bu da onun huzurunu kaçıır. Guguklu saatin baykuşu ile çıktıkları yolculukta Nasreddin Hoca'nın içeride kaybettiği yüzüğü dışarıda arası onun dikkati çeker. Çünkü yüzük içeride kaybolmuştur ama içerisi karanlıktır, yüzük bulunamaz. Dışarısı aydınlıktır fakat yüzük dışarıda değildir. Yunus keşke demenin anlamsız olduğu anlar. Bundan sonra hata yapmamaya gayret etmeli ve zamanı geri almak mümkün olmadığından kendini yaptığı hatalar yüzünden suçlamamalıdır (AKGB, s. 19-31).

Kırk Yıllık Sirke ya da Beklemesini Bilmek adlı hikâyede Yunus koleksiyon yapmaya karar verir. Fakat arkadaşları yaptığı koleksiyon parçalarından isteyince onları geri çevirmez, istediklerini verir. Onları geri çevirirse içi rahat etmez ama bu şekilde de bir koleksiyona sahip olamadığı için kendini suçlar (KYSBB, s. 33-35).

Baykuş ile çıktıkları yolculukta kırk yıllık sirkesini isteyen komşusuna, sirkeyi vermeyen Nasreddin Hoca ile karşılaşırlar. Hoca sirkeyi vermediği için huzurludur.

Çünkü sirkeyi her isteyene verecek olsaydı sirkesinin kırk yıllık olamayacağını anlatır (KYSBB, s. 37-41).

Yunus da bundan aldığı ders ile biriktirilen bazı şeylerin maddi değerinden çok manevi değerinin olduğunu anlar ve bunun için kendisinin bir şeyler biriktirebileceğine karar verir (KYSBB, s. 43-45).

Annem Öyle Söylüyor adlı hikâyede Tombik, Kepçe, Minnoş annelerinin dış dünya ile ilgili uyarılarına rağmen onları dinlemez ve dışarı çıkar. Başlarına bir iş gelmeden geri gelirler ama çok da korkarlar. Bundan sonra annelerinin sözünü dinlemeye karar verirler. Annelerinin koynunda huzur bulurlar (AÖS, s. 1-12).

Hoş Geldin Ali'de, Ali'yi Çocuk Esirgeme Kurumu'ndan alıp evlatlık edinen Ayhan Bey ve Berrin Hanım, bu durumdan çok mutlu ve huzurludur. Ali de onların yanında huzur bulur. Yaptıkları işten asla pişman değildirler (HGA, s. 11-28).

Ceviz Oynama Zamanları Geçti adlı hikâyede Mustafa Kemal'in çocukluk ve gençlik yılları anlatılsa da o dönemdeki olaylar da göz ardı edilmemiş, kitaba yansıtılmıştır. Piyer Loti'nin yazdığı kitaplardan bahseden yazar, Piyer Loti'nin yazdığı kitaplarda duyduğu insanlığa karşı şefkat ve acıma duygusunun onu umutlandırdığını anlatır (COZG, s. 20-21).

Okul çağına geldiğinde Zübeyde Hanım oğlunun mahalle mektebine gitmesini ister. Buna karşı çıksa Ali Rıza Efendi'nin yüreği el vermez ve sonunda ikna olur. Mustafa okula mahalle mektebinde başlar. Böylece annenin gönlü yapılır. Mustafa daha sonra Şemsi Efendi mektebine gider. Herkesin istediği, güzellikle olmuştur (COZG, s. 33-34).

Babasının ölümü üzerine Mustafa, annesi ve kardeşlerini dayıları alıp götürür. Babasız kalan çocukları ve eşini kaybeden kız kardeşini tek başlarına bırakmaz (COZG, s. 36).

Zübeyde Hanım eşine verdiği sözü unutmaz. Mustafa'yı okutmak, babasının en çok istediği şeydir. Okulun yarım bırakılmış olması, Zübeyde Hanım'ı rahatsız eder. Teyzesinin Mustafa'yı Selanik'te Mülkiye İdadisi'ne yazdırması onun içine su serper (COZG, s. 39-40).

Mustafa Askeri Rüştiye sınavını kazanır. Okula gideceği gün hazırlanıp kendini ayna karşısında görünce babasının yüzünü hatırlar. Artık babasının da istediği gibi okullu olmuştur ve bundan çok fazla gurur duyar. Annesi hiç istememesine rağmen bütün bunlar üzerine Mustafa'ya babasının köstekli saatini verir. O da Mustafa'nın büyümesinden hoşnut olmuştur (COZG, s. 53-58).

Mustafa matematik derslerinde çok başarılı olur. Okulda ders veren paşanın kızına ders vermeye başlar. Paşanın kızından etkilenir ama onu incitmek, geride hüznü bırakmak istemez. Kıza duygularını hiç yansıtmaz. Yaptığının doğru olduğunu düşünür. Bu şekilde huzur bulur (COZG, s. 60).

Daha sonra Manastır Askeri İdadisi'nde öğrenim hayatına devam eden Mustafa, okulda çok hastalanır; Zübeyde Hanım bunu duyunca koşarak okula gider. Oğlunu eve getirip bakmak ister. Doktorlar buna uzunca bir süre izin vermezler fakat Zübeyde Hanım'ın ısrarlarına daha fazla dayanamazlar. Oğlunu eve getirip bakan Zübeyde Hanım, kısa sürede Mustafa'yı iyileştirir (COZG, s. 66-69).

Mustafa, Manastır Askeri İdadisi'ndeyken babasının köstekli saati çalınır. Mustafa bunun derin üzüntüsünü duyar. Babasından af diler. Ama o aynı zamanda babasının hayallerine sahip çıktığı için gururludur (COZG, s. 70-78).

Yasımcım Canım Benim adlı hikâyede "R" harfini söylemeyen Rasim ile sınıf arkadaşları hiç konuşmaz ve onunla arkadaşlık etmez. Bu durum onları rahatsız da etmez. Yaptıklarının kötü bir davranış olmadığını düşünürler (YCB, s. 20-21).

İsmail ve Babamın 68 Kuşağı'nda İsmail çok ders çalışan bir çocuktur. Test kitabı alır, onun adına arkadaşına söyleyeceği sırada annesi söylemesini istemez. Bundan çok huzursuz olur (İBK, s. 44).

Akkanat ile uçmaya başlayan İsmail ve Kutlu öğretmenin evine gider. Öğretmenleri o sırada öğrencilerini rüyasında görür. Çocukların hafta sonu kursa gitmesinin hafta içi derslerin yoğun olmasının onları çok etkilendiğini düşünür. Bütün bu çalışma sistemi öğretmeni rüyasında bile rahat bırakmaz (İBK, s. 56).

Şehrazat ve İsrıdyenin Sırrı hikâyesinde korsanlar tarafından yakalanan deniz perisinin her gün solduğunu, ölmek üzere olduğunu gören bir gözcü onu tutsak olduğu yerden kurtarır. Deniz perisinin bu şekilde eriyip gitmesine dayanamaz ama bunu canı ile öder (ŞİS, s. 42-43).

Uzay gemisi ile uçmaya başlayan Şehrazat arkadaşı Selin'e uğrar. Annesi ve babası ayrılmanın eşiğine gelmiştir. İşinden çıkarılan eşini, Selini'in annesi yalnız bırakmaz. Birlikte bütün güçlükleri aşacaklarına inanırlar (ŞİS, s. 48-53).

Daha sonra Şerminlere uğrayan Şehrazat, Şermin'in üzgün olduğunu görür. Şermin'in anne ve babası İzmit'teki depremde ölmüştür. Teyzesi Şermin'e sahip çıkar. Onu bir emanet olarak görür ve huzur duyar (ŞİS, s. 56-58).

Şehrazat eve doğru geldiğinde annesi onu görür ve çok sevinir. Çocuğuna kavuşmanın verdiği huzur ile evin yolunu tutar (ŞİS, s. 70).

4.1.3.3. Teorik Değeri İle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Güngör (2010) teorik değeri; bütün gerçeklerin bilinmesi, cahillikten arınmış bir dünya alt başlıkları altında incelemeye almıştır.

Türkçe Sözlük'te teori; bir olay, bir yapı ya da düzenin nedenlerini açıklamak isteyen genel düşünce, görüş; kuram anlamlarında yer alır. Teorik ise kuramla ilgili olan demektir.

Teori; sistemli ve planlı bir biçimde ele alınmış, bilimsel temellere dayanan soyut bilgidir Teorik ise teori ile ilgili olan her şeyi içine alan, soyut düşünceyi bilimsel olarak açıklayan hipotezleri ifade eder.

Teori; düşünceyi, bilgiyi ve bilgiye ulaşım onu alma sürecini önemser. Bilginin var oluşunda düşüncenin gerekliliği üzerinde durur.

Necdet Neydim'in çocuk kitaplarında teorik değeri görebilmek mümkündür. Teorik değeri ile ilgili durumlar Erol Güngör'ün sınıflandırdığı gibi iki alt formda incelenmiştir. Necdet Neydim'in çocuk edebiyatı eserlerinden yola çıkılarak örnek durumlar verilmiştir.

4.1.3.3.1. Bütün Gerçeklerin Bilinmesi

Selim'in Maceraları Papatya Dostum Benim'de Selim bir sabah kahvaltıya indiğinde babasını gazete okurken bulur. Gazete; ülkede ve dünyada neler olup bittiğini, yaşanan gelişmeleri, günü gününe aktaran bir iletişim aracıdır. Objektiflik anlayışıyla yayınlanan bir gazetede nesnel gerçekler yer bulacaktır (PDB, s. 7).

Selim Sana Ne Diyeyim? adlı kitapta Selim; annesi, babası ve komşuları Hatice teyzenin kullandığı sözcüklerin anlamlarını bir türlü bilemez. Selim'in henüz sekiz yaşında bir çocuk olması onu deyimlerin soyut anlamlarını bilmekten alıkoyar (SSND, s. 4).

Nasreddin Hoca ile Düşünmek serisinin, altı tane hikâyesinde Yunus'un dedesinden kalma guguklu saatin baykuşu ile yaptığı yolculuklar vardır. Bu yolculukların amacı Yunus'un düşüncesini değiştirmek, olayların gerçekten düşündüğü gibi olmadığını Yunus'a göstermektir. Nasreddin Hoca fıkraları ile özdeşleşen yolcukların dönüşünde Yunus "Anladım! Anladım!" diyerek doğru düşünceleri bulur.

40 Yıllık Sirke Ya da Beklemesini Bilmek adlı hikâyede guguklu saatin baykuşuyla yaptığı yolculukta Nasreddin Hoca'nın 40 yıllık sirkesinden komşusuna vermediğini gören Yunus onu cimrilikle suçlar. Baykuş onun bu düşüncesini değiştirmek için, "Her isteyene sirkesini verseydi şimdi 40 yıllık sirkesi olur muydu?" diye sorar. Daha sonra guguklu saatin baykuşu bazı değerli şeylerin, anıların para ile ölçülemeyeceğini onların saklanmak için biriktirildiğini anlatır. Baykuşun anlattıklarından ona hak veren Yunus da geleceğe bir şeyler saklamak istediğini söyler. Böylece olayların hiç de düşündüğü gibi olmadığını anlar (KYSBB, s. 37-45).

Annem Öyle Söylüyor adlı hikâyede anne Gülibik, yavruları Minik, Hophop ve Hüşniş'e dış dünyadaki tehlikeleri anlatmıştı. Farelerin, kedilerin civcivleri yediğinden bahsetmişti. Onları dikkatli olmaları konusunda uyarıştı. Yavrularına dış dünya ile bilgi verip gerçekleri öğretmeye çalışmıştır (AÖS, s. 1).

Hoş Geldin Ali adlı hikâyede Ali evlatlık alman bir çocuktur. Bir gün annesi ona kız bebeklerinin de olmasının güzel olacağını söyler. Ali annesinin karnından gelmediğini biliyordur. Kendisinin de annesinin karnından gelmediğini bilir. Bir çocuğun; anne karnında oluştuğunu bilmesi, ona yaşına rağmen uygun bir dille gerçek durumların anlatılması, geleneksel düşünce kalıplarından çıkılarak doğru bilginin verilmesi istenen bir davranıştır (HGA, s. 18-19).

Ayrıca annesi Berrin Hanım Ali'ye biraz daha büyüdüğünde onu karnında kimin büyüttüğünü bulmak için onu arayabileceklerini söyler. Gerçek bilgiye ulaşılması, çocuğun gerçekleri bilmesinin hakkı olduğu göz önüne serilir (HGA, s. 21).

Ceviz Oynama Zamanları Geçti adlı hikâyeye Mustafa Kemal'in doğumundan önceki yılları da içine alır. Astronom Mehmet Çelebi'nin bir sürü yıldız keşfetmesi fakat bu yıldızları kimselere kabul ettirememesi gerçeklerin bilinmesi için araştırma ve inceleme yapılmasının gerekliliğini ortaya koyar (COZG, s. 11).

Ayrıca o günlerde Avrupa'da eğitim alan sekiz yaşındaki çocukların dünyayı, kıtaları, insanları, kimlerin nerelerde yaşadığını, hangi kıtalarda hangi devletlerin olduğunu, bakkala gidip alışveriş yaptığını, aldıklarını hesaplamayı bildiklerini Mustafa bir dergiden okur. Avrupa'daki eğitim sisteminde çocukların bilgiye ulaşması, olup biteni bilmesi, öğrenmesi daha kolay ve motive edicidir (COZG, s. 31).

Yasimcim Canım Benim adlı hikâyede R'leri söyleyemeyen Rasim'i okul arkadaşları tanımak istemez. Onun çok iyi hikâyeler yazdığını, basketbol oynadığını,

oyuncaklarını, topunu, sandviçini paylaştığını, köpeği ve kuşu olduğunu bilmezler. İnsanları tanımak ve insanlar hakkında karar vermek için sadece dış özelliklerine bakmak yeterli olmaz. Bir insanı tam anlamıyla tanımak için bütün özelliklerini, davranışlarını bilmeye çalışmak gerekir. Yoksa yanlış bir kaniya varılabilir. Bu da insan ilişkilerinde istenmeyen bir sonuca götürebilir (YCB, s. 20-27).

Şehrazat İstiridyenin Sırrı adlı hikâyenin sonunda Şehrazat Fadime'nin anlattığı deniz perisi hikâyesinde geçen korsanın, okullarına yeni gelen müdürün akrabası olduğunu; müdürün deniz kenarında bulunan istiridyeleri ona getirmelerini istemesinden ve parmağındaki kuru kafa yüzüğünden anlar. Böylece şüphelerinin gerçek olduğunu çözmüştür (ŞİS, s. 74-75).

4.1.3.3.2.Cahillikten Arınmış Bir Dünya

Selim'in Maceralarından Salata Yapan Çocuk'ta Selim ablası ile beraber neşe içinde okula giden bir çocuk olarak karşımıza çıkar. Okul; günümüzde geleneksel davranışçı yaklaşımdan kurtulmuş, yapılandırmacı yaklaşıma uygun hale getirilen bir eğitim kurumudur. Okulda öğrencilerin bilgiyi kişisel yapılandırması üzerinde durulmaktadır (SYÇ, s. 12).

Papatya Dostum Benim'de Selim sabah kalktığı anda annesini roman okurken anneannesini mektup yazarken bulur. Okuma alışkanlığı kişilerin düşünce yetilerinin daha verimli çalışmasına ve ufkun genişlemesine oldukça yararlı bir etkinliktir. Okuyan kişilerin olayları yorumlama ve algılama süreçlerinde farklılıklar görülür. Okuma, insanları cahillikten arındırır (PDB, s. 7)

Mektup yazma ise belli kuralları ve düzeni olan bir etkinliktir. Rastgele yazılması uygun olmaz. Bunun için mektup yazma işi bir bilgi işidir. Bunu gerçekten bilerek uygulamak gereklidir.

Selim arkadaşı Nazlı ile buluşmaya gittiği sırada bir papatya ile karşılaşır. Papatyanın yaprakları çok beğenir ve onları koparmak ister. Bunu fal bakmak için yapacağını söyler. Papatya ise bunu yapanların deli olduğunu, onlara uymaması gerektiğini söyler. Daha sonra yanlarına gelen Nazlı'ya da yapraklarını fal bakmak için koparmamasını söyler. Fakat Nazlı fala inanmadığı söyler. Fal bakmak istemek ya da faldan medet ummak cahilce bir düşünme yoludur. Papatyanın Selim'e verdiği ders ve Nazlı'nın davranışı onu biraz olsun aydınlatmıştır (PDB, s. 9-15).

Selim Sana Ne Diyeyim? adlı hikâyede Nazlı, Selimle ders çalışmak için onlara gider. Birlikte ödev yapacaklarını söylerler. Sorumluluklarını yerine getirmek onların yeni şeyler öğrenmesine yol gösterir (SSND, s. 8).

Nasreddin Hoca İle Düşünmek serisinin *Önce Aldıklarını Ver Arkadaş!* Adlı hikâyesinde Nasreddin Hoca'nın, eşeğini isteyen komşusuna eşeğinin evde olmadığını söylemesi üzerine eşek içeriden anırmaya başlar. Bunun üzerine Nasreddin Hoca komşusuna eşeğin sözüne mi yoksa koskoca hocanın sözüne mi inandığını sorar. Bazen kişiler sadece inanmak istediklerine inanırlar. Gözle görmek ya da kulakla duymak bile inanmak için yeterli değildir. Oysaki var olan gerçekler nesnedir (ÖAVA, s. 41).

Geleceği Gören Çocuk adlı hikâyede Yunus okuldan geldiğinde ders yapmamaya hemen televizyon ya da bilgisayar başına geçmeye başlamıştır. Özellikle günümüzde gelişen teknolojinin olumsuz etkilerinden sayılan ve neredeyse her çocukta var olan bu istenmeyen davranışlar kişileri gerçek hayattan soyutlamakta, beyni uyuşturmakta, akli kullanmayı engellemektedir. Yunus'un bu davranışı aslında bunların görülmek istenmemesinin bir örneğidir. Okul çağındaki bir çocuk aklını verimli işlerde, bilgiye ulaşmada kullanılmalıdır (GGÇ, s. 5).

Aklını Kullan, Geleceğe Bak! adlı hikâyede Yunus "Keşke" diyerek geçmişte yaptığı bazı şeylerden pişman olmaktadır. Guguklu saatin baykuşu ile yaptığı yolculukta Yunus; geçmişi geri getiremeyeceğini, geçmişi düşündükçe bu günü kaybettiğini anlar. Önemli olan bu günü değerlendirebilmektir. İnsanlar bazen yaptıkları hatalardan kendilerini veya başkalarını suçlamaktan içinde buldukları anın keyfini çıkaramazlar. Oysa geçmişi sorgulamak hiç kimseye bir fayda getirmez. Bunu bilip şimdi geçirdiğimiz zamanın gelecekte keşke olmaması için geçmişten ders almalı ama geçmişle yaşamadan anı değerlendirebilmelidir (AKGB, s. 19-31).

Hoş Geldin Ali adlı hikâyede bir çöp kutusunda bulunan bebeği almak isteyen Ayhan Bey ve Berrin Hanım onu ilk önce Çocuk Esirgeme Kurumu'na vermek zorundadır. Çünkü ileride problem çıkmaması için prosedür işlemelidir. Daha sonra uygun şartlar oluşunca Ali'yi problemsiz bir şekilde evlat edinirler (HGA, s. 14-18).

Ceviz Oynama Zamanları Geçti adlı hikâyede Piyer Loti'den bahseder. Piyer Loti'nin yazmış olduğu *Aziyade*'nin adı geçer. Ayrıca Samipaşazade Sezai'nin yazdığı *Sergüzeşt* adlı romandan da bahseder. Roman yazmak bir kabiliyet ve bilgi birikimi işidir. Romanı yazan ve okuyan cahil bir dünyayı uyandırmaya çalışan kişilerdir (COZG, s. 20-21).

Mustafa'yı okula gönderme yaşı geldiğinde annesi Mahalle Mektebine gitmesini ister. Mahalle Mektebinde okula başlayan Mustafa birkaç gün sonra Şemsi Efendi Mektebine gider. Babasının da istediği gibi modern fen, matematik dersleri alır (COZG, s. 33-34).

Mustafa'nın okuduğu bir dergide "Çocuklar mahalle aralarında ceviz oynama zamanları geçti. Okuyup yazmalı adam olmalı!" yazıyordu. Çocukların oyuna kendileri daha fazla kaptırmadan üzerlerine düşeni yapıp çalışmalarını, kendilerini ve içinde buldukları dünyayı daha da ileri seviyelere getirmeleri gerektiğini, bilgiye ulaşmayı, bilgiyi almayı önemli ve gerekli gördüğünü yazar bu sözleriyle anlatmak ister (COZG, s. 9).

Babasının ölümüyle annesi ve kardeşleri ile birlikte dayısının yanına giden Mustafa okumak ister. Bunu için her türlü çabayı gösterir ve askeri rüştiyeye girer. Öğrenim hayatına devam etmek kişilerin geleceğini belirginleştirir (COZG, s. 36-53).

Manastır Askeri İdadisi'ne gittiği sırada Fransızca dersinden istediği sonucu alamaması üzerine bir Fransız okulunda misafir öğrenci olarak derslere katılıp Fransızcasını istenilenden daha da ileri seviyeye getirir. İmkanlarını zorlayarak azim ve öğrenme isteği ile sonuca ulaşır (COZG, s. 65).

Yasimcim Canım Benim adlı hikâye R'leri söyleyemeyen Rasim'in okula başladığı ilk gün anlatılır. Öğretmeni Rasim'e Paris'in hangi ülkenin başkenti olduğunu sorar. Okul çağına gelen çocukların okulla birlikte yeni dünyalar keşfetmesi, bilgiye ulaşması sağlanır (COZG, s. 17).

İsmail ve Babamın 68 Kuşağı'nda İsmail'in okula giden bir çocuk olduğu görülür. Okul insanları bilgilendirmeye çalışan bir kurumdur (İBK, s. 5-7).

İsmail deniz kenarına giderken geçtiği yollardan birinde babasının anlattığı anıyı hatırlar. Babası bir zamanlar denizin doldurulduğunu, doğal güzelliklerin kaybolduğunu yerine park yapıldığını anlatmıştır. İnsanların maddi kazanç sağlamak uğruna bir daha yapamayacakları, geriye getiremeyecekleri doğal hayatı bozması cahilliğin en büyük kanıtıdır. Para istenilen her şeyi insanoğluna sunamaz (İBK, s. 19-22).

İsmail hafta içi okula, hafta sonu kurslara giden öğrencilerin bıkkınlığını anlatır. Test sisteminin getirdiği sistemi anlatır. Oysa bilgi zorlama ile verilmez. Bilmek ve öğrenmek işi bir heves ve motivasyon işidir. Cahillikten kurtulmak sadece

bilgiyi vermekle değil, verilen bilginin çocuk tarafından ne kadar özümsemiğini gözlemekle olur (İBK, s. 23-24).

İsmail'in arkadaşı Boncuk, Fadime'yi çağırır. Fadime denizden çıkagelir. Fadime bir yunus balığıdır. Denizde güçlüklerle yüzdüğünü anlatır. İnsanların denizlere bir sürü atık malzeme attığından denizlerin kirlendiğinden dert yazar. Ayrıca balinaların avlandığından duyduğu üzüntüyü anlatır. İnsanları sadece bilgi yönüyle eğitmek değil aynı zamanda vicdanen de eğitmek gerekir. Cahillik sadece bilgisiz olmak demek değildir. Cahillik, iyiyi kötüden ayırt etmeyi bilmemek demektir (İBK, s. 34).

Arkadaşı Kutlu ile geziye çıkan İsmail, Kutlu'nun sorduğu bir soruyu bilemez. Moby Dick adlı kitabı okumamıştır. Bunun çok büyük pişmanlığını duyar. Bilgisiz kalmak canını sıkır (İBK, s. 57).

4.1.3.4.İktisadi Değer İle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Güngör (2010) iktisadi değer, ekonomik bağımsızlık ve konforlu bir hayat alt başlıkları halinde incelenmiştir.

İktisat Türkçe Sözlük'te ekonomi, tutum anlamlarıyla karşımıza çıkar. İktisadi ise ekonomik olanı ifade eder.

İktisat, insanların yaşayabilmek için üretmeleri ve ürettiklerini bölüşme biçimlerinden doğan faaliyetlerdir.

İktisadi, iktisatla ilgili olan her şeyi kapsar. İktisadi özellikler daha çok maddiyatla ilgili, kişilerin harcamaları ve harcamaların tutumlu olması gerektiğini ifade eder.

Necdet Neydim'in çocuk kitaplarında iktisadi değeri görebilmek mümkündür. İktisadi değer ile ilgili durumlar Erol Güngör'ün sınıflandırdığı gibi iki alt formda incelenmiştir. Necdet Neydim'in çocuk edebiyatı eserlerinden yola çıkılarak örnek durumlar verilmiştir.

4.1.3.4.1. Ekonomik Bağımsızlık

Salata Yapan Çocuk'ta Selim'in babası Beden Eğitimi Öğretmeni annesi ise bir büfe sahibidir. Ebeveynlerin her ikisi de ekonomik bağımsızlıklarına sahiptir (SYÇ, s. 5-7).

Hoş Geldin Ali'de Ali'yi evlat edinen Ayhan Bey ve Berrin Hanım birer doktordur. Maddi olarak herhangi bir sıkıntı yaşamazlar (HGA, s. 14).

Ceviz Oynama Zamanları Geçti adlı hikâyede Mustafa'nın babası oğlunu modern eğitim veren Şemsi Efendi Mektebine göndermek ister. Oğlunun bir mesleği olması en büyük istediğidir. Mustafa bütün güçlüklerle rağmen bunu başarır ve askerlik mesleğini seçer (COZG, s. 33-78).

Aynı hikâyede babası ölen Mustafa, annesi ve kardeşleri ile dayısının yanına sığınır. Çünkü annesinin herhangi bir maddi geliri yoktur. Bakımlarını sağlayamaz (COZG, s. 36).

İsmail ve Babamın 68 Kuşağı'nda İsmail'in annesi; Şehrazat İstiridyenin *Sırrı*'nda Şehrazat'ın annesi bankacıdır (İBK, s. 8) (ŞİS, s. 4).

İsmail ve Babamın 68 Kuşağı'nda İsmail, kursa gittiğini, Anadolu Liselerine hazırlandığını, yabancı dil öğrendiğini söyler. Bütün bunları meslek sahibi olmak için yaptığını babası ona söylemiştir (İBK, s. 41).

Arkadaşı Kutlu ile uçmaya başlayan İsmail ilk önce Melislere gider. Melis'in babasının Van'a tayini çıkmıştır. Daha sonra Aysulara giderler. Aysu'nun annesi doktordur ve o gece nöbetçidir (İBK, s. 54).

Şehrazat İstiridyenin Sırrı'nda yolculuğa çıkan Şehrazat ilk önce Selinlerin evine uğrar. Selin'in annesi üniversite mezunudur. Ama evlendiği için işi bırakmıştır. Ama artık o da çalışmak ister ve bu yüzden eşiyle tartışmaya başlar. Evi terk edeceği sırada eşinin işten kovulduğunu öğrenir. Bundan sonra bulduğu küçük işte çalışmayı teklif eder. Bu iş onları bir süre idare edecektir (İBK, s. 48-53).

Alilerin evine uğrayan Şehrazat, Ali'nin babasının bir şirkette annesinin bir yayınevinde çalıştığını öğrenir. Dedesinin üç aylığıyla onlara destek olduğunu görür (ŞİS, s. 54-55).

4.1.3.4.2. Konforlu Bir Hayat

Selim'in Maceralarında Selim her sabah kahvaltıyı hazır olarak bulur. Düzgünce kahvaltı eder ve ondan sonra yapacağı işlere koyulur (PDB, s. 7).

Salata Yapan Çocuk'ta Selim ve ablasının ayrı ayrı odaları vardır. Çocukların kendilerine ait odalarının olması elbette onları rahat ettirir (SYÇ, s. 9-11).

Papatya Dostum Benim'de Selim Nazlı ile parkta buluşmak için odasına gider, rahatça hazırlanır, giyinir (PDB, s. 6).

Selim Sana Ne Diyeyim? adlı hikâyede Selimlere oturmaya gelen Hatice teyze, Selim'in annesine evlerini sattıklarını ama paralarını alamadıklarını anlatır. Paranın eşine gerekli olduğunu söyler. Bu durum onların istediği düzeni kurmalarını engellemiştir (SSND, s. 12).

Nasreddin Hoca İle Düşünmek serisinde Yunus kendine ait odası olan bir çocuktur. Canı sıkın olduğunda kendini odasına atar, biraz kafa dinler (GGÇ, s. 9).

Elli Altın Eden Hükümdar hikâyesinde Yunus'un arkadaşı Metin okula son moda kot pantolon ve spor ayakkabıları ile gelir. Metin'in giyim kuşamından onun rahat bir hayat yaşadığı anlaşılıyordur (EAEH, s. 9-10).

Sana Güvenilebilir Miyim Dostum? adlı hikâyede Yunus baykuş ile birlikte Nasreddin Hoca'nın zamanına gider. Halk Timur'un fillerinden şikâyetçidir. Çünkü filler insanların yiyeceklerini bitirmiş, onlara bir şey bırakmamıştır. Bu da insanları yiyecek sıkıntısına sokmuş, maddi olarak zorlamıştır (SGMD, s. 25).

Geleceği Gören Çocuk adlı hikâyede Yunus televizyon izlemekten bilgisayar oynamaktan derslerini aksatır. Yunus'un bu tür imkânlarla sahip olması onun maddi olarak çok fazla sıkıntı çekmediğini göstermektedir (GGÇ, s. 5).

Hoş Geldin Ali'de Ali'nin annesi ve babası ona çok iyi bakarlar. Ali onların yanında rahatça yaşar. Ali'yi çöpe bırakan biyolojik annesi ise Ali'ye konforlu bir hayat sunamayacağı için bunu yapmıştır. Evin penceresinden onların mutlu hayatını görür, gözleri yaşlı ama gözü arkada kalmadan Ali'yi onlara bırakır (HGA, s. 11-27).

Ceviz Oynama Zamanları Geçti adlı hikâyede babasının ölümüyle dayısının yanına çiftliğe giden Mustafa'yı artık zorlu bir hayat bekliyordu. Dayısı ona tarlada işler veriyordu. Kimi zaman karga kovalıyordu. Bunlar Mustafa'nın alışkın olduğu şeyler değildi (COZG, s. 36).

Manastır Askeri İdadisi'ne giden Mustafa bir gün hastalanır fakat ilaç almak mümkün değildir. Ülkede ilaç kıtlığı vardır, yoksulluk vardır, insanlar çaresizdir. Yaşam kalitesi çok düşüktür (COZG, s. 66).

Yasımcım Canım Benim adlı hikâyede Rasim'in oyuncakları, topu, bir köpeği ve bir kuşu vardır. Bunlar bazı çocukların sadece uzaktan gördükleri, sahip olamadıkları şeylerdir. Rasim'in rahat bir hayat sürdürdüğünü anlamak zor değildir (YCB, s. 25-27).

Çok Cici Bir Kızım Ben adlı hikâyede kahramanımız cici kızımızın da bir odası vardır. Dışarı çıkarken hazırlanmak için odasına çıkar. Kıyafetlerini seçer (ÇCBKB, s. 14).

İsmail ve Babamın 68 Kuşağı'nda İsmail ara sıra kendine pahalı oyuncaklar, pahalı saatler, ünlü marka giysiler alındığını söyler. Ayrıca bilgisayar oyunları da vardır (İBK, s. 25).

İsmail Akkanat ile yolculuğa çıktığında Almanya ve Fransa'dan geçer. Oradaki çocukların yaşantısını görür. Bol bol oyuncakları olduğunu ve kendilerine ait odaları olduğunu fark eder. Rahat içinde yaşadıklarını düşünür (İBK, s. 57).

İsmail ve Babamın 68 Kuşağı'nda ve Şehrazat İstiridyenin Sırrı'nda kahramanlarımızın babasının arabası vardır. Hafta sonları aileleriyle birlikte arabalarına binip piknik yapmaya gittiklerini anlatırlar (İBK, s. 26) (ŞİS, s. 21-22).

Şehrazat İstiridyenin Sırrı'nda yolculuğa çıkan Şehrazat Selinlerin evine uğrar. Selin'in babası işten çıkarılmıştır. Bu zor durumda Selinler sahip oldukları bazı imkânlardan feragat edecektir. Küçük bir eve çıkacaklar, Selin okula yürüyerek gidip gelecektir (ŞİS, s. 48-53).

Şehrazat istiridyeye kurduğu bir düşü anlatır. Bir bahçeye gidip oynayıp salıncaklara binip havuzda yüzmek ister. Ama bunların bedava olmasını ister. Çünkü babasının maaşının bunlara yetmeyeceğini anlatır. Bedava olunca babasından her şeyi isteyeceğini, anne ve babaların kavga etmeyeceğini söyler (ŞİS, s. 63).

4.1.3.5.Dini Değer İle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Güngör (2010)'de dini değer, öbür dünyayı kazanma ve günahlardan arınma alt başlıkları altında incelenmiştir.

Din Türkçe Sözlük'te Tanrı'ya, doğüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurum, diyanet anlamlarıyla ifade edilmiştir. Dini ise din ile ilgili olan her şeydir.

Din; Tanrı'ya, kutsal varlıklara, olağanüstü güçlere inanmayı, tapınmayı adet haline getirme işidir. Din, insanların algılayış biçimlerini ve dolayısıyla hayatlarını biçimlendiren bir unsurdur.

Necdet Neydim'in çocuk edebiyatı eserlerinde dini değerler çok fazla görülmemektedir. Bunun sebebinin; eserlerin kahramanlarının ve hitap ettiği kitle göz önüne alındığında, dini henüz tam manasıyla biçimlendiremem ve algılayamama durumunun söz konusu olduğu düşünülmektedir.

Aşağıda eserlerde var olan dini değerler örneklerle verilmiştir.

4.1.3.5.1.Öbür Dünyayı Kazanma

Ceviz Oynama Zamanları Geçti adlı hikâyede Ali Rıza Bey nur topu gibi bir oğlu olduğunu öğrenince Allah'a şükreder. Eşinin ve oğlunun sağlıklı olması, onun inandığı yaratıcıya şükretmesine sebep olur (COZG, s. 30).

Mustafa'nın okula gitme vakti geldiğinde annesi Zübeyde Hanım onun Mahalle Mektebine gitmesini ister. Çünkü mahalle mektebinde dini eğitim verilir, dualar öğretilir. Eşi Ali Rıza Bey'i, aramızdan dualar okur, diyerek ikna eder. Sonunda bunun için Allah'a şükreder (COZG, s. 33-34).

4.1.3.5.2. Günahlardan Arınma

Necdet Neydim'in çocuk edebiyatı eserlerinde günahlardan arınma başlığına ait uygun bir örnek tespit edilememiştir.

4.1.3.6.Siyasi Değer İle İlgili Bulgu ve Yorumlar

Necdet Neydim'in çocuk edebiyatı eserlerinde Güngör (2010)'a göre siyasi değerler, eşitliğin sağlanması ve hürriyet için mücadele alt başlıkları altında incelenmiştir.

Türkçe Sözlük'te siyaset, politika, devlet işlerini düzenleme ve yürütme sanatıyla ilgili özel görüş veya anlayış olarak ifade edilmiştir. Siyasi ise siyaset ile ilgili olan kavramları kapsar.

Devlet yönetiminde esas olan unsurlar; eşitlik, adalet, özgürlük, güven, huzur vb. duygular devleti yönetenlerin uygulamakta zorlanmaması gereken hassas özelliklerdir.

Necdet Neydim'in çocuk edebiyatı eserlerinde bulunan siyasi değerler örneklerle sıralanmıştır.

4.1.3.6.1.Eşitliğin Sağlanması

Selim'in Maceraları Salata Yapan Çocuk'ta Selim'i babası sabah uyandırmak için "Takım kalk!" diye komut verir. Beden Eğitimi öğretmeni olan baba, hentbol takımını da kamplarda uyandırmak için böyle komut verdiğini söyler (SYÇ, s. 9).

Okuldan gelince babasına salata yaparken Selim yardım eder. Selim'in ablası da sofrayı hazırlamada yardım eder. Birlikte sofrayı kurarlar (SYÇ, s. 15).

Annem Öyle Söylüyor adlı hikâyede karşılaşan Tombik, Minnoş ve Kepçe birer tavuk, kedi ve fare yavrusudur. Onların yavru olması birbirleri için tehlike oluşturmalarını engeller. Rahat rahat oyun oynarlar, eğlenirler (AÖS, s. 1-12).

Hoş Geldin Ali'de Ali'yi evlat edinen Ayhan Bey ve Berrin Hanım Ali'nin de evi olan diğer çocuklar gibi uygun şartlarda yaşamasını sağlamışlardır (HGA, s. 11-28).

Ceviz Oynama Zamanları Geçti'de Mustafa arkadaşı Salih'in onu çağırmasıyla sokağa oyun oynamaya gider. Giderken Makbule'nin de gelmek istemesini önemsemez. Onun evde kalması gerektiğini söyler (COZG, s. 9).

Aynı hikâyede o zamanlarda güçlü olanın zayıf olanı ezdiğinden bahsedilir. (COZG, s. 13).

1789'da insanların özgürlük, eşitlik, kardeşlik gibi duygularla yola çıkmasıyla ortalığın karıştığı anlatılır. Bundan sonra insanların dili, dini ve rengine göre birbirinden ayrılmaya başlandığından söz eder (COZG, s. 15).

Samipaşazade Sezai'nin yazdığı *Sergüzeşt* adlı romanda Dilber adlı esirin hayatını anlatır. Diğer insanlardan farklı olarak bu insanlar yaşamları boyunca ezilmiş, duyguları umursanmamış ve düşüncelerine değer verilmemiştir (COZG, s. 25).

Mustafa okuduğu bir dergide başka ülkelerdeki çocukların okuduğu okullarda her türlü bilgiye sahip olduklarını öğrenir. Fakat onun bulunduğu yerdeki okullarda çocukların kıskılcık değneği ile dövüldüğünü bilir. Bu oldukça adaletsiz bir uygulamadır. Dergiden gelen bir sesle bunu düzeltmek için kanun çıkarıldığını duyar (COZG, s. 31-32).

Yasimcim Canım Benim adlı hikâyede Rasim'e okula başladığı ilk gün öğretmeni adını sorar. Öğretmen, çocukları tanımak için hepsinin adını tek tek sormaktadır (YCB, s. 6).

Çok Cici Bir Kızım Ben adlı hikâyemizde baş kahramanımız Cici Kız, okul müdürünün doğum günü partisine gider. Partide öğrenciler, öğretmenler hatta müdür bile bir masal kahramanı olmuştur (ÇCBKB, s. 24-27).

İsmail ve Babamın 68 Kuşağı'nda Akkanat ile yolculuğa çıkan İsmail yanına arkadaşı Kutlu'yu da alır. Kutlu'nun arkasına oturmasını ister. Fakat Kutlu bunu

kabul etmez. Erkeklerin kızları hep arkada görmek istediklerini söyler. Yan yana olmaları gerektiğini iddia eder. Sonunda İsmail'in yanına oturur (İBK, s. 51).

İsmail ve Kutlu uçarken Bosna üzerinden geçtiler. Oradaki insanların mermiler arasında kaldığını gördüler. Çocuklar ölüyordu. Bosna'dan sonra Almanya ve Fransa'ya gittiklerinde ise oradaki çocukların çok rahat bir hayat sürdüğünü gördüler (İBK, s. 57).

İsmail ve Kutlu pembe gezegene gittiklerinde oradaki çocuklarla hep bir ağızdan bir şarkı söylerler (İBK, s. 62-63):

Bir evren istiyorum

Barışın hüküm sürdüğü

Bir evren istiyorum

Sevginin yeşerdiği

Ben bir çocuğum

Sevgi verin bana

Ben bir çocuğum

Umut verin bana

Almayın oyuncaklarımı

Anılarım var onlarda

Atmayın oyuncaklarımı

Aranmasın sokaklarda

Biz çocuğuz

Barış istiyoruz

Biz çocuğuz

Dostluk istiyoruz

Bir evren istiyorum

Barışın hüküm sürdüğü

Bir evren istiyorum

Sevginin yeşerdiği

Şarkının sözlerinden de anlaşılacağı gibi çocukların dilinden sevgi, kardeşlik, barış, dostluk kavramlarına insanların ihtiyacı olduğu ve dünyada var olması gerektiği anlatılmıştır.

İsmail ikinci dilek hakkını kullanırken de bu kavramları dikkate alarak babasının 68 kuşağını dünyanın çevresinde; barış, sevgi, dostluk dilekleriyle döndürdüler. Onlar bu kuşağı sardıkça dünyada çiçekler açıyor, mermiler oyuncak oluyor, anneler gülüyordu (İBK, s. 65-66).

İsmail son dileğini de yine eşitlik için kullanır. Kendisi yaptığı gezide çok mutlu olmuştur. Son dileği de bütün çocukların mutlu olacağı dileklerinin yerine gelmesidir. Böylece her çocuk mutlu olacaktır (İBK, s. 68-69).

Şehrazat ve İstiridyenin Sırrı’nda yolculuğa çıkan Şehrazat ilk önce arkadaşı Selinlere uğrar. Selin’in annesi üniversite mezunudur. Annesi de babası gibi çalışmak ister. Çalışmak cinsiyet gözetmeksizin herkesin hakkıdır (ŞİS, s. 48-53).

4.1.3.6.2.Hürriyet İçin Mücadele

Nasreddin Hoca ile Düşünmek serisinin *Sana Güvenilebilir Miyim Dostum?* adlı hikâyesinde Nasreddin Hoca’ya dert yanan köylüler, ondan Timur’un fillerini geri alması için onunla konuşmasını isterler. Filler onların rahatını bozmaktadır. Ama Hoca’yla konuştukları gibi olmaz. Cesaretli davranıp Timur’un karşısına çıkamazlar (SGMD, s. 25-27).

Yunus’un sınıf arkadaşları da Yunus’tan öğretmenlerinin daha az ödev vermesi için onunla konuşmasını isterler ama Yunus’la birlikte hareket etmezler, onu yalnız bırakırlar (SGMD, s. 21).

Annem Öyle Söylüyor adlı hikâyede annelerinin sözlerini dinlemeyen Tombik, Minnoş ve Kepçe evden kaçır, dış dünyayı merak ederler (AÖS, s. 1-12).

Hoş Geldin Ali adlı hikâyede Ali’yi evlat edinmeye, onu özgürce görebilmeye ve hayatını paylaşabilme imkânını elde etmeye çalışan anne ve baba bunun için oldukça fazla çaba sarf eder. 35 yaşının dolmasını beklerken her gün Çocuk Esirgeme Kurumu’na giderler, müdürden Ali’yi başkasına vermemesini isterler. Avukatlarla çalışırlar (HGA, s. 17-18).

Ceviz Oynama Zamanları Geçti adlı hikâyede Babil Kulesinin yıkılışından sonra insanların dağıldığından ve farklı ülkeler kurduğundan kısaca bahseder (COZG, s. 13).

1789 yılında Fransa’da insanların özgürlük, eşitlik, kardeşlik gibi duygularla yola çıktığını ve krallara meydan okuduklarını anlatır (COZG, s. 15).

1876 yılının Nisan ayında çıkan Bulgar isyanından eserde söz edilir. Bulgarların Fransızlar, İngilizler ve Ruslardan aldıkları destekle özerlik elde ettiklerini yazar kısaca anlatmıştır (COZG, s. 26).

1897 yılının son baharında Yunanlıların sağa sola saldırması üzerine Osmanlı Atina’ya savaş ilan eder. O dönem yaşı tutmamasına rağmen Mustafa da kılık değiştirerek savaşa katılır. Fakat onu fark eden komutan gruptan çıkarır (COZG, s. 76)

İsmail ve Babamın 68 Kuşağı’nda İsmail, Şehrazat ve İstiridyenin Sırrı’nda Şehrazat; okuldan, derslerden, testlerden ve kurstan çok sıkılır. Bir gün annesinin sözünü dinlemeden okuldan çıkar. Doğruca sahile gider. Orada özgürlüğün tadını çıkarır. (İBK, s. 7) (ŞİS, s. 3).

İsmail; arkadaşları Boncuk, Fadime ve Akkanat’a babasını anlatırken babasının sürekli 68 kuşağı olduğunu söylediğinden bahseder. Babasının özgürlük, eşitlik, kardeşlik için çabaladığını anlatır (İBK, s. 43-44).

Şehrazat ve İstiridyenin Sırrı’nda Fadime deniz perisinin hikâyesini anlatmaya başlar. Kötü niyetli korsanlar tarafından kaçırılıp tutsak edilen deniz perisini korsan gemisindeki gözcü kurtarır. Deniz perisi özgürlüğüne kavuşur fakat onu kurtaran gözcüyü korsanlar öldürür (ŞİS, s. 40-45).

4.1.3.7.Sosyal Değer İle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Sosyal; insanların birbirleri ile ilişkisine dayanan bunun sonucunda toplumsal bir etkileşim oluşturan, toplumla ilgili olan bir kavramdır.

Türkçe Sözlük’te sosyal; toplumla ilgili, toplumsal, içtimai kelimeleri ile ifade edilir.

Sosyallik insanların yaşadıkları topluma, gruplara uyum sağlamaları, birlik ve beraberlik kurmalarıdır. Sosyal olmak insana ait bir özelliktir.

Güngör (2010)’de sosyal değer, gerçek dostluk ve insanlara yardım alt formlarında incelenmiştir.

Necdet Neydim’in çocuk edebiyatı eserlerinde bulunan sosyal değerler örneklerle verilmiştir.

4.1.3.7.1. Gerçek Dostluk

Selim'in Maceraları Salata Yapan Çocuk adlı hikâyede Selim'in anneanesi her sabah erkenden kalkar. Pencerenin kenarına oturur. Komşulara el sallar. Hatta bazen pencereyi açıp işe gidenlerle sohbet eder (SYÇ, s. 8).

Papatya Dostum Benim'de Nazlı ile buluşmaya giden Selim bir papatya ile karşılaşır. Sıcaktan bunalan papatyaya yardım eder. O sırada zamanı fark etmez. Yanlarına gelen Nazlı çok sinirlidir. Papatya Nazlı'ya olan biteni anlatır. Nazlı, Selim'e kızmaz. Selim de bunun için papatyaya teşekkür eder. Haftaya tekrar buluşmaya karar verirler. Selim, Nazlı ve papatya dost olmuşlardır (PDB, s. 8-16).

Aynı Dili Konuşmak adlı hikâyede Selim, topunu bulan Cem'e teşekkür eder. Daha sonra Cem'e birlikte oynamayı teklif eder. İkiisi beraber top oynarlar. Arkadaş olurlar (ADK, s. 14-16)

Selim Sana Ne Diyeyim? adlı hikâyede Selimlere arkadaşı Nazlı gelir. Selim ve Nazlı birlikte ödev yapacaklardır (SSND, s. 8).

Selimlere ertesi akşam komşuları Hatice teyze gelir. Hatice teyze Selim'in annesi ile dertleşir. Evlerini satmışlardır ve paralarını alamamışlardır. Daha sonra sohbele Selim'in babası da dâhil olur. Üzüntüsüne ortak olurlar (SSND, s. 12-13).

Nasreddin Hoca İle Düşünmek serisinin hikâyelerinde Yunus ve guguklu saatin baykuşu birbirleri ile dost olmuşlardır. Baykuş Yunus'un dertlerini dinler ve ona yardımcı olur. Birlikte sıkıntının üstesinden gelirler (AKGB, s. 19-20).

40 Yıllık Sirke Ya da Beklemesini Bilmek adlı hikâyede Yunus koleksiyon yapmaya çalışır. Çok güzel anahtarlıklar toplar ama bunları bir türlü saklayamaz. Çünkü bir arkadaşı istediğinde onları vermektan geri kalmaz (KYSBB, s. 33-35).

Annem Öyle Söylüyor'da Tombik, Minnoş ve Kepçe arkadaş olmuşlar, oyunlar oynamışlardır. Ancak onlar yavru olsa da anneleri onları aramaya çıktığında bir tehlike oluşur. Annelerinin karşılaşmasını hiç istemezler ve çok korkarlar. Ama korktukları başlarına gelmez. Anneler karşılaşmaz (AÖS, s. 3-12).

Ceviz Oynama Zamanları Geçti adlı hikâyede Mustafa bir gün sınıfta kavga eder. Aslında arkadaşını korumuştur. Sınıf darmadağın bir halde iken içeri giren hocaları Kaymak Hafız, kavga edenin kim olduğunu sorar. Kimseden ses çıkmayınca sınıfın tamamını sıra dayığından geçireceğini söyler. Bunun üzerine Mustafa ortaya çıkar. Sınıf arkadaşları dayak yemekten kurutur. Mustafa dayak yer (COZG, s. 40-41).

Yasimcim Canım Benim adlı hikâyede R'leri söyleyemeyen Rasim'e arkadaşları hiç iyi davranmaz, onunla dalga geçerler, oynamazlar. Bu durum Rasim'i daha da içine kapanık bir öğrenci yapar. Aralarında arkadaşlık, dostluk gelişmez (YCB, s. 5-27).

Ama Rasim oyuncaklarını, topunu ve sandviçini arkadaşlarıyla paylaşmayı seven bir çocuktur.

İsmail ve Babamın 68 Kuşağı'nda İsmail'in babası, Şehrazat İstiridyenin Sırrı'nda Şehrazat'ın babası, okul anılarından söz eder. Onların zamanında gerçek dostluğun, komşuluğun olduğunu söyler. İnsanların birbirini tanıdığını, birbirlerine güvendiğini, çocuklarını gözettiğini anlatır (İBK, s. 6-7) (ŞİS, s. 2).

İsmail (Şehrazat için de aynı durum söz konusudur.) sahile doğru inerken sokakta yeni yapılan bir apartmanı görür. Orada bir zamanlar babaannesinin arkadaşı olan kocaman bir ailenin yaşadığını, bazı zamanlar onlara gelip kaldıklarını, kahvaltı ettiklerini, masal dinleyip, boza içtiklerini anlattığını hatta evin küçük kızı Züleyha ile de çok iyi arkadaş olduğunu, birlikte çok güzel vakit geçirdiğini hatırlar (İBK, s. 11-14) (ŞİS, s. 15-18).

Sahile giden İsmail (Şehrazat için de aynı durum söz konusudur.) Boncuk, Akkanat ve Fadime ile dost olur. Onlarla yaşadığı sıkıntıları paylaşır. Üzüntülerini anlatır. Arkadaşının olmadığını, herkesin ders çalıştığını ve test çözdüğünü söyler. Hatta geçen gün aldığı test kitabının ismini arkadaşına söylememesi için annesinin onu uyardığını anlatır. Arkadaşları da ona ders çalışırken neler yaptığını söylemez. İsmail bunları eleştirir. Dostluk ve arkadaşlığın kalmadığını söyler (İBK, s. 36-45) (ŞİS, s. 20-21).

İsmail acıkınca çantasından çıkardığı bisküvi ve meyve suyunu onlarla paylaşır. Fadime onun bu sıkıntısını biraz olsun gidermek için denizden Aleaddin'in sihirli lambasını getirir. Onun mutlu olmasını ister (İBK, s. 36-45).

İsmail'in ilk dileği uçmak olur. Yanına Kutlu'yu da alır. Çünkü Kutlu ile gerçekten dost olmak ister. Bu olayın dostluklarını güçlendireceğini düşünür (İBK, s. 50-51).

İsmail ve Kutlu pembe gezegene giderler. Orada onları bir sürü çocuk karışır. Hepsi de onlara çok iyi davranırlar. İsmail ve Kutlu onlarla kırk yıllık dost olduklarını düşünürler. Çok eğlenirler (İBK, s. 59-64).

İsmail ve Kutlu macera ile geçen yolculuklarından sonra birbirlerine bir söz verirler. Bu yaşadıklarını kimseye anlatmayacaklardır. Yaşadıkları onların arasında kalacaktır (İBK, s. 70).

Şehrazat İstiridyenin Sırrı'nda dedesi ile çok iyi dost olduklarını arkadaşları Boncuk, Akkanat ve Fadime'ye anlatır. Onunla oyunlar oynadığını, korktuğunda elini sıkıca tuttuğunu söyler. Hâlâ fırtınalı gecelerde korksa elinde dedesinin sıcaklığını hisseder (ŞİS, s. 34-36).

Şehrazat bütün bunları anlatıp hüzünlenince Fadime onu mutlu etmek için denizden bir istiridyeye getirir. Bu deniz perisinin sihirli güçleri olan istiridyesidir. Şehrazat'ın üç dilek hakkı vardır (ŞİS, s.37-39).

İlk önce uçmak isteyen Şehrazat arkadaşlarına uğramak ister. Çünkü arkadaşlarının halini merak eder. Arkadaşlarının durumlarını görünce içi rahat eder. Uzay yolculuğuna başlar (ŞİS, s. 47-58).

Şehrazat ertesi gün okula gittiğinde yakın arkadaşları Selin, Ali, Gizem ve Şermin'e olan biteni anlatır. Tek tek yaşadığını her şeyi onlarla paylaşır (ŞİS, s. 72).

4.1.3.7.2. İnsanlara Yardım

Selim'in Maceraları Salata Yapan Çocuk adlı hikâyede Selim okuldan gelince salata yapan babasına yardım eder. Marul yapraklarını yıkar. Ablası da onlara masayı kurarken yardım eder. Birlikte sofrayı hazırlarlar (SYÇ, s. 13-15).

Aynı Dili Konuşmak adlı hikâyede topunu kaybeden Selim üzgün bir halde eve dönerken bir ses duyar. Topunu bulan çocuk ona ne aradığını sorar. Topunu bulduğunu söyleyip Selim'e topu verir (ADK, s. 12-16).

Sana Güvenebilir Miyim Dostum? da Yunus'un arkadaşları Yunus'tan yardım ister. Öğretmeni ile konuşmasını, öğretmenin daha az ödev vermesini isterler. Aynı hikâyede Nasreddin Hoca'dan da köylüler yardım ister. Timur'un fillerini geri alması için onunla konuşmasını isterler (SGMD, s. 19-31).

Önce Aldıklarını Ver Arkadaş'ta Yunus'un sınıf arkadaşı Erhan, Yunus'tan boya kalemlerini ister. Yunus da boya kalemlerini Erhan'a ödünç olarak verir (ÖAVA, s. 37).

Geleceği Gören Çocuk adlı hikâyede Yunus ve guguklu saatin baykuşu yine bir Nasreddin Hoca fıkrasının içinde yer alırlar. Bu fıkrada Hoca bindiği dalı kesiyordu.

Bunu gören köylü, Hoca'yı uyarır. Bindiği dalı kestiğini ve aşağı düşeceğini söyler (GGÇ, s. 13).

Hoş Geldin Ali adlı hikâyede bir gece nöbete giden Ayhan Bey bir ses duyar. Bu ses çöp kutusundan gelir. Kutuyu kaldırdığında gazete kâğıdına sarılmış, yeni doğan bir bebek görür. Onu atkısına sarıp doğruca hastaneye götürür (HGA, s. 12-14).

Çocuk Esirgeme Kurumu'na verilen Ali'yi Ayhan Bey ve Berrin Hanım alabilmek için üç ay beklerler. Çünkü üç ay sonra 35 yaşını dolduracaklardır. Bu sırada kurumun müdürü onlara yardım eder. Bebeği kimseye vermez (HGA, s. 17-18).

Ceviz Oynama Zamanları Geçti adlı hikâyede Mustafa'nın babası ölünce dayısı onları yanına alır. Onların bakımını üstlenir, yardım eder (COZG, s. 36).

Mustafa Askeri Rüştiye'de matematik bilgisi çok iyi bir öğrencidir. Bir gün Şevki Paşa ondan kızına ders vermesini ister. Mustafa hafta sonları Paşa'nın evine ders vermeye gider (COZG, s. 60)

Mustafa Manastır Askeri İdadisi'nde okurken sıtmaya yakalanır. Annesi onu eve getirir. İyileştirmek için yeni doğum yapmış kırk kadından kırk gün kırk bardak süt toplar. Kadınlar sütlerini verir. Mustafa iyileşir (COZG, s. 69).

Yasimcim Canım Benim adlı hikâyede Rasim'le oynamayan arkadaşlarını öğretmen uyarır. Rasim'le niye oynamadıklarını sorar. Rasim'e yardım etmeye çalışır (YCB, s. 21).

İsmail ve Babamın 68 Kuşağı'nda İsmail'i okulda bulamayan anneye, hizmetliler ve Kutlu yardımcı olmaya çalışır. İsmail'i en son gördükleri yerleri söylerler. Anneyi teselli etmeye çalışırlar (İBK, s. 8-11).

İsmail ve Kutlu uçarken Bosna'dan geçerler. Oradan geçerken havada asılı olan mermilerden birinin bir çocuğa yöneldiğini görürler. O mermiyi alırlar. Çocuğun ölmesini engellerler (İBK, s. 57).

Şehrazat ve İstiridyenin Sırrı'nda okulda Şehrazat'ı bulamayan anneye görevliler, öğretmeni ve Gizem yardımcı olmaya çalışır. Şehrazat'ı en son ne zaman gördüklerini söylerler (ŞİS, s. 4-7).

Fadime deniz perisinin hikâyesini Şehrazat ve arkadaşlarına anlatmaya başlar. Deniz perisi boğazdan geçen gemilere ateş böceğinden yaptığı fenerle yol gösterir, onların Karadeniz'e açılmalarını sağladı. Denizcilere yardımcı olurdu. Denizciler de ona şükranlarını göstermek için denize gül atarlardı (ŞİS, s. 40).

Şehrazat okulda eski müdürünün olmadığını öğrenir. Onun yerine gelen yeni müdür korsanın torunudur. Şehrazat müdürlerine gerçekte ne olduğunu bulmak ister. Belki ona yardım edebilecektir (ŞİS, s. 74-75).

4.1.4.Necdet Neydim’in Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Türkçe Öğretimine Katkısı ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

4.1.4.1.Atasözleri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Her dilde atasözleri ve deyimler vardır. Aksoy (1988)’a göre sosyoloji, psikoloji, felsefe, tarih, ahlak, folklor gibi birçok yönlerden inceleme konusu edilmeye değer bu ulusal nitelikteki varlıklar deyiş güzelliği, anlatım gücü, kavram zenginliği bakımından çok önemli dil yapıları olma özelliği taşır.

“Bilindiği gibi atasözleri, bir toplumun, yaşamında yüzyıllar boyunca biriken deneyimlerini, dünya görüşünü, maddi ve manevi kültürünün kimi yönlerini o toplumun diline yansıtan özlü, ders veren söz varlığı öğeleridir” (Aksan, 2005, s. 189).

Bugüne kadar atasözü hakkında pek çok tanım yapılmıştır:

Aksoy (1988, s. 37)’ a göre atasözü “ Atalarımızın, uzun denemelere dayanan yargılarını genel kural, bilgece düşünce ya da öğüt olarak düsturlaştıran ve kalıplaşmış biçimleri bulunan kamuca benimsenmiş özsözler.”

Parlatır (2008, s. 2)’a göre atasözü “ Uzun deneme ve gözlemlere dayanan düşüncelerden doğan, kesin hükümler içeren, bilgece bir tavırla öğüt verir ve yol gösterir nitelikte olan, yüzyıllar boyu sözlü geleneğin içinde beslenerek halk tarafından benimsenmiş bulunan ve de halkın ortak değerler yargılarını taşıyan kalıplaşmış özlü sözlerdir.”

Çok köklü bir tarihe sahip olan, çeşitli uluslarla etkileşimde bulunan Türk milletinin atasözü varlığı elbette ki çok eski ve çeşitli olacaktır.

“Her ulusun atasözleri, kendi varlığının ve benliğinin aynasıdır. Atasözlerinde bir ulusun düşünceleri, yaşayışları, inanışları, görenekleri görülür”(Nuhoğlu ve Gökkaya, 2006, s. 61).

Bizde halk ağzından deyim ve atasözlerini ilk kez derleyen Kaşgarlı Mahmut olmuştur. Divanü Lügât-it-Türk'te 290 kadar atasözü mevcuttur. Bunlardan bir kısmı günümüze kadar gelmiştir.

Olgun (1972) Durûb-ı Emsâl-i Osmâniyye'nin 1870'de üçüncü baskısını yapan Ebüzziya Tevfik, Lehçe-i Osmânî'yi yazan Ahmet Vefik Paşa ve Kâmûs-ı Türkî adlı tanınmış sözlüğüyle Şemsettin Sâmî'nin de Türkçe sözcüklerin açıklanmasında deyim ve atasözlerinden pek çok örnek vermiş olduğundan bahseder.

Türk dilinin inceliklerini, yapısını ortaya koymakla kalmayıp Türk insanının yaşayış, gelenek, görenek, vb. unsurlarını kısacası bütün kültürel öğeleri ile ilgili izler barındırılan sözlü edebiyattan yazılı edebiyata geçirilmiş günlük hayatın vazgeçilmezlerinden olan atasözleri Necdet Neydim'in eserlerinde sadece bir tane saptanmıştır.

- Geleceğin varsa göreceğin de var! (ŞİS, s. 75)

4.1.4.2. Deyimler ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Deyimler Aksoy (1988, s. 52)' e göre "Bir kavramı, bir durumu, ya çekici bir anlatımla ya da ayrı özel bir yapı içinde belirten ve çoğunun gerçek anlamlarından ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış sözcük topluluğu ya da tümce." olarak ifade edilir.

Deyimler kelimenin birden çok anlamda kullanılabileceğini gösteren önemli kelime gruplarıdır. Deyimler Türk dilinin zengin yapısı içerisinde var olur. Anlatıma canlılık ve güç katar. Düşünceler ve duygular karşı tarafa daha etkili ve kolay ulaşır.

Pala (2014)' ya göre deyimler genellikle bir öyküye bir efsaneye ya da bir vak'a'ya dayanırlar. Bazı kişilerle ilgili hikâyeler, anılar, tarihten alınmış olaylar, vb. deyimlerin ortaya çıkış noktası olabilirler. Bu nedenle araştırmak, arayıp bulmak oldukça zor bir iştir.

En az iki sözcükten oluşan ve kelimenin kendi anlamı dışında bir anlam kazandığı kelime grupları olan deyimler Necdet Neydim'in çocuk edebiyatı eserlerinden derlenip sıralanmıştır.

- Baba ben top oynamaya gidiyorum, dediğimde, babam yerinden fırlıyor. (SYÇ, s. 5)

• Sakın üstünü kirletme! Düşme! Yaralanma! Arkadaşlarınla kavga etme! Geç gelme! Uzaklara gitme! Talimatlarını veriyor. (SYÇ, s.6)

• Hani sözünü tutacaktın? Diye konuşur. (SYÇ, s. 6)

• Aslında annemin bu konuşmaları hoşuma gider. (SYÇ, s. 7)

• ... banyonun kapısına dayanmıştır. (SYÇ, s. 11)

• Ablamı kızdırmak çok hoşuma gider. (SYÇ, s. 11)

• Banyo, diş fırçalama, kahvaltı derken okula gitme vakti gelir. (SYÇ, s. 12)

• Etrafıma bakındım, in cin top oynuyor. (PDB, s. 8)

• Bir papatya bana laf atıyordu. (PDB, s. 9)

• Ama bilirsin senin yapraklarınla fal bakarlar, ben de fal bakayım diye düşündüm, dedim. (PDB, s. 10)

• Bu sözleri hoşuma gitmişti. (PDB, s. 10)

• Madem öyle ben de sana hoş bir sürpriz yapacağım, dedim. (PDB, s. 11)

• Papatyayla yaprak yaprağa (şey göz göze) geldik. (PDB, s.12)

• Gözlerimi gökyüzündeki bulutlara diktim. (PDB, s. 13)

• Sakın sen de yapraklarımdan fal bakmaya kalkma! Dedi papatya. (PDB, s. 15)

• Selim topunun uçup gitmesine çok üzülmüş. (ADK, s. 6)

• Selim yerinden fırlayıp...(ADK, s. 10)

• ... “çabuk odana git ve dilini sıkı tut” dedi. (SSND, s. 4)

• Ardından “ Ne çenesi düşük çocuksun sen!” dedi. (SSND, s. 6)

• Ama annem, “Geveleyip durma, çık ar ağızından baklayı...”dedi. (SSND, s.7)

• Ne kadar sabırsızsin, iki ayağımı bir pabuca sokuyorsun. (SSND, s. 8)

• Canım burnumdan geliyor zaten. (SSND, s. 8)

• Anamı ağlatıyorsun sen çocuk. (SSND, s. 8)

• Sabırlı ol demekten dilimde tüy bitti, dedi.(SSND, s.8)

• “Ayağıma dolaşma” dedi annem. (SSND, s.10)

• “Tabanları yağla, doğru odana!” (SSND, s. 10)

• Bağrıma taş bastım, evin satılmasına razı oldum ama evi alan parayı balık kavağa çıkınca ödeyecekmiş. (SSND, s. 12)

• Satalım satalım diye başımın etini yedi...(SSND, s. 12)

• ... hadi bakalım şimdi başı göğe ersin! (SSND, s. 12)

- “İçim yanıyor, içim!” dedi. (SSND, s. 12)
- bunları anlatırken babam aldı sözü: “ Uçan kuşa borcu varmış adamın diyorlar.” dedi. (SSND, s. 13)
- “Hah tam üstüne bastın, diye karşılık verdi Hatice teyze. (SSND, s. 13)
- İşte bu yüzden hapı yuttuk ya! (SSND, s. 13)
- ... bu günümüzü mumla arayacağız. (SSND, s. 13)
- ...”Bu çocuğun gözünden uyku akıyor, götürün yatırın!” dedi. (SSND, s1 14)

4.1.4.3.Kalıp Sözler ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

“Kişiler arası iletişimde alışkanlık hâlinde kullanılan, dilin toplumsal kullanımına göre farklılık gösterebilen ve ait olduğu toplumun, kültürel yapısını, dünya görüşünü ve fertlerinin birbirlerine karşı olan tavırlarını sergileyen bazı kalıp sözler vardır” (Canbulat ve Dilekçi, 2013, s. 219).

Kalıp cümleler yargı bildiren, kişileri ifade eden sözlerdir. Çekimli halde buldukları gibi; Ne günlere kaldık, şaka ediyorsun, teessüf ederim, vb. eksiltili halde de bulunabilirler; canı cehenneme, ne yüzle, kendimi bildim bileli, vb.

Kalıp sözler de atasözü ve deyimler gibi toplumların kültürünü yansıtan sözlerdir. İnsanlar arasındaki ilişkileri ortaya koyar. Ölüm, doğum, evlenme, ayrılık, vb. konularda duyguları yansıtmada kullanılır.

Kalıp sözlerin deyimlerden farkı deyimlerin daha çok mecaz anlam içermesi ve mastar ekiyle bitmesidir, atasözlerinden farkı ise atasözlerinin bir ders verme amacı gütmesidir. Oysa kalıp sözlerde ders verme amacı yoktur.

Hamza Zülfikar (2007) kalıp cümleleri konularına göre şöyle sınıflandırmaktadır:

1. Doğrudan Kalıp Cümleler

Adam sen de,	Olmazsa olmaz.
Affınıza mağruren,	Sen bilirsin.
Laf aramızda,	Yorum yok.
Kes sesini!	Zararı yok.
Ne bileyim!	Ne haber?
Ne münasebet!	Yok canım

2. Kalıp Cümle Yapısındaki Ünlem Cümleleri

Adama bak! Bu ne hal?
Bu ne cür'et! Vay anasını!

3. Kalıp Cümle Yapısındaki Hayır Dualar

Ağzına sağlık Eline sağlık.
Başın sağ olsun. Yolun açık olsun!

4. Kalıp Cümle Yapısındaki Beddualar

Ağzın kurusun.
Canın cehenneme

5. Çeviri Yoluyla Dile Giren Bazı Kullanımlar

Necdet Neyedim'in çocuk edebiyatı eserlerinde var olan kalıp sözler derlenip sıralanmıştır.

- Uslu, cici, sevimli. (Yok canım!) (SYÇ, s. 4)
- Baş üstüne! diyorum. (SYÇ, s. 6)
- Canım annem, eline sağlık! (SYÇ, s. 8)
- Saat yok mu o saat, cırtlak sesli, felaket habercisi saat? (SYÇ, s. 9)
- Bakın neler olur! (SYÇ, s. 10)
- Ne olur baba! (SYÇ, s. 10)
- Banyoya erken gittiği zaman çıkmaq bilmez. (SYÇ, s. 12)
- Yok öyle değildi bu şarkı. (SYÇ, s. 12)
- Ne mi yapar? (SYÇ, s. 13)
- Domatesleri yıkarken, maydanozları doğrarken günün bütün yorgunluğunu unutupmuş. (SYÇ, s. 13)
- Eh artık sokağa çıkmaya hazır sayılırdım (PDB, s.6)
- Hoşça kalın! (PDB, s. 7)
- Hişt, bir baksana! (PDB, s. 8)
- Oh be nihayet gördün, dedi. (PDB, s. 8)
- Çok da bilmiş bir papatyaydı. (PDB, s. 9)
- Oh be dünya varmış! (PDB, s. 11)
- kadar da değil, dedi. (PDB, s. 12)
- Ne dersiniz? (PDB, s. 13)
- Beni ektin, küstüm, dedi (PDB, s. 14)
- Yok canım, ben fala inanmam, dedi Nazlı. (PDB, s. 15)

- Hah söyle, akıllı bir kıza benziyorsun. (PDB, s. 15)
- Teşekkürler papatya, dostum benim. (PDB, s. 16)
- Elini yüzünü yıkayıp dişlerini fırçaladıktan sonra kahvaltısını yapmış...(ADK, s.4)
- Affedersin kaplumbağa kardeş...(ADK, s. 6)
- Topu eline aldıktan sonra çocuğa teşekkür etmiş. (ADK, s. 14)
- Hayda, ben bakla yememiştim ki. (SSND, s. 7)
- Al bakalım işte yeni bilmeceler. (SSND, s. 9)
- Hah işte... (SSND, s.10)
- “N’oluyor?” diye sormaya kalktım. (SSND, s. 10)
- Sormaz olaydım. (SSND, s.10)
- Ne siz sorun ne ben söyleyeyim. (SSND, s. 12)
- ... hadi bakalım şimdi başı göğe ersin! (SSND, s. 12)
- Ama neye yarar...(SSND, s. 13)
- Bir de ne göreyim? (SSND, s. 16)

4.1.4.4.Yansıma Sözcükler ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Yansıma sözcükler doğadaki varlıkların ya da nesnelerin çıkardığı seslerin benzerliklerine göre oluşturulan sözlerdir.

Zülfikar (1995)’a göre tabiatta canlı ve cansız bütün varlıklar, dolaylı veya doğrudan birtakım hareketlerin, gürültülerin kaynağıdır. Tabiatın hareketliliği ve canlılığı karşısında onu sürekli gözleyen, onun bir üyesi olan insan da, tatma, koklama, duyma, görme ve dokunma duyularının yardımıyla tabiattaki bu canlılığı ve hareketliliği tarih boyunca adlandırmaya, söz biçimine getirmeye çalışmıştır. Bu sözler, ihtiva ettikleri uyumlu ve özellikle seslerden, kurallı yapılarından dolayı insanların daima ilgisini çekmiş ve insanlar tarafından bir dil yapısı haline getirilmiştir.

Sis ve Gökçe (2009)’ye göre yansıma sözcüklerle çocuk okuyucuya doğadaki varlıkların, nesnelerin seslerinden yola çıkarak doğanın canlılığını ve hareketliliğini kavrayabilme imkânı sağlanır. Çocuk, böylelikle, dokunma, duyma, görme, koklama ve tatma duyularının bu sesleri adlandırmadaki rolünü anlayabilir.

Necdet Neydim'in çocuk edebiyatı eserlerinde var olan yansıma sözcükler derlenip sıralanmıştır.

- Ama beş dakika sonra gelir ve yorganın içine girip beni gıdıklamaya başlar. (SYÇ, s. 10)
  - Kalkıyorum derim ama o dinlemez ve gıdıklamaya devam eder. (SYÇ, s. 10)
  - Tam o sırada kapı güm güm vurulur. (SYÇ, s. 11)
- Pencereme konmuş serçe bile sıcaktan bunalmış gibi cıvıldıyordu. (PDB, s.4)
- Hişt, buraya bak buraya! (PDB, s. 8)
  - Oh be dünya varmış! Oh be ne güzelmiş! Diye mırıldanıyordu papatya. (PDB, s. 11)
  - Hişt baksana! Dedi. (PDB, s. 15)
  - ...sevimli bir "hav" dedikten sonra Selim'in elini yalamış. (ADK, s. 7)
  - ...patisini yalamış ve "miyaaav" demiş. (ADK, s. 9)
  - ... Selim'e bakıp "lak lak lak laka lak" demiş. (ADK, s.11)

4.1.4.5. İkilemeler ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

İkilemeler anlatımı zenginleştirmek amacıyla aynı sözcüğün tekrar edilmesi, yakın ya da zıt sözcüklerin ardı ardına getirilmesi ile oluşturulan sözcük gruplarıdır.

Çoraklı (2001) Türkçede ikilemeler konusundaki ilk çalışmayı 1899 yılında Karl Foy *Studien Zur Osmanischen Syntax* adlı çalışma ile yapmıştır. Daha sonra Ahmet Cevdet Emre, 1945 yılında çıkardığı *Türk Dil Bilgisi* adlı kitabında; Osman Nedim Tuna da 1945 yazdığı *Türkçe 'de Tekrarlar* adlı makalesinde ikilemelere yer vermiştir. Hans Marchand'da 1952 yılında Leiden'da yayımlanan *Alliteration, Ablaut und Reim in den Türkischen Zwillingsformen (Türkçe ikilemelerde Önses, İçses ve Sonses uyumu)* adlı çalışmasında ve Mehmet Ali Ağakay ise, 1953 te Ankara'da çıkan *Türk Dili* dergisinde yayımlanan *İkizlemeler Üzerine* adlı makalesinde ikilemeleri sınıflara ayırarak incelemiştir.

Türkçede ikilemelerle ilgili en kapsamlı çalışma 1981 yılında Vecihe Hatipoğlu tarafından hazırlanan *Türk Dilinde İkilemeler* adlı kitaptır.

Sakça (2009) ikilemeler anlamsal kuruluşlarına göre farklılıklar göstermektedirler.

Aynı sözcüğün yinelenmesi ile oluşan ikilemeler bulunmaktadır. “Uzun uzun düşündüm”, “Çay fokur fokur kaynıyordu.” örnekleri verilebilir. Doğadaki seslerin taklit yoluyla yazıya geçirilmesiyle elde edilen sözcüklere yansıma denmektedir. Pat, güm, şap, tak... bu seslerin iki kez yazılması ile ikileme oluşmaktadır.

- Eş anlamlı sözcüklerden oluşan ikilemeler bulunmaktadır. “Akıllı uslu çocukları severdi.”, “Güçlü kuvvetli biriydi.” cümlelerindeki “akıllı uslu” ve “güçlü kuvvetli” anlamları aynı olan sesleri farklı olan iki sözcüğün yan yana gelmesiyle ikileme oluşturmaktadır.

- Yakın anlamlı sözcüklerden oluşan ikilemeler bulunmaktadır. “Yaptıklarına akıl fikir ermez.”, “Yalan yanlış konuşur.” cümlelerindeki “akıl fikir” ve “yalan yanlış” yakın anlamlı iki sözcüğün bir araya gelmesi ile oluşan ikilemelerdir.

- Karşıt anlamlı sözcüklerden oluşan ikilemeler bulunmaktadır. “Aşağı yukarı bir saattir bekliyoruz.” cümlesindeki “aşağı yukarı” zıt anlamlı sözcüklerin yan yana gelmesiyle oluşan ikilemedir.

- Biri anlamlı biri anlamsız sesçe benzer sözcüklerden oluşan ikilemeler bulunmaktadır. “Çoluk çocuk evde seni bekliyor.”, “Kaba saba insanlardan hoşlanmam.” cümlelerindeki “çoluk çocuk” ve “kaba saba” biri anlamlı biri anlamsız sözcüklerin bir araya gelmesiyle oluşan ikilemelerdir.

- İki sözcüğü de anlamsız sesçe benzer sözcüklerden oluşan ikilemeler bulunmaktadır. “İvır zıvır şeylerle karnını doyurma.”, “Eften püften işlerle uğraşma.” cümlelerindeki “ıvır zıvır” ve “eften püften” anlamsız ama sesçe benzer sözcüklerin bir araya gelmesiyle oluşan ikilemelerdir. İki sözcüğü de anlamsız olan ikilemelerde ikilemeyi oluşturan sözcükler tek başına kullanılmamaktadır.

- Aynı sözcüğün başına “m” getirilmesiyle oluşan ikilemeler bulunmaktadır. “Şaka maka okulu da bitirdik.”, “Çocuk mocuk dinlemem, alırım ayağımın altına!” cümlelerindeki “şaka maka” ve “çocuk mocuk” kalıplaşmış söz birliklerinde ikinci sözcüğün başına “m” gelmesiyle ikileme oluşturmaktadır.

İkilemeler çekim eki ya da yapım eki alabilirler. Cümle içinde ad, sıfat, zarf olarak kullanılabilirler.

- Gelene geçene bakar. (SYÇ, s. 8)
- Tam o sırada kapı güm güm vurulur. (SYÇ, s. 11)
- Neşeli bir halde hoplaya zıplaya yürüyordum. (PDB, s. 8)
- Sağıma soluma bakındım. (PDB, s. 8)

- Yere çöktüm ve papatyanın bütün yapraklarını teker teker yıkadım. (PDB, s. 11)
- Topunu atmış tutmuş, atmış tutmuş. (ADK, s. 5)
- Sonra yine onu sağa sola sallamış. (ADK, s. 6)
- Satalım satalım diye başımın etini yedi...(SSND, s. 12)
- Sonra şaşkın şaşkın onlara bakan ...(SSND, s. 14)

5. BÖLÜM

5.1.TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmamızın bu bölümünde Necdet Neydim'in çocuk kitaplarında incelediğimiz değerler ve Türkçe öğretimine katkısı üzerine yorumlar ortaya koyma amaçlanmaktadır.

Daha önce Necdet Neydim ve eserleri ile ilgili yapılan herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Necdet Neydim günümüzde hâlâ eserler vermeye devam etmektedir. Bu çalışma bundan sonra yapılacak çalışmalar için ilk ve örnek olma açısından önem arz etmektedir.

Necdet Neydim'in seçilen on üç çocuk kitabında toplamda on yedi hikâyeye tespit edilmiştir. Bu hikâyeler Erol Güngör'ün profesörlük tezi çalışmasından yola çıkılarak değerler bakımından incelenmiştir.

Erol Güngör'ün estetik, ahlakî, teorik, iktisadi, dini, siyasi, sosyal değer maddeleri içerisinde ikiye ayrılmıştır. Necdet Neydim'in incelenen kitaplarında en çok estetik değeri ile ilgili örneklere rastlanmıştır. Bunlar her şeyin ölçülü ve ahenkli olması ve güzelliklerle dolu bir dünya alt başlıkları altında ele alınmıştır. Yine eserlerde en az dini değerlere ait bulgular saptanmıştır. Öbür dünyayı kazanmak ve günahlardan arınma alt başlıkları altında eserler incelenmiştir. Günahlardan arınma ile ilgili herhangi bir örneğe rastlanmamıştır.

Bu sonuçlara göre Necdet Neydim eserlerinde daha çok insanların yaşarken birbirlerine karşı gösterdikleri tutum ve davranışların üzerinde durmuştur. Evrensel değerlere önem vermiştir. Hayatı güzelleştiren sosyal ilişkilere dikkat çekmiştir. Özellikle hedef alındığı kitle bakımından incelendiğinde dini değerler çok fazla sorgulanmamış veya gizil olarak verilmeye çalışılmamıştır.

Alagöz (2012)'ün yaptığı çalışmada Cahit Uçuk'un masal kitapları, Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (6-7)'nden seçilen on değer maddesi ele alınarak incelenmiş ve en çok dini değerlere ait bulgulara rastlandığı görülmüştür. Yine aynı çalışmada en az dürüstlük değerine ait örnekler saptanmıştır.

İnsanlara temel insani özellikleri göstermek, bunu örneklerle ifade etmek ve sonuçlarını bilmek elbette davranış değişikliklerine yol açacaktır. İnsan ömrü olumlu ya da olumsuz her şeyi yaşayacak kadar yeterli olmayabilir. Kaynak (2012)'ın Sevinç Çokum'un hikâyelerinde ahlaka ait unsurlara geniş yer verildiği tespit edilmiştir. Dostluk, doğruluk, dürüstlük, iyi niyet, vefa, sadakat, yardımseverlik, sabır gibi olumlu değerlerin yanında olumsuz değerler de sonuçları ile birlikte okuyucuya aktarılmıştır. Bu yönüyle Necdet Neydim'in eserlerinde verdiği toplumsal değerlerle benzerlik görülmüştür. Fakat Sevinç Çokum'un eserlerinde dini- tasavvufi olarak okuyucuya aktarılmaya çalışılan düşünce Necdet Neydim de yoktur.

Bunun yanında siyasi değerle ilgili olarak eşitliğin sağlanması ve hürriyet için mücadele maddelerine de yer verilmiştir. Moğul (2012)'un çalışmasında Safahat isimli eser incelenmiştir. Bu eserde en çok bağımsızlık, bilimsellik, çalışkanlık gibi değerler üst sırada yer almıştır. Necdet Neydim'in özellikle, Ceviz Oynama Zamanları Geçti adlı eserinde Mustafa Kemal Atatürk'ün ilk çocukluk ve gençlik yıllarının anlatılması ve içinde bulunulan dönem itibarıyla hürriyet ve mücadele kavramları gözlenmiştir.

Yine Yılmaz (2012)'ın yaptığı çalışmada Ziya Gökalp'in şiirlerinin değerler açısından incelenmesinde vatan sevgisi, dini değerler, Türk büyüklerine saygı, kahramanlık ve şehitlik gibi unsurlara daha fazla yer verildiği görülmüştür. Ziya Gökalp'in Türkçülüğe verdiği önem göz önüne alınırsa bu yadırganmaz bir durumdur. Necdet Neydim bu hususta kendine has özellikleriyle hareket etmiş ve eserlerinde vatan, millet sevgisinden çok günlük yaşama ait toplumsal değerleri işlemiştir.

Necdet Neydim çocuk edebiyatı sahasında şiir, roman, hikâye kitapları yazan bir yazardır. Çocuk edebiyatı eserlerine ait çeviriler de yapar. Bununla birlikte çocuk edebiyatı alanında teorik çalışmalar yapan bir akademisyendir.

Necdet Neydim'e göre edebiyat, salt okunmak ve zaman geçirmek için değil; kişilerin yaşanabilecek olayların sonuçlarını görmesi, ölçüp tartıp bir sonuca varması için bir araç niteliğindedir. Necdet Neydim eserlerini yazarken kişilere ders verme amacı gütmaz. Onların kendi muhakeme güçlerini kullanarak sonuç üretmelerini ister. Edebiyat bir ideoloji aracı olmamalıdır. Çünkü her çocuk kendi kimliğini barındırır. Onların birer kişilik olduğu unutulmamalıdır.

Neydim'e göre insanlar edebiyat ürünleri sayesinde kendileri ile yüzleşme fırsatı bulurlar. Bazen iç çatışmaların bazen bir korkunun dışı vurumu edebiyatla ortaya çıkar.

Necdet Neydim edebi metinlerin çocuğa verilirken hayatı toz pembe, sorunsuz, gerçek dışı anlatılmasından şikâyet eder. Çünkü Necdet Neydim'e göre hayatın içinde her renk vardır. Çocuk er ya da geç gerçeklerle yüzleşir ve çocuğa gerçek dışı bir dünya sunmak asıl ahlaksızlıktır. Çocukların gerçekleri ele alan metinlerden değil, yetişkin insanlardan korunması gerektiği düşünür.

Neydim'e göre çocuklar, onlar için kurulan yapmacık bir dili istemezler. Çocuklar ile dürüst bir dil ile konuşulmalıdır. Onların hayatı olduğu gibi görmeleri sağlanmalıdır. Necdet Neydim bu günün çocuklarını yarının büyükleri gözüyle ele alıp onları hayatla yüz yüze getirmeyi kendine görev edinmiştir. Yalansız, gerçeklerle iç içe bir dünyayı eserlerinde ele alır.

Necdet Neydim eserlerinde kadına ve erkeğe eşit davranır, kadını özgür kılar. Onu sadece beyaz atlı prensini bekleyen pasif düşünce yapısından uzaklaştırır, hayatın bir parçası olarak görür.

Necdet Neydim gençleri anlamak ve onlarla iletişim kurmak gerektiğine inanan bir yazardır. Onların kendi içlerinde yaşadıkları problemleri ve çevre ile yaşadıkları problemleri önemsemek gerektiğini savunur. Eserlerinde de bunlar gözlenir.

Eserlerde ele aldığımız değerler çerçevesinde en çok estetik değer maddesi ile ilgili kavrama yer verildiği görülmüştür. Necdet Neydim her şeyin ölçülü ve ahenkli olması ve güzelliklerle dolu bir dünya düşüncesine uygun birçok olaya eserlerinde yer vermiştir. Tabi ki hayat her zaman güzelliklerle ve iyilikle dolu değildir. Fakat istenen ve ulaşılabilecek olan gerçekler de vardır. İnsan imkanı varken hayatı güzelleştirmeyi ve huzurla dolu olmayı kendinden ve çevresinden esirgememelidir.

Ahlakî değer maddesinde ele alınan yalansız bir dünya ve vicdan huzuru eserlerde örneklerine rastlanan maddelerdir. Necdet Neydim insan ilişkilerinde kişilerin birbirleriyle uyumunda ve kendi içsel hesaplaşmalarında ahlakî değerlere önem vermiştir. Eserlerinde direkt yalan söyleme demez, yalan söyleyince başına gelebilecekleri gösterir. Kahramanın bundan pay çıkarmasını sağlar. Okuyucuyu da kendi mantık gücüyle baş başa bırakır.

Teorik (ilmi) değer maddesi, bütün gerçeklerin bilinmesi ve cahillikten arınmış bir dünya maddelerini barındırır. Necdet Neydim eserlerinde özellikle kadına ya da kız çocuğuna erkeklerle eşit bir dünya sunar. Onu yaşadığı toplumun baskıcı ve

geleneksel yapısından kurtarır. Alışıl gelmiş kadın figüründen uzaklaştırır. Yeni bir imaja sokar. Bilginin ulaşılabilir, insanın düşüncelerini ve aklını kullanabilen bir varlık olduğunu gösterir. Bu yolda yapılabileceklerini okuyucuya sunar.

İktisadi değer maddesi ile ilgili ekonomik bağımsızlık ve konforlu bir hayat başlıkları altında eserlerde örnekler görülmüştür. Necdet Neydim kadına önem vererek kadının da iş hayatında olduğu birçok örneği eserlerinde sunmuştur. Konforlu bir hayatı herkes ister ama elde edemeyebilir. Bazen buna ailesinin gücünün yetmeyeceği anlamak kahramanlar dolayısıyla okuyucular için bir erdemdir.

Dini değer maddesi ile ilgili öbür dünyayı kazanmak ve günahlardan arınma başlıkları altında örnekler derlenmiştir. Fakat Necdet Neydim'in eserlerinde dini değerlere çok fazla yer vermediği özellikle günahlardan arınma maddesine hiç yer vermediği görülmüştür. Necdet Neydim'in eserlerde ideolojik bir kalıbı benimsemek istememesi, dini değer ve duyguların çocuk tarafından seçme hakkına sahip olabileceği kavramlar olması, çocuğu bir kişilik olarak görmesi bunun sebeplerinden olabilir.

Siyasi değer maddesi, eşitliğin sağlanması ve hürriyet için mücadele kavramlarında incelenmiştir. Bu kavramlar daha çok Ceviz Oynama Zamanları Geçti adlı kitabında yer almıştır. Tarihi bir dönemi ele alması bunun sebeplerindedir. Eşitliğin sağlanması maddesinde ise yine kadın ve erkek eşitliğine ait örnekler göze çarpar.

Sosyal değer, gerçek dostluk ve insanlara yardım maddesi ile ele alınmıştır. Eserlerde bu maddelerin örneklerine rastlamak mümkündür. Necdet Neydim insani değer yargılarına eserlerinde yer vermiştir.

Bahsedilen genel özelliklerden de anlaşılacağı gibi Necdet Neydim'in eserlerinde değer yargılarına rastlamak mümkündür. Eserler değer özellikleri açısından özellikle toplumsal yargıları işlemiştir. Bireyler toplumu oluşturan, topluma anlam katan varlıklardır. Her bireyin davranışı bir diğerini etkiler, sonuçta toplumu etkiler. Eserlerde verilen değer özellikleri, çocuklarında birer birey olarak ele alındığı düşüncesinden yola çıkarak anlamlı ve önemlidir.

Necdet Neydim eserlerinde çocuklara düşünme gücünü kullanma fırsatı yaratmayı tercih eden bir yazardır. Öyle ki okul çağındaki öğrenciler için önerilen 100 temel eserin bile günümüzde geçerliliğini kaybettiğini düşünür. Neydim'e göre, Temel eser klasiklerden oluşur ve klasiklerin önemli bir kısmı artık bugünkü çocuğun dünyasına seslenen metinler değildir. Klasikler, müdahale edilmiş

metinler haline gelmiştir. Belli inançsal ya da ideolojik anlayışlar doğrultusunda metinlere müdahale edilmiştir. Heidi ve Pollyanna da batı edebiyatı içinde dinsel göndermeleri olan metinlerdir. Bu görüşünde de belirttiği gibi Necdet Neydim çocuğun düşünce yapısını geliştiren, çocuğa sorgulama ve keşfetme imkânı tanıyan eserleri benimser. Eserlerini oluştururken bu çizgiler üzerinde durur.

Aynı zamanda çocuğa görelilik ilkesinden hareketle çocuğun anlayabileceği olay örgüsü ve anlatım biçimi eserlere hâkimdir. Olaylar kısa ve öz olarak anlatılır. Verilmek istenen mesaj çok geçmeden okuyucuya ulaşır.

Necdet Neydim'in eserlerinde Türkçe öğretimine de katkı görülür. Eserlerinde bolca deyim, ikileme, kalıp söz, yansıma kelimeler saptanmıştır. Toplamda birbirinden farklı 204 adet deyim, 58 adet ikileme, 36 adet yansıma sözcük, 77 adet kalıp söz bulunmuştur. Bunun yanında atasözleri incelemesinde sadece 1 adet atasözü tespit edilmiştir.

Necdet Neydim'in eserleri dil ve üslup açısından uzun paragraflar bulundurması, devrik cümleler içermesi ve girişik cümle fazlalığı sebebiyle çocuk edebiyatı kitapları kriterlerine uygun görülmemiştir. Ancak konu seçimi, kitaplarda verilen tema, plan ve kahramanlar başlıklarındaki incelemeler sonucu kitapların çocuk edebiyatı kitapları kriterlerine uygun oldukları görülmüştür.

5.1.2.Öneriler

Necdet Neydim'in on üç çocuk edebiyatı eseri incelenmiş, toplamda on yedi ayrı hikâye ele alınmıştır. Seçilen eserler Erol Güngör'ün değer sınıflandırmasına göre tek tek incelenmiştir. Ayrıca Türkçe öğretimine katkıları bakımından atasözü, deyim, kalıp söz, yansıma kelime ve ikileme başlıkları altında toplanmıştır.

Bu bulgulara göre,

1. Necdet Neydim'in çocuk kitapları ilköğretimde değer gelişimine uygun görülerek tavsiye edilen kitaplar listesine alınmalıdır.

2. Yazarın eserlerinden kesitlere, dil ve anlatım özellikleri ve değerler eğitimi bakımından çocuğun okuma ve anlama kapasitesini arttırıcı olacağı göz önüne alınarak Türkçe ders kitaplarında yer verilmelidir. Bu sayede çocuklar kendi yaşlarına uygun, sıkılmadan kolayca anlayabilecekleri edebi eserlerle karşı karşıya geleceklerdir.

3. Yazarın eserlerinde Türkçe öğretimine katkı sağlamak amacıyla atasözü kullanımını arttırması, eserleri okuyan çocukların dil gelişimine katkı sağlayacaktır.

4. Yazarın kitap yazarken dil ve üslup konusunda biraz daha hassas davranması çocukların gelişimi için uygun olacaktır. Özellikle cümle seçimlerinde sadece özne tümleç ve yüklemden oluşan basit cümle yapıları tercih edilmelidir.

5. Çocuklara kitap sevgisini daha iyi verebilmek, çocuğa hem içerik hem de biçim olarak uygun kitapları seçebilmek ve tavsiye edebilmek için üniversiteler ve Milli Eğitim Bakanlığı işbirliği ile öğretmenlere hizmet içi eğitim programları hazırlanmalıdır. Bu eğitimler sayesinde bilgi ve donanım kazanan öğretmenler, çocuk kitaplarında olması gereken özellikleri tespit ederek çocuğa kitap sevgisi kazanma konusunda yardımcı olmalıdırlar ve değerler konusunda uygun olan kitapları seçmelidirler.

6. Çocuklara okullarda değerler eğitimi kapsamında edebi eserleri çözümleyebilecekleri fırsatlar yaratılmalıdır. Zorunlu dersler kapsamında eserler üzerine düşünme, tartışma ve sonuç çıkarma gibi zihinsel faaliyetlerin kullanılacağı bir alan oluşturulmalıdır.

7. Çocuk edebiyatı yazarları, Milli Eğitim Bakanlığı ve üniversiteler bir araya gelerek değerler eğitiminin önemi üzerine fikir birliğine varmalı ve ortak projelerle değerler eğitimine katkı sağlamalıdırlar.

8. Bu çalışma bundan sonra yapılacak çalışmalara örnektir. Necdet Neydim'in eserleriyle ilgili yapılacak olan özellikle iç yapısal ve dış yapısal bir çalışmanın tamamlayıcı nitelikte olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Necdet Neydim'in İncelenen Çocuk Edebiyatı Kitapları (Basım Yıllarına Göre)

Neydim, N. (2009). *İsmail ve Babamın 68 Kuşağı*, İstanbul: Çizmeli Kedi Kitabevi.

Neydim, N. (2010). *Annem Öyle Söylüyor*, İstanbul: Bu Yayınevi.

Neydim, N. (2010). *Şehrazat İstiridyenin Sırrı*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Neydim, N. (2011). *Selim'in Maceraları Salata Yapan Çocuk*, İstanbul: Şimşek Yayınları.

Neydim, N. (2011). *Selim'in Maceraları Papatya Dostum Benim*, İstanbul: Şimşek Yayınları.

Neydim, N. (2011). *Selim'in Maceraları Aynı Dili Konuşmak*, İstanbul: Şimşek Yayınları, 2011.

Neydim N. (2011). *Selim'in Maceraları Selim Sana Ne Diyeyim?*, İstanbul: Şimşek Yayınları.

Neydim, N. (2012). *Nasreddin Hoca İle Düşünmek 1*, İstanbul: Kelime Yayınları.

Neydim, N. (2012). *Nasreddin Hoca İle Düşünmek 2*, İstanbul: Kelime Yayınları.

Neydim, N. (2013). *Hoş geldin Ali*, İstanbul: Can Sanat Yayınları.

Neydim, N. (2014). *Yasimcim Canım Benim*, İstanbul: Abm Yayınevi.

Neydim, N. (2014). *Çok Cici Bir Kızım Ben*, İstanbul: Abm Yayınevi.

Neydim, N. (2014). *Ceviz Oynama Zamanları Geçti*, İstanbul: Abm Yayınevi.

Yararlanılan Kaynaklar

Acun, İ., Yücel, C., Önder, A., Tarman, B., (2013). Değerler: Kim Ne Kadar Değer Veriyor?. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6/1, 191-206.

Akkaya, N. (2014). Keloğlan Masallarında Yer Alan Değerlerin İncelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2, 312-324.

Aksan, D. (2005). Türkçenin Zenginlikleri İncelikleri. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Aksoy, Ö. A. (1988). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü I-II*, İstanbul: İnkılap Kitabevi.

- Alagöz, F. C. (2012). *Cahit Uçuk'un Masal Kitaplarında Temel Değerlerin Türkçe Eğitimine Katkısı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Atasözleri, Deyimler. (2016 Mart 26).
http://turkoloji.cu.edu.tr/YENI%20TURK%20DILI/aksoy_01.pdf adresinden 26 Mart 2016 tarihinde alınmıştır.
- Aydın, M. Z. ve Akyol Gürler, Ş. (2012). *Okulda Değerler Eğitimi*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Aydın, M. (2011). Değerler, İşlevleri ve Ahlak. *Eğitime Bakış*, 19, 39-45.
- Bağcı, E. (2013). *Çocuk Edebiyatı Ürünleriyle Çocuklar İçin Yazılmış Eserlerin Değerler Eğitimi Bağlamında Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Baltacıoğlu, İ. (1995). *Talim ve Terbiyede İnkılap*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Baş, B. (2010). Söz Varlığının Oluşumu Ve Gelişiminde Çocuk Edebiyatının Rolü. *TÜBAR*, XXVII, 137-159.
- Biçer, S. (2013). *Değerler Eğitimi Açısından Mehmet Akif Ersoy'a Ait Safahat Adlı Eserin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Bilgin, N. (1995). *Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar*, İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Birçok Yazar Çocuk Ve Gençlik Edebiyatını Saygın Bir Alan Olarak Görmüyor. (2016, Mart 26).
http://vatankitap.gazetevatan.com/yazar/bircok_yazar_cocuk_ve_genclik_edebiyatini_saygin_bir_alan_olarak_gormuyor/157/16380 adresinden 26 Mart 2016 tarihinde alınmıştır.
- Bora, Y. (2007). *Nurettin Topçu ve Erol Güngör'ün Eğitim Anlayışları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bulut, S. (2011). *Atasözlerinin Değerler Eğitimindeki Yeri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Canbulat, M. ve Dilekçi, A. (2013). Türkçe Ders Kitaplarında Kalıp Sözler Ve Öğrencilerin Kalıp Sözleri Kullanma Düzeyleri. *Turkish Studies*, 8/7, 217-232.

- Ceylan, Harun. (2006). *Çağdaş Türk Düşüncesine Erol Güngör Katkısı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Cihan, N. (2014). Okullarda Değerler Eğitimi Ve Türkiye'deki Uygulamaya Bir Bakış. *Turkish Studies*, 9/2, 429-436.
- Çakıroğlu, A. E. (2013). *Değerler Eğitiminde Korku Kültürünün Etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Çapoğlu, E. (2014). *Ortaokul 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerde Yer Alan Değerler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Çocuk Gerçekliği, Kadın Özgürlüğü, Toplumsal Eleştiri Ve Mizah: Pippi Uzunçorap. (2016, Mart, 26). <http://sozelti.com/uzuncorap.html> adresinden 26 Mart 2016 tarihinde alınmıştır.
- Çoraklı, Ş. (2001). Türkçenin Yaratma Gücü: İkilemeler I. A. Ü. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 17, 53-60.
- Dedeoğlu Orhun, B. (2014). Estetik Kavramı Çerçevesinde Çocuk Edebiyatı. *Türk Dili*, 756, 602-607.
- Demir, T. ve Özdemir, B. (2013). Türkçe Eğitiminde Karagöz / Gölge Oyunları İle Değer Öğretimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11, 57-89.
- Demircan, C. (2006). TÜBİTAK Çocuk Kitaplığı Dizisindeki Kitapların Dış Yapısal ve İç Yapısal Olarak İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 12-27.
- Dilmaç, B. (2007). *Bir Grup Fen Lisesi Öğrencisine Verilen İnsani Değerler Eğitiminin İnsani Değerler Ölçeği İle Sınanması*. Yayınlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Dönmez, M. (1996). *Erol Güngör'de Kültür, Aydın, Milliyet*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Dünden Bugüne Türkçe Kalıp Cümleler. (2016, Mart 26). http://www.tdk.gov.tr/images/css/TDD/2007s668/2007s668_09_H_ZULFIKA R.pdf adresinden 26 Mart 2016 tarihinde alınmıştır.
- Edebiyat Ders Verme Aracı Değildir. (2016, Mart 26). <http://www.haberturk.com/kultur-sanat/haber/843933-edebiyat-ders-verme-araci-degildir> adresinden 26 Mart 2016 tarihinde alınmıştır.

- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metodlarına Giriş*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ekşi, H. ve Katılmış, A. (2011). *Karakter Eğitimi El Kitabı*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Elkind, D. (1999). *Çocuk ve Toplum*. (Çev. D. Öngen). Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma Ve İnceleme Merkezi Yayınları. (Orijinal çalışmanın yayın tarihi 1993).
- Emirhan, T. (2016). *Değerler Eğitimi Bağlamında Yavuz Bahadıroğlu'nun Çocuk Romanları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, On dokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Emiri, E. (2014). *Gülsüm Cengiz'in Eserlerine Değerler Eğitimi Açısından Bir Yaklaşım*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Erdal, K. (2009). Eğitim Değerleri Açısından Çocuk Kitapları. *Akademik Bakış*, 17, 1-18.
- Girmen, P. (2013). Türkçe Eğitiminde Atasözleri Ve Değer Eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11, 117-142.
- Gülelma, Ö. (2014). Çocukların Dilinden: Sen Işık Çalmayı Bilir Misin? ve İki Gözüm Üzümüm. *Türk Dili*, 756, 845-847.
- Güler, G. (2012). Erol Güngör: Hayatı, Eserleri ve Düşünceleri. http://www.turkakademisi.org.tr/htmldocs/index/calisma_detay/9/index.html adresinden 13 Temmuz.2016 tarihinde alınmıştır.
- Güngör, E. (2010). *Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar*, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Güven, A. Z (2014). Gülistan Ve Bostan Adlı Eserlerin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi. *Turkish Studies*, 9/6, 505-517.
- Hökelekli, H. (2011). *Ailede, Okulda, Toplumda Değerler Eğitimi ve Psikolojisi*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- İkilemeler. (2016, Mart 26). <http://www.yenimakale.com/ikilemeler.html> adresinden 26 Mart 2016 tarihinde alınmıştır.
- Kantar, Ş. (2014). *İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde 100 Temel Eser Yoluyla Değerler Eğitimi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Karagözoğlu, M. (2010). *Mustafa Ruhi Şirin'in Çocuk Edebiyatı Dair Görüşleri Ve*

- Eserleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karatay, H. (2007a). Dil Edinimi ve Değer Öğretimi Sürecinde Masalın Önemi ve İşlevi, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3, 463-477.
- Karatay, H. (2007b). Değer Aktarımı Açısından Yerli ve Yabancı Çocuk Edebiyatı Ürünleri, 38. ICANAS, Uluslar arası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi, Ankara.
- Karatay, H. (2011). Karakter Eğitiminde Edebi Eserlerin Kullanımı, *Turkish Studies*, 6/1, 1398-1412.
- Kaynak, L. (2012). *Değerler Eğitimi Bağlamında Sevinç Çokum'un Hikâyelerinin Analizi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Koç, M. (2013). *8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Değerler Bakımından İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kuçuradi, İ. (2010). *İnsan ve Değerleri*, Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.
- Kumbasar, E. (2011). *Muzaffer İzgü'nün Romanlarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- MEB, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, 2010/53 sayılı Genelge, Ankara: 2010.
- MEB, 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu. (2015, Kasım 09). http://mevzuat.meb.gov.tr/html/temkanun_0/temelkanun_0.html adresinden 09 Kasım 2015 tarihinde alınmıştır.
- MEB, Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği. (2015, Kasım 09). http://mevzuat.meb.gov.tr/html/27449_0.html adresinden 09 Kasım 2015 tarihinde alınmıştır.
- MEB, Sosyal Bilgiler Dersi 6 ve 7. Sınıflar Öğretim Programı ve Klavuzu. (2016, Temmuz 13). <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx?islem=1&kno=39> adresinden 13 Temmuz 2016 tarihinde alınmıştır.
- MEB, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı İlköğretim Türkçe Dersi (6,7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu. (2015, Kasım 09). <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx> adresinden 09 Kasım 2015 tarihinde alınmıştır.

- MEB, Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programı. (2015, Kasım 09). <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx> adresinden 09 Kasım 2015 tarihinde alınmıştır.
- Memiş, Y.S. (2013). *Âşık Şeref Taşlıova'dan Derlenen Halk Hikâyelerinde Değerler Eğitimi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Meydan, H. (2012). *İlköğretim Okullarında Değerler Ve Karakter Eğitimi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Moğol, S. (2012). *Mehmet Akif Ersoy'un Safahat İsimli Eserinin Türkçe Eğitimi Ve Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Necdet Neydim İle Söyleşi. (2016, Mart 26). <http://www.kirpiedebiyat.com/roportaj-ve-fotograf-onur-ozdemir/> adresinden 26 Mart 2016 tarihinde alınmıştır.
- Neydim, N. (2000). *Çocuk ve Edebiyat*, İstanbul: Bu Yayınevi.
- Neydim, N. (2014a). Çocuk Edebiyatını Kavramak Ve Öğretmek. *Türk Dili*, 756, 294.
- Neydim, N. (2014b). Çeviri ve Telif Eserlerde Genç Kız Edebiyatı. *Türk Dili*, 756, 695-704.
- Nuhoğlu, M. M. Gökkaya, H. (2006). *Türkçe Öğretimi Uygulamaları*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Oğuzkan, A. F. (2000). *Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Olgun, İ. (1972). Farsça ve Türkçe Atasözleri ve Deyimler Üzerine. <http://turkoloji.cu.edu.tr> adresinden 29 Nisan 2011 tarihinde alınmıştır.
- Öğretici, B. (2011). *İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Derslerinde Değerler Eğitimine Yönelik Uygulamaların Etkinliğinin Araştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Öncü, A. (2015). *Değerler Eğitimi Bağlamında Ahmet Hamdi Tanpınar ve Oğuz Atay'da Değerler*. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özbay, M. ve Karakuş Tayşi, E. (2011). Dede Korkut Hikâyeleri'nin Türkçe Öğretimi Ve Değer Aktarımı Açısından Önemi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1, 21-31.

- Özensel, E. (2003). Sosyolojik Bir Olgu Olarak Değer. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3, 230-232.
- Pala, İ. (2013). *Sözün Özünden Dünden Bugüne Atasözleri*, İstanbul: Kapı Yayınları.
- Pala, İ. (2014). *İki Dirhem Bir Çekirdek*, İstanbul: Kapı Yayınları.
- Parlatır, İ. (2008). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü I*, Ankara: Yargı Yayınevi.
- Poyraz, H. (2007). “Değerlerin Kuruluşu ve Yapısı”, Değerler ve Eğitimi Uluslar arası Sempozyumu, R. Kaymakcan ve diğerleri (Ed.), İstanbul: Dem Yayınları.
- Sever, S. (2015b). *Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü*, İzmir: Tudem.
- Sever, S. (2012a). *Çocuk ve Edebiyat*, İzmir: Tudem.
- Şimşek, T. (2014). Çocuk Edebiyatı Tarihinde Ön Söz, *Türk Dili*, 756, 15-58.
- Şirin, M. R. (1994). *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Temizyürek, F. (2003). Türkçe Öğretiminde Çocuk Edebiyatının Önemi. *TÜBAR XIII*, 161-167.
- Tüfekçi Can, D. (2012). *Çocuk Edebiyatı Üzerine Bir Araştırma: Tanımlar, Türler ve Teoriler*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe Sözlük*, Ankara: MEB Yayınları.
- Uludağ, E. (2009). Çocuk Edebiyatı Ve Klasik Dönem Örneğinde Nabi'nin Hayriyye'si. *Turkish Studies*, 4/7, 774-795.
- Ulutaş, N. Süphandağı, İ. (2013). Çocuk İmgesinin Cahit Zarifoğlu Ve Paul Eluard'ın Şiirlerinde Kullanımı. *Turkish Studies*, 8/4, 1395-1406.
- Ünsal Batum, A. (2015). *Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Öğrencilerin Okumaya Güdülenmesine Etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2005). *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yaman, E. (2012). *Değerler Eğitimi*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yola Çıkarken. (2016, Mart, 26). <http://www.sozelti.com/yolacikarken.html> adresinden 26 Mart 2016 tarihinde alınmıştır.
- Zülfikar, H. (1995). *Türkçede Ses Yansımaları Kelimeler*, Ankara: TDK Yayınları.
- Zülfikar, H. (2007). Dünden Bugüne Türkçe. *Türk Dili*, 668, 349-350.

EKLER

EK.1. Necdet Neyedim'in İncelenen 13 Çocuk Edebiyatı Eserindeki Deyimler, İkilemeler, Yansıma Sözcükler ve Kalıp Sözler Listesi

Sıra	Deyim	Sıklığı
1	Karar vermek	13
2	Aklına gelmek	10
3	Hoşuna gitmek	9
4	Canını sıkmak	7
5	Yerinden fırlamak	7
6	Fark etmek	7
7	Gözlerini dikmek	5
8	Yola koyulmak	5
9	Çıt çıkmamak	5
10	İçinden geçirmek	4
11	Veda etmek	4
12	Haber vermek	4
13	Fal bakmak	3
14	Aklından geçirmek	3
15	Tadını çıkarmak	3
16	Ortaya çıkmak	3
17	Çığlık atmak	3
18	Canı sıkılmak	3
19	Gözleri parlamak	3
20	Kenara atmak	3
21	Çıtı çıkmamak	3
22	Dikkatini çekmek	2
23	Etrafını sarmak	2
24	Dikkat çekmek	2
25	İçine sinmek	2

26	Aklını kullanmak	2
27	Can atmak	2
28	Cirit Atmak	1
29	Peşine takılmak	1
30	Paniğe Kapılmak	1
31	Elden gitmek	1
32	Fikir vermek	1
33	Sözünden çıkmak	1
34	Yolunu tutmak	1
35	Fırça yemek	1
36	Gıkı çıkmamak	1
37	Lafa karışmak	1
38	Canı çıkmak	1
39	Ortadan kaybolmak	1
40	Tur atmak	1
41	Karşı çıkmak	1
42	Yer açmak	1
43	Yol almak	1
44	Hak etmek	1
45	Sona ermek	1
46	Uçup gitmek	1
47	Göz göze gelmek	1
48	Dilinden anlamak	1
49	İçinden geçmek	1
50	Gönlü razı olmamak	1
51	Geri çevirmek	1
52	Keyfini çıkarmak	1
53	Uykuya dalmak	1
54	Farkına varmak	1
55	Yolunda gitmek	1
56	Kollarını açmak	1
57	Farkında olmak	1
58	Sözünden çıkmamak	1

59	Gözleri kaymak	1
60	Can bulmak	1
61	Yukarıdan bakmak	1
62	Ders vermek	1
63	Karşı koymak	1
64	İçine çekmek	1
65	Peşinden koşmak	1
66	İçeri dalmak	1
67	Ad takmak	1
68	Fırsat bilmek	1
69	Başını alıp gitmek	1
70	Talimat vermek	1
71	Sözünü tutmak	1
72	Kapıya dayanmak	1
73	Vakti gelmek	1
74	İN cin top oynamak	1
75	Laf atmak	1
76	Sürpriz yapmak	1
77	Kıymetini bilmek	1
78	Uçup gitmek	1
79	Dilini sıkı tutmak	1
80	Çenesi düşmek	1
81	Ağzından baklayı çıkarmak	1
82	İki ayağını bir pabuca sokmak	1
83	Canı burnundan gelmek	1
84	Anası ağlamak	1
85	Dilinde tüy bitmek	1
86	Ayağına dolaşmak	1
87	Tabanları yağlamak	1
88	Bağrına taş basmak	1
89	Balık kavağa çıkınca	1
90	Teselli etmek	1
91	Karşılık vermek	1

92	Hapı yutmak	1
93	Mumla aramak	1
94	Gözünden uyku akmak	1
95	Elinden almak	1
96	İşin üstesinden gelmek	1
97	Yoluna girmek	1
98	İçi yanmak	1
99	Söz almak	1
100	Uçan kuşa borcu olmak	1
101	Tam üstüne basmak	1
102	El üstünde tutmak	1
103	Yoksun bırakmak	1
104	Gönlünden geçmek	1
105	Görmezden gelmek	1
106	Yol aramak	1
107	Ters ters bakmak	1
108	Sonu gelmek	1
109	Ok yaydan çıkmak	1
110	Pabucu dama atılmak	1
111	Yol bulmak	1
112	Üstünde durmak	1
113	Havalara uçmak	1
114	Fırsat aramak	1
115	Göze almak	1
116	Sahip çıkmak	1
117	Fırsat bulmak	1
118	Tedbir almak	1
119	Etrafında dört dönmek	1
120	Burun kıvrırmak	1
121	Yola çıkmak	1
122	İçine kapanmak	1
123	Ağzını açmamak	1
124	Dilinden düşmemek	1

125	İçeri dalmak	1
126	İç çekmek	1
127	Tir tir titremek	1
128	Kafa şişirmek	1
129	Ortalığı birbirine katmak	1
130	Zevk almak	1
131	İç çekmek	1
132	İçine sindirememek	1
133	Başının etini yemek	1
134	Yüreği hafiflemek	1
135	Göz yaşına boğulmak	1
136	Yabana gitmek	1
137	Aklından çıkmak	1
138	Yüreği ağzına gelmek	1
139	Mideye oturmak	1
140	Hesap vermek	1
141	Kanı kaynamak	1
142	Yüzü gülmek	1
143	İçi burkulmak	1
144	Yer kapmak	1
145	Gözü yolda kalmak	1
146	Elinden almak	1
147	Kısa kesmek	1
148	Eli kulağında	1
149	İçini ısıtmak	1
150	Meydan okumak	1
151	Kendini kaptırmak	1
152	İçine çekmek	1
153	Ele geçirmek	1
154	Yol açmak	1
155	Aklına takılmak	1
156	Dalıp gitmek	1
157	Oh çekmek	1

158	Gözüne ilişmek	1
159	Küçük dilini yutmak	1
160	İçine kapanmak	1
161	Gözden geçirmek	1
162	Değer biçmek	1
163	Üstesinden gelmek	1
164	İdare etmek	1
165	Yorgun düşmek	1
166	Kendine gelmek	1
167	Söz konusu	1
168	İçine çekmek	1
169	Kan dökmek	1
170	Nur topu gibi	1
171	Yolunda görünmek	1
172	Suratı bir karış	1
173	Haşır neşir olmak	1
174	Aklından geçmek	1
175	Sırtına geçirmek	1
176	Keyfini bozmak	1
177	İçi cız etmek	1
178	Kulağına gitmek	1
179	Adım atmak	1
180	Yola düşmek	1
181	Kapı kapı dolaşmak	1
182	Elinden geleni yapmak	1
183	İlgisini çekmek	1
184	Zarar vermek	1
185	Cini tepesine çıkmak	1
186	Gurur duymak	1
187	Başı göğe ermek	1
188	Gözü kaymak	1
189	İlgi toplamak	1
190	Değer vermek	1

191	Tepeden bakmak	1
192	Cesaret almak	1
193	Kafası şişmek	1
194	Kendini toparlamak	1
195	Dilini tutmak	1
196	Canı acımak	1
197	Çenesi düşük	1
198	Keyfi gelmek	1
199	Şunun şurasında	1
200	Bir araya gelmek	1
201	Hüküm sürmek	1
202	Şaka yapmak	1
203	Büyü bozulmak	1
204	Aklından çıkarmamak	1

Sıra	İkilemeler	Sıklığı
1	Ara sıra	4
2	Zaman zaman	4
3	Cıvıl cıvıl	4
4	Şaşkın şaşkın	4
5	Teker teker	3
6	Yavaş yavaş	3
7	Küt küt	1
8	Öve öve	1
9	Sağa sola	1
10	Hele hele	1
11	Belli belirsiz	1
12	Pırıl pırıl	1
13	Sıkı sıkı	1
14	Kıpır kıpır	1
15	Kağıt kalem	1
16	Büyük küçüklü	1

17	Oflaya puflaya	1
18	Yok yok	1
19	Kıpır kıpır	1
20	Ters ters	1
21	Git gel	1
22	Gir çık	1
23	Dımbır dımbır	1
24	Haşır neşir	1
25	Gizli gizli	1
26	Duyar duymaz	1
27	Kapı kapı	1
28	En en	1
29	Uslu uslu	1
30	Tir tir	1
31	Apar topar	1
32	Yer yer	1
33	Gırç gırç	1
34	Ahmak ahmak	1
35	Vızır vızır	1
36	Yan yana	1
37	Sık sık	1
38	Vurula vurula	1
39	Işıl ışıl	1
40	Dalga dalga	1
41	Tek tek	1
42	Kıs kıs	1
43	Göz göze	1
44	El ele	1
45	Sabah akşam	1
46	Kuru kuru	1
47	Ayrı ayrı	1
48	Bol bol	1
49	Olsa olsa	1

50	Ardı ardına	1
51	Girer girmez	1
52	Söyler söylemez	1
53	Güm güm	1
54	Hoplaya zıplaya	1
55	Aman aman	1
56	Üstüne üstlük	1
57	Tamam tamam	1
58	Kıkır kıkır	1

Sıra	Yansıma sözcükler	Sıklığı
1	Çığlık	14
2	Homurdan-	6
3	Ciyakla-	6
4	Uğultu	5
5	Hıçkırık	5
6	Cıvıltı	5
7	Kıpırda-	4
8	Cıvılda-	4
9	Hışirtı	4
10	Gıcırdan-	3
11	Mırıldan-	3
12	Çıt	3
13	Gürültü	3
14	Cik	1
15	Miyav	1
16	Hav	1
17	Gıdıkla-	1
18	Kıpırtı	1
19	Hıçkır-	1
20	Anır-	1
21	Gıt gıt gıdak	1

22	Gok gok gok	1
23	Soluklan-	1
24	Zıpla-	1
25	Çatırdama	1
26	Hapşır-	1
27	Gırç	1
28	Kıkır	1
29	Hırla-	1
30	Fısılda-	1
31	Höpürdetme	1
32	Gıcırtı	1
33	Dımbır dımbır	1
34	Güm güm	1
35	Hişt	1
36	Lak lak lak	1

Sıra	Kalıp sözler	Sıklığı
1	N' olur?	6
2	Yaşasın	6
3	Şükürler olsun rabbim!	5
4	Yok canım!	4
5	Hoş geldin	4
6	Memnun oldum	4
7	Hay Allah	4
8	Merhaba	4
9	Sağ ol	4
10	Kim bilir!	3
11	Kusura bakma	3
12	Hoşça kalın	3
13	Seni seviyorum	3
14	O da ne?	1
15	Hadi bakalım	

16	Oh be nihayet	1
17	Teşekkürler	1
18	Teşekkür etmiş	1
19	Vay vay vay	1
20	Dile kolay	1
21	Dile benden ne dilersen	1
22	Sakin ol!	1
23	Hiç olur mu öyle şey?	1
24	Aşk olsun	1
25	Aman aman	1
26	Baş üstüne!	1
27	Eline sağlık	1
28	O yok mu o?	1
29	Neler oluyor?	1
30	Ne olur	1
31	Çıkmak bilmez	1
32	Yok öyle değil	1
33	Dikkatli ol	1
34	Eh artık	1
35	Bir baksana	1
36	Ne mi yapar?	1
37	Kim var orada?	1
38	Oh be dünya varmış!	1
39	O kadar da değil	1
40	Ne dersiniz?	1
41	Beni ektin	1
42	Hah şöyle	1
43	Elini yüzünü yıka	1
44	Affedersin	1
45	Hayda	1
46	Al bakalım	1
47	Hah işte	1
48	N'oluyor?	1

49	Sormaz olaydım	1
50	Ne siz sorun ne ben söyleyeyim	1
51	Neye yarar?	1
52	Bir de ne göreyim?	1
53	Hadi canım	1
54	Tanrım!	1
55	Hiç de bile!	1
56	Duyduk duymadık demeyin!	1
57	Patladı patlayacak	1
58	Yarımdan tezi yok	1
59	Müjdemizi isteriz	1
60	Allah bağışlasın	1
61	Çok şükür!	1
62	Güle güle	1
63	Yolun açık olsun	1
64	Allaha emanet ol	1
65	Emriniz olur	1
66	Zamanın bir türlü geçmek bilmediği	1
67	Şansım varmış yahu	1
68	Ne güzel olur	1
69	Emin ol	1
70	Helal olsun	1
71	Aferin	1
72	Cinleri tepesinde	1
73	Ne bileyim	1
74	Hoş bulduk	1
75	Daha ne olsun	1
76	Aman Tanrım	1
77	Sözüm ona	1
